

România literară

Săptăminal editat de
Uniunea Scriitorilor din
Republica Socialistă România

11

SUB SEMNUL SOARELUI

(Paginile 12—13)

PARTICIPARE

QUASI UNANIMITATEA cu care poporul nostru a participat la alegerile de la 9 martie, ca și votul însuși pentru candidații Frontului Unității Socialiste constituie un eveniment cu deosebire semnificativ. El validează amploarea actului de conștiință civică și de opțiune la scara națională pe actuala treaptă a revoluției noastre socialiste de pe care se proiectează viitorul țării într-o viziune mai cuprinzătoare ca oricând. E și ceea ce marchează saltul calitativ al acestor alegeri în raport cu cele precedente, prin votul de acum legitimându-se nu numai bilanțul pozitiv a ceea ce s-a înfăptuit, dar, mai cu seamă, relevind gradul de identificare cu Programul Partidului, cu hotărârile Congresului al XI-lea, voința traducerii în faptă, într-un ritm ascendent, a ceea ce Directivele, viitorul plan cincinal au înscris ca obiective.

Alegerile de la 9 martie au marcat o dimensiune în plus a participării active întru deplinătatea construcției socialiste, a depășirii, deci, zi cu zi — în spirit revoluționar — a tot ceea ce mai frinează încă dinamica înaintării noastre avind drept țință comunismul și, cu atât mai mult, a concretizării acestei dinamici în noi și noi realizări profilate la parametrii progresului tehnico-științific al lumii contemporane. Căci încă o caracteristică a evenimentului de duminică trecută este și aceea că el s-a desfășurat într-un climat implicind atât cuceririle de pînă acum ale dezvoltării noastre socialiste, în domeniile economic, social, cultural, cit și aria, tot mai largă, a prezenței României pe eșichierul internațional. Cele 120 de țări cu care întreținem relații diplomatice, încă mai multe cu care avem schimburi comerciale, activitatea țării noastre tot mai apreciată și eficientă în organisme internaționale, prestigiul, mereu crescînd, al președintelui Nicolae Ceaușescu pe diagramele vieții politice mondiale — constituie tot atîția factori ce sporesc mobilurile de identificare a fiecărui cetățean în parte și a tuturor împreună cu actualul curs al vieții politice românești, potențînd convergența adeziunii și avîntul dăruirii obștești.

Unitatea întregului popor în jurul Partidului Comunist, conștiința de partid a membrilor săi s-au intensificat prin chiar amploarea socială a evenimentului de la 9 martie.

Într-o măsură el a revelat nu o confruntare, ci tocmai un vast fenomen implicînd deopotrivă un sigiliu în plus asupra temeiurilor și dezvoltării socialiste în ansamblu, cit și confirmarea, în forul nostru interior, a necesității înțelese de participare activă la făurirea propriei istorii, cu imaginea viu proiectată a viitorului patriei ca matrice de împlinire a destinului fiecăruia.

Scriitorii, artiștii, alături de oamenii de știință, de cultură în genere, s-au manifestat, și ei, nu doar ca reflectori, ci din interiorul evenimentului. Niciodată, mai mult ca în perioada premergătoare a vastului proiect de conștiință pe care l-au semnat alegerile de la 9 martie, scriitorii, ceilalți dăruți ai creației artistice, n-au fost atât de prezenți în îmbrățișarea evenimentului. Un larg evantai de creație a înflorit cu acest prilej, imbogățînd paginile revistelor și, desigur, nu puține „caiete” ale unor opere în perspectivă. De altfel, prezența printre deputații în Marea Adunare Națională ca și în Consiliile populare a scriitorilor, a artiștilor marchează, în plus, o proporție numerică și ea sporită.

Ea concretizează acea încredere a conducerii Partidului — ca reflex direct al încrederii poporului — în devotamentul vibrant al celor care, bucurîndu-se de darul puterii de a ipostazia genul artistic al colectivității, se integrează acesteia prin a-i semnifica munca, viața, năzuințele în noi și noi opere. Așa cum, la Conferința națională a scriitorilor din mai 1972, tovarășul Nicolae Ceaușescu ni se adresa, citînd, ca emoționant exemplu, pe acela — de la a cărui intrare în eternitate s-a împlinit, ieri, un deceniu — pe G. Călinescu: „Trăiește pe pămînt în cetatea ta, cu oamenii vremii tale, acesta este singurul chip ca miine să fii al tuturor cetățitorilor. Surprinde esența prezentului, singura prin care vei depăși ziua de astăzi și curiozitatea blazată a citorva esteți”.

Îndreptătit omagiu scriitorului-cetățean, dănuind peste timp. Nobil indemn pentru noi toți, în a-i consacra plenitudinea ființei noastre de slujitori ai cuvîntului. Drept, adevărat, vibrînd de gîndul și sentimentul faptei.

George Ivașcu

O mărturisire

MĂRTURISIREA mea acum, în calitate de deputat în Marea Adunare Națională, ales de oameni care-și duc viața în superba circumferință a locurilor natale, mărginite de apa tutelară a Mării Negre și de Dunărea care devine, spre revărsare, un fluviu de dimensiuni marine, și totodată mărturisirea mea în calitate de poet, este că armonia fundamentală dintre artist și societate nu mai constituie, în societatea noastră socialistă în mers spre comunism, un miracol, și cu atât mai puțin o ecuație care își așteaptă rezolvarea.

Este, desigur, evident că artistul nu se poate afla în armonie cu orice fel de societate, și la fel de evident că societatea nu se poate afla în armonie cu orice fel de artist.

Datoria creatorului de artă veritabil este să spună din toată inima și să militeze din toată inima, pe tărîm social și artistic, într-o societate care are drept scop instaurarea unei lumi mai bune și mai drepte.

A spune adevărul și a lupta în spiritul adevărului înseamnă pentru artist, în primul rînd, a exista exprimînd realitatea și, mai mult încă, dominînd realitatea, dominînd conținutul ei.

Există în societatea noastră socialistă condiții morale indispensabile renașterii artei și renașterii artistului, pentru ca justiția să devină cotidiană și tangibilă. Un nou orizont se naște din efortul oamenilor spre înfăptuirea idealurilor

socialismului și comunismului, mereu mai limpede și mai pur, ca pinzele de apă traversînd filtre din ce în ce mai fine.

Contribuția concretă a artistului, ca un component deplin conștient dar și pasionat al unei societăți revoluționare aflată într-o dinamică ascendentă, nu se rezumă numai la elaborarea și, eventual, desăvîșirea operei sale (lucru, de altfel, primordial pentru el), ci totodată la participarea permanentă, la activitatea deplin socială și de construcție materială, element de prim ordin în ceea ce privește formarea și consolidarea conștiinței socialiste.

Nu există o politică a culturii detașată de politica muncii umane, a organizării și orientării acestei munci. O politică a culturii exterioară acestei realități, exterioară liniilor de forță și perspectivei documentelor aprobate și adoptate de Congresul al XI-lea al partidului ar echivala cu o pseudo-artă, tributară superficialității și incapabilă să înțeleagă mersul propriu al societății noastre, esența reală înfăptuirilor noastre.

Cel care pictează și cel care ară ogorul, cel care scrie și cel ce conduce o mașină-unealtă, poetul, plugarul, muncitorul și savantul sînt pătrunși de aceeași dragoste, de aceeași speranță, de aceeași năzuință și de aceeași bucurii pe pămîntul și sub cerul patriei.

Virgil Teodorescu

România literară

COLEGIUL :

Ana Blandiana, Șerban Cioculescu, Zoe Dumitrescu-Bușulenga, Ion Horea, Nicolae Manolescu, Dărie Novăceanu.

DIRECTOR : George Ivașcu. Redactor șef adjunct : G. Dimisianu. Secretar general de redacție : Roger Câmpăanu.

Din 7 în 7 zile

Importanța dialogului româno-ecuadorian

PE AGENDA ÎNTILNIRILOR INTERNAȚIONALE care contribuie la continuarea afirmării a politici externe de largă colaborare și cooperare a țării noastre, vizita la București a președintelui Republicii Ecuador, generalul de brigadă Guillermo A. Rodríguez Lara, trebuie consemnată ca un eveniment de primă însemnătate. Din nou se atestă adevărul că depărtarea geografică nu mai poate fi o piedică în bunele și activele relații dintre două state care fac totul pentru a consolida, în mod ferm și consecvent, atât raporturile bilaterale cât și procesul de destindere caracteristic actualelor momente istorice. Convorbirile oficiale ce s-au desfășurat acum la București între președintele Nicolae Ceaușescu și președintele Guillermo Rodríguez Lara — convorbiri care au reluat dialogul început la Quito în septembrie 1973, — au pus în lumină dorința reciprocă de a extinde, pe planuri multiple, conlucrarea dintre România și Ecuador pentru dezvoltarea schimburilor reciproce precum și pentru promovarea, în lume, a unui nou tip de relații interstatale, a unei noi ordini economice și politice internaționale.

Comunicatul comun dat publicității la București, în 11 martie, face o cuprinzătoare trecere în revistă a problemelor care au fost discutate de președintele Nicolae Ceaușescu și președintele Guillermo Rodríguez Lara. Cursul ascendent al relațiilor de prietenie româno-ecuadoriene a fost subliniat, cu reciprocă satisfacție. De asemenea, s-au examinat largile posibilități de cooperare economică în domeniul prospecțiunilor geologice și miniere în Ecuador, ale edificării în comun a unor instalații industriale pentru materialele de construcții, pentru producerea de îngrășăminte chimice, de alte produse chimice și farmaceutice. Tineri ecuadorieni vor face studii tehnice superioare în România; se va constitui, cât mai curând posibil, o societate mixtă de servicii petroliere româno-ecuadoriene. Lista acordurilor și contractelor semnate la București este deosebit de cuprinzătoare și deschide, efectiv, drumuri largi pentru cooperarea dintre România și Ecuador.

În schimbul de vederi privitor la situația internațională, cei doi președinți au examinat problemele specifice fiecărei zone geografice, în spiritul celei mai cordiale dorințe de colaborare pentru afirmarea și întărirea păcii. Un accent deosebit a fost pus pe faptul că actuala criză economică dominantă din viața internațională trebuie depășită pe baze noi, în deplină egalitate și echitate între state, de natură să asigure raporturi juste între prețurile materiilor prime și ale produselor industriale. Se impune susținerea progresului rapid al țărilor în curs de dezvoltare și organizarea corespunzătoare a întregii activități economice internaționale.

Atât pentru bunele, prietenești, relații bilaterale româno-ecuadoriene cât și, în general, pentru contribuția la consolidarea tendinței de destindere, de sprijinire a colaborării și cooperării internaționale, vizita președintelui Republicii Ecuador la București a marcat un eveniment pozitiv, caracteristic politicii externe a României și Ecuadorului.

Conferința general-europeană

ÎN LABORIOASA DESFĂȘURARE a Conferinței generale-europene de la Geneva, se cuvine să fie menționate, cu semnificația lor deosebită, lucrările comisiei pentru cultură. În cadrul acesteia s-a conturat un acord privitor la susținerea și dezvoltarea interesului pentru patrimoniul cultural al statelor participante, pentru relevarea demnității și valorii fiecărei culturi naționale. Reprezentantul României a subliniat, în dezbateri, însemnătatea ce o are recunoașterea expresă a personalității și individualității fiecărei culturi în procesul de înțelegere reciprocă internațională. Statele participante la Conferință își iau angajamentul politic de a încuraja dezvoltarea interesului, în rindurile propriilor lor popoare, pentru valorile culturale ale celorlalte state participante. Acest angajament este expresia necesității de a se extinde comunicarea culturală, pe temeiul reciprocității și al respectului față de valorile fiecărei culturi naționale.

Tentativă eşuată

OPINIA PUBLICĂ DE PRETUTINDENI privește cu legitim interes cursul evenimentelor din Portugalia, fără de curind lăsată pe calea democratizării vieții sale politice. Din comunicatele date publicității la Lisabona, rezultă că elemente militare reacționare au încercat, marți, o lovitură contrarevoluționară, atacând, cu două avioane și patru elicoptere, cazarma unui regiment din apropiere de Lisabona. Consiliul de miniștri portughez califică faptul drept „o tentativă disprețuită de a opri procesul revoluționar început la 25 aprilie 1974”. Generalul Vasco Gonçalves a declarat că o minoritate de criminali a aruncat oameni din cadrul forțelor armate împotriva altor oameni din cadrul forțelor armate, tovarăși de arme împotriva altor tovarăși de arme — încercând să se deosebească de ei. Riposta fermă a muncitorilor și a partidelor politice democratice a readus situația la normal.

Observator

Viața literară

Șantier

Al. Andrițoiu

are la Editura Minerva **Antologia poeziei canadiene francofone** (în colaborare cu Ursula Schiopu). Pregătește **Antologia poeziei vietnameze de la origini până în prezent** (în colaborare cu Liliana Blajovici).

Ioan

Alexandru

are sub tipar, la Editura Univers, prima parte a **tălmăcirilor din Pindar**. A predat Editurii Cartea Românească volumul de poeme **Imnele Transilvaniei**, Editurii Eminescu un volum selectiv de **Imne**, iar Editurii Dacia, un **Jurnal de poet**. Lucrează la o tălmăcire din poetul bizantin Roman Melodul.

Dan

Zamfirescu

semnează un amplu capitol despre literatura veche în **Istoria literaturii române** ce se realizează în cinci limbi de un colectiv, sub conducerea Zinei Dumitrescu-Bușulenga (Editura Meridiane). A predat Editurii Eminescu volumul intitulat **Istorie și Cultură**, iar Editurii Meridiane, bibliografia, introducerea și un studiu din volumul **Prerenașterea rusă de Dmitri Sergheievici Lihaciov**. Lucrează, pentru Editura Albatros, la o **Introducere în istoria literaturii române vechi**.

Zaharia

Sângeorzan

a predat Editurii Minerva monografia critică **Opera lui Sadoveanu** și o antologie din poezia lui Tudor Arghezi, intitulată **Caligula**. Lucrează la două studii — **Opera lui Mihai Balca** și **Laurențiu Fulga**, romancier de excepție.

Dan Cristea

a încredințat Editurii Cartea Românească volumul intitulat **Arcadia amară**. Lucrează la studiul **Introducere în opera lui Al. Odobescu**.

● Uniunea Scriitorilor din România a inițiat, în cursul activităților culturale-politice de masă, în perioada campaniei electorale, în majoritatea județelor țării, cu sprijinul organelor locale de partid și de stat, sub egida F.U.S., peste 200 de acțiuni, la case de cultură, cluburi, biblioteci, școli, universități, unități militare etc. La întilnirile dintre candidați și alegători, la recitaluri poetice, șe-

zători literare, simpozioane, întilniri cu cititorii, s-au înregistrat 1176 de prezențe ale scriitorilor, — unii dintre aceștia participând de mai multe ori la manifestările organizate.

Peste 100 000 de oameni ai muncii au fost prezenți și au aplaudat cu însuflețire aceste efervescente acțiuni la care și-au dat concursul membrii Uniunii Scriitorilor din țara noastră.

București

● Au avut loc recitaluri literare la care au participat numeroși scriitori, după cum urmează :

● La Sindicatul Ministerului Economiei Forestiere și Materialelor de construcție : Florin Calafeteanu, Mihai Gavril, Constantin Georgescu, Gheorghe Duță Micloșanu, Imperiu Mateescu, Ion Larian Postolache, Al. Raicu, și Virginia Șerbănescu.

● În Amfiteatrul Liceului Nr. 10 : Liviu Bratoloveanu, Eugen Burada, Angela Chiuvaru și Vintilă Corbu.

● La Clubul Sindicatelor din comerț : George Buznea, Virgil Carianopol, Angela Chiuvaru, Victor Hilmu, Barbu Alexandru Emandi, Ion Th. Ilea, Petre Pascu, Octav Sargețiu și Petre Strihan.

● La Casa Prieteniei Româno-Sovietice, în cadrul ciclului „Luminile rampei românești” a fost inițiată o masă rotundă cu tema **Miscarea ideilor în teatrul mondial** la care au participat criticul teatral Valentin Silvestru și regizorii Sanda Manu și Alexa Visarion.

Expoziția retrospectivă „Cartea Românească”

● IERI, miercuri 12 martie 1975, la Casa Scriitorilor „Mihail Sadoveanu” a avut loc deschiderea expoziției retrospective a lucrărilor apărute în Editura Cartea Românească (1970—1975).

Din partea conducerii Uniunii Scriitorilor a luat cuvântul Virgil Teodorescu.

A vorbit apoi Marin Preda, directorul Editurii Cartea Românească, subliniind, între altele, că din anul 1970 când a luat ființă, până în prezent, editura a tipărit 680 de titluri — poezie, proză, critică literară, teatru etc. — în 8 500 000 de exemplare. Deosebit de semnificativ este și faptul că Editura Cartea Românească are, la sediul său din str. Nufierilor nr. 41, librărie proprie care, în cursul ultimilor ani, a demonstrat și un important rol cultural, reușind să corecteze în bună măsură, conform cererii cititorilor, tirajele, la unele lucrări de proză tipărită în plus cîte 5—6 000 de exemplare, iar la unele volume de poezie dublindu-se chiar tirajul inițial.

Azi, la orele 19, în cadrul manifestărilor organizate de Editura Cartea Românească va avea loc — tot la Casa Scriitorilor — lansarea romanului **Într-o casă străină** de Teodor Mazilu și a volumului de critică **Arhipelag de semne** de Mihai Ungheanu. Lucrările vor fi prezentate de criticul Mihai Gafița.

Ca și ieri seară, azi, după prezentarea acestor două noi lucrări, va avea loc un festival de poezie susținut de actori bucureșteni.

● Casa Scriitorilor „M. Sadoveanu”, a organizat la Biblioteca tineretului din Capitală un recital de poezie. Au citit din lucrările lor Elena Gromov Marinescu, Nora Iuga și Florin Mugur.

Din aceeași inițiativă a avut loc un festival de poezie patriotică într-o unitate militară din cadrul garnizoanei București. Și-au dat concursul Gheorghe Istrate, Const. Nisipeanu, Florin Mugur, Gh. Pituț și Ștefan Popescu.

Iași

● La Colegiul Avocaților și la Liceul Nr. 2 din Iași, la Întreprinderea de perdele din Pașcani, Asociația Scriitorilor din Iași a organizat recitaluri de poezie patriotică la care au fost prezenți George Lesnea, Ion Istrati, Florin Mihai Petrescu, Ioanid Romanescu și Corneliu Sturzu.

În spiritul colaborării reciproce

Fotografie de C. Mierlescu

● La Casa Scriitorilor „Mihail Sadoveanu” a avut loc o seară de poezie catalană interpretată cu acompaniament la chitară de poetul Raimon, care în aceste zile ne-a vizitat țara.

Oaspetele a fost salutat de acad. Eugen Jebeleanu. Despre poezia catalană și locul ei în lirica europeană a vorbit Dan Hăulică, redactor șef al revistei „Secolul 20”.

Specacolul dat de poetul Raimon s-a bucurat de un deosebit succes.

● La Uniunea Scriitorilor a fost primit de către Ion Hobana, secretar al Uniunii, scriitorul sovietic Feodosie Vidrașcu, sosit în țara noastră în

cadruul înțelegerii de colaborare dintre Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România și Uniunea Scriitorilor din U.R.S.S.

Calendar

● 12. III. — a împlinit 50 de ani (n. 1925) Constantin Chiriță.
● 12. III. — s-au împlinit 10 ani de la moartea (1965) lui G. Călinescu (n. 1899).
● 13/26. III. 1891 — s-a născut Felix Aderca (m. 1962).
● 13. III. 1935 — s-a născut Romulus Rusan.
● 14. III. 1854 — s-a născut Al. Maccedonski (m. 1920).
● 14. III. 1857 — a murit Alex. Sihleanu (n. 1834).
● 14. III. — împlinește 55 de ani (n. 1920) Pavel Belu.
● 15. III. — se împlinesc 70 de ani de când a apărut „Revista noastră” (Constanța Hodoș).
● 15. III. 1954 — a murit Emil Isac (n. 1886).
● 16. III. — se împlinesc 160 de ani de la moartea (1815) lui Ioan Pluvariu-Molnar (n. 1749).
● 16. III. 1888 — s-a născut Al. Matcevic (m. 1917).
● 16. III. 1940 — a murit Selma Lagerlöf (n. 1858).
● 17. III. 1819 — s-a născut Alecu Russo (n. 1859).

● 17/29. III. 1877 — s-a născut Ion Scurtu (m. 1922).
● 17. III. 1883 — s-a născut Urmuz (Dimitrie Dim. Ionescu-Buzău, m. 1923).
● 17. III. 1973 — a murit Demostene Botez (n. 1893).
● 18. III. 1823 — s-a născut C.D. Aricescu (m. 1886).
● 18. III. 1892 — s-a născut Al. Dușia Zamfirescu (m. 1968).
● 18. III. 1910 — s-a născut Ioana Postelnicu.
● 18. III. 1956 — a murit Louis Bromfield (n. 1896).
● 19. III. 1841 — s-a născut Iosif Vulcan (m. 1907).
● 19. III. — se împlinesc 110 ani de la moartea (1865) lui Nicolae Filimon (n. 1819).
● 19. III. — se împlinesc 86 de ani de la nașterea (1895) lui Ion Barbu (m. 1961).
● 20. III. 1828 — s-a născut Henrik Ibsen (m. 1906).
● 20. III. 1886 — s-a născut G. Topîrceanu (m. 1937).
● 20. III. 1906 — a murit Vasile Pogor (n. 1834).

Despre iubirea de țară

SA fii al pietrelor care rămân, al pînii mai bună aici decît în oricare parte a lumii, al iubirii care nu se teme de faima nimănuia. În prea mult senin să aștepti învălmășire de nori, întru dezlegarea pămîntului din uscăciune, a grîului din neputință. În prea multă înnorare să pîndești cu durere dunga dealului la asfințit, în așteptarea unui snop de lumină.

Sufletul tău să nu treacă nepăsător pe lîngă adevăr și pe lîngă nedreptate. Nimic să nu-l umilească. Sub semnul iubirii în primăvară, legiutorul, să se arate curat, și drept țării și oamenilor ei. Graiul tău să fie al părinților, cu învățătură și cu așezare de gînd. Talpa casei tale să nu fie hotar între copiii tăi și tărîmul iubirii de țară. Nici iubirea femeii să nu te găsească în uitarea îndatoririlor tale.

Iată, săgeata de lemn la miazănoapte. Intră sub șindrițele ei cu sentimentul întemeierilor. Caută urmele neamului tău cu patima cărțurului, să nu lași de-o parte nici una din mărturiile ființei tale.

O vale duce de la Mureș în sus către inima Transilvaniei; nu de mult au trecut pe-aici oamenii Iancului. În rariștile Padeșului, sub munți, înțelegi, uluit de atîta frumusețe, vorbele Vladimirescului: „țara nu este tagma jefuitorilor“.

Și mai în jos, la Dunăre, întîrzii cu uimire într-o zi la amiază. Gîndul, întors la tot ce s-a petrecut sub ochii tăi, la ceea ce n-a fost ușor și la ceea ce a fost foarte greu, la dărimare și la zidire, la dezrădăcinare și la răsădire, la ceea ce era sub ape și la ceea ce este deasupra apelor, în catedrala fără seamăn a luminii și în minunea de oraș zidit din durere și din încredere, aici de unde începe și nu se sfîrșește țara, în îngemănarea de ape și păduri, de care ți se leagă sufletul pînă la stingere.

Al grîului să fii, la rădăcina subțire, și să nu uiți zăpezile din zodia revărsărilor, joaca vîntului în stîrnirea apelor pînă la amenințare. Cum s-au arătat oamenii țării pe văile miniate, sub dealurile urnite, cum s-au cutremurat roțile morilor, cum au răspuns flăcările cuptoarelor, cu ce energie colosală, în apărare, cum numai în vremea războiului!

Numele țării, ori de unde ai privi, e scris în arcuirea munților și în îmbrățișarea rîurilor. Deschidere-i spre lume, și stilp de hotar, păduri înaltă și zidiri citadine. În pămîntul lui se sapă fîntîni, pe colinele lui se arată streșini de case, turme îl petrec și anotimpuri, din totdeauna sub semnul încrederii și al îndurărilor.

Iubirea de țară s-a spus și sub legi nedrepte, s-a apărat și sub stăpîniri trecătoare. În această credință s-a ales libertatea și rostul lucrărilor ei.

Iubirea de țară n-a fost niciodată un timp destrămat, ci o întemeiere în inima veacurilor. Ea s-a apăsător pe coarnele plugului și a scăpărat pe nicovale, a fost biruință și înfrîngere pe cîmpuri de bătaie, a rămas învățătura copiilor și înțelepciunea poveștilor. Cimilituri și proverbe o țin în miezul lor, pietrele rîurilor o spun în timpul petrecut la rotunjirea lor. Așa o cunoaștem și o așezăm la temelia țării, din această credință s-a ales gîndul cel mai înalt, care ne călăuzește și ne înfățișează astăzi lumii.

Cine i-a văzut și i-a cunoscut rămîne al lor pe totdeauna. Ei te-au arătat focului, cum oamenii apelor te arată oglinzilor mișcătoare, și te-au purtat să-ți spună cum se gîndește la ridicarea țării, ferindu-te de armăturile încinse ale alcătuirii ei.

Eram același ori altul, din sfîrșitul acela de vară, cînd pe o miriște ocolită de tractoare și de pluguri, s-a spus: aici vom construi, și dincolo vom face orașul, în hîrtoapele uitate de dumnezeu, și mai încolo liniile ferate și portul. Undeva, în țară, oameni ai locului, aici și acolo, sub trecerea soarelui, cine i-a văzut nu-i mai uită.

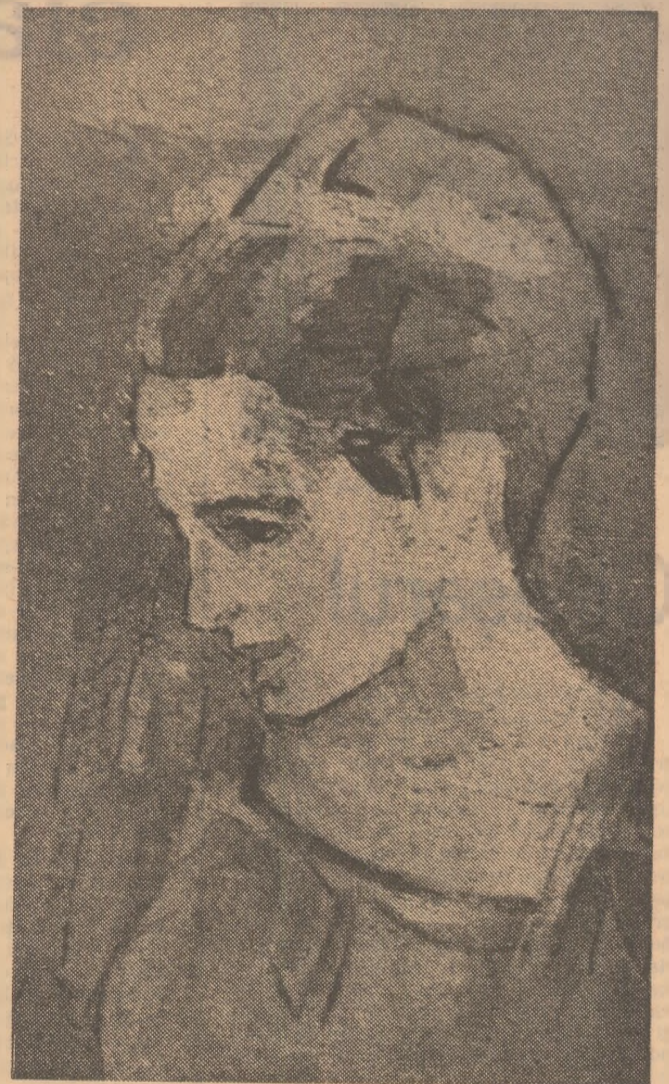
Iubirea de țară se spune în cărți și în cîntece, în linii și în cifre, și zarea ei de suflet arată chipul dreptății, libertatea muncii și cîntecul ei în care au crezut proletarii și răzvrățiții din totdeauna ai neamului acesta și ai neamurilor în înfrățire. Cuvintele ei se tocesc numai în umbră și în necunoaștere. Apar însă ca firul ierbii și ca mugurii, cînd legile statornicite se adevăresc în toată frumusețea lor, spre fericirea generațiilor.

Un om s-a ales dintre oamenii țării, căruia i se cuvine lauda lor, un om care, într-o iluminare de timp din curgerea veacurilor, a făcut gestul hotărîtor, știut la ceasurile de cumpănă ale istoriei. Iată cum arată, ne-a zis, și iată cum trebuie să arate țara românească, iată cine sîntem și cine putem să fim în rîndul popoarelor.

Să fii al acestei iubiri, cu modestie și în tăcere, cu cinste și cu hărnicie, și nu vei umili pe nimeni și nu vei fi umilit în fața nimănuia.

Spune copiilor acest adevăr și arată-le țara, cu înțelepciunea păsării care duce sub streșină fărîma de pămînt. Al cuibului din fiecare primăvară și al zborului bănuirilor.

Ion Horea

Iacob LAZAR : PORTEI
(Expoziția Artiștilor plastici și Anul internațional al femeii — Galeria nouă)

Dreaptă alegere

Răminem veșnic glasul acestui pămînt
și grasă e seva rădăcinilor viguroase
din care crește trunchiul adevărat
dreaptă alegere deasupra prefacerilor

Noi sîntem veșnicul singe de baștină
innobilat prin singele strămutat
precum limpezimile văzute-n adînc
prin aleșii aripilor de primăvară

Superbă moștenire a trupului sfînt
cu sufletul născut pe scutul ierbii
ne reîntorcem ochiul viu și grav
către cei ce trezesc alt timp neumblat

Dreaptă alegere deasupra prefacerilor
cuvînt păstrat în singe de baștină
prin biruință înfruntînd milenii
sub dalele luminii ce încolțesc străbuni

Ion Sofia Manolescu

Constanin Chiriță

Cireșarul

INCRUSTAM cu elogi în scoarta unui copac (în așa fel ca pe măsură ce copacul va dăinui, inscripția să se mărească) cele cincizeci de cercuri din viața lui Constantin Chiriță, scriitor și prieten al scriitorilor, cel care, după decenii de scris, ne-a dat o operă de largă prețuire. Și aducem culorile și instalăm șevaletul și tragem primele linii spre a-i face, după pricepere, dar cu toată dragostea, un portret. Fiindcă, iată, chipul său este, de la bun început, al omului apropiat, iar fizionomia artistică pare să se fi clarificat mereu în sunetul cuvântului și al acțiunii, singurul domeniu în care pot fi recunoscuți creatorii de această talie.

Ar trebui să ai glasul, inima și spiritul pe care el le atribuie eroilor săi (vezi Cornelia, vezi Severin, vezi Cireșarii), ar trebui să iubești ca și el poezia, și oamenii, și locurile, — munții și dealurile, orașele și cîmpiile — să prețuiești risul și gravitatea și să accepți jocul ca pe inteligență, ți-ar trebui, zic, cel puțin toate acestea ca să poți spune cum se cuvine câteva vorbe la cei cincizeci de ani ai acestui om și scriitor. El păstrează în sine, mereu, copilul de odinioară, fiindcă una dintre primele senzații, citindu-l, e aceea a spiritului adolescentin, creatorul **Cireșarilor** voind să rămână depozitarul permanent al unui tezaur greu de numit — deliciul primului vis. În pragul acestei prezentări, pe care aş voi-o călduroasă, îmi amintesc cu emoție de momentele în cuprinsul cărora am descoperit lumea lui Chiriță și de primele mele întâlniri cu omul însuși, bun și strălucitor ca o lumină, și totodată atât de sever cu sine, de o vîrstă încă de pe atunci matură, totdeauna însă atât de tînăr !

Și ce să mai spun decît că băiatului meu care se naște chiar în acele zile, într-o maternitate din București, i-am pus numele unuia dintre eroii cărților sale : Corneliu (după Cornelia din **Întîlnirea**). Eram pe acea vreme cititorul **Întîlnirii**, al **Oțelului**, al **Pasiunilor**, după părerea mea, acesta din urmă, unul dintre cele mai bune romane dedicate lumii universitare, scris, cum s-ar spune, pentru cei serioși, gravi și meditativi. Și, totuși, marea popularitate i-a adus-o, cum se știe, ciclul de romane pentru copii și tineret, numit **Cireșarii**, cărți mult așteptate și intitulate rînd pe rînd, vreme de doisprezece ani (1956—1968). **Teroarea neagră**. **Castelul fetei în alb**. **Roata norocului**. **Teroarea albă**. **Drum bun**, cireșarii.

Ar mai fi, deci, de pus în fundalul acestui portret câteva păsări care n-au încetat să însuflețească veșnica noastră copilărie, cîțiva copaci fără vînt, un pic de aer cald și o iarbă dulce pe care să ne așezăm și să bem bere. Și după ce ne vom ridica, să toastăm amintind că prietenul nostru e moldovean, că s-a născut la 12 martie 1925, în satul Ibănești, județul Vaslui. Vom propune cititorilor și colegilor să-l spunem și noi, la rîndu-ne, precum el cireșarilor, cu vorbe de poem, cu murmur muzical, cu fraze grele de sens și luminoase ca niște imnuri, această foarte simplă și sinceră urare : drum bun spre noi succese, dragul nostru Constantin Chiriță !

Vasile Băran

Idealul clasic al criticului

CRITICA ȘI PROFUNZIME — ultima carte a lui Mircea Martin — propune, în primul rînd, un principiu, acela al „profunzimii”, dar — totodată — și o perspectivă de lectură pentru cîteva dintre cele mai reprezentative opere critice ale contemporaneității ; și, sub acest ultim raport, lecturile lui Mircea Martin sînt adeseori deosebit de spectaculoase, obligîndu-ne să renunțăm, în legătură cu unele inițiative critice ale trecutului, la categoriile tradiționale și să o adoptăm pe cea a „profunzimii”. Este cazul, întii de toate, al studiului despre Sainte-Beuve. Critica „biografică” era menită, în concepția promotorului ei, să lărgască și să facă mai cuprinzătoare cunoașterea unui scriitor, deci să aducă un spor de „profunzime”. „Biografii își închipuiau, nu știu de ce” — spune într-un loc Sainte-Beuve, citat cu o oportunitate de Mircea Martin — „că istoria unui scriitor se află întregă în scrierile lui și critica lor superficială nu pătrundea în profunzimea poetului pînă la om” (p. 16). Nu e mai puțin adevărat că încercarea lui Mircea Martin de a-l „reconsidera” pe Sainte-Beuve nu este totuși prima, nici în critica europeană și nici în cea românească.

Dar Mircea Martin nu cade în eroarea de a constata doar prezența unui ideal al „profunzimii”, la fiecare din autorii studiați ; el urmărește și „mișcarea acestui concept”, de-a lungul istoriei. Este o mișcare ce arată a se supune unor legi dialectice, o mișcare ce face mai întii, cum era și de așteptat, o experiență a contrariilor (indicate, după opinia noastră, pe de o parte,

în Sainte-Beuve, iar, pe de alta, în Paul Valéry), pentru ca, finalmente, să le depășească într-un moment de sinteză (confundat, de Mircea Martin, cu „școala geneveză”). Eroarea, atît a lui Sainte-Beuve, cît și a lui Paul Valéry, a fost aceea de a căuta să dobindească „perspectiva profunzimii” printr-un gest de transcendere a obiectului ; dacă cel dintii transcende opera într-o direcție a conținutului (Mircea Martin vorbește de o „metafizică a conținutului”), cel de al doilea o transcende într-o direcție a formalului (o „metafizică a formei”). Mișcarea conceptului se va încheia printr-o punere a lui ca „imanență a formei” : „Lumea prin literatură nu e nici dincolo, nici dincoace de forme, ea e în imanența însăși a formei” (p. 145). După cum se poate constata, „profunzimea” devine, în cartea lui Mircea Martin, și un principiu de evoluție interioară a criticii literare.

SĂ ÎNCERCĂM, deci, să stabilim mai îndeaproape ce accepțiune primește, la Mircea Martin, ideea aceasta a „profunzimii” ; după cîte ne-am dat seama, autorul o echivalează cu ideea de „totalitate umană”. Străduindu-se să definească sensul general al criticii lui Marcel Raymond, Mircea Martin se definește în fond și pe sine însuși, și o face cu o ireproșabilă claritate ; într-un pasaj din studiul închinat lui Marcel Raymond, vom intîlni o astfel de formulare, ce pune semnul egalității între „profunzime” și „totalitate umană” : „Situat la confluența unor asemenea orientări, el va fi în mod firesc un **critic al conștiinței**,

nu însă al unei conștiințe abstracte, exclusiv intelectuale, ci al unei perspective care pune la contribuție totalitatea funcțiilor spirituale și se adresează vieții și operei de artă ca obiectivări ale aceleiași totalități” (p. 93). Critica „profunzimilor” va fi deci o critică a „omului integral” ; ea se va împotrivi oricărei viziuni „parțiale”, „unilaterale” asupra scriitorului. Bineînțeles, la această definiție se mai cuvine adăugată și o specificare : profunzimea trebuie să rămînă în mod obligatoriu una a „formelor”, o profunzime „imanentă”.

O deviere de la principiul „profunzimii” este însă cu puțință — arată Mircea Martin — nu numai printr-o perspectivă „parțială”, ci și printr-una „tipologizantă” ; iată de ce unul din criticii față de care autorul simte nevoia să se delimiteze în modul cel mai tranșant va fi Paul Valéry. Acesta sfîrșește prin a alunga, din cuprinsul literaturii, orice semnificație individuală : „Perspectiva sa asupra literaturii rămîne constant generalizantă, neutralizantă, dezincarnantă. El se dezinteresează de orice conținut, de orice semnificație existențială a operelor la care se referă” (p. 75). Și, dimpotrivă, nimic nu egalează încîntarea pe care autorul o încearcă, atunci cînd, în pofida unor aparențe de „critică tipologizantă”, el surprinde o anume sensibilitate pentru „individual” : „În ciuda perspectivei generice, uniformizatoare, Brunetiére nu vrea să piardă sensul valorii individuale, unice, fără de care orice abordare a literaturii este dinainte sortită eșecului” (p. 47).

Idealul „profunzimii”, înțeles ca perspectivă integratoare, ca armonizare a funcțiilor sufletești, face din Mircea Martin un spirit de factură clasică ; și criticul o știe el însuși, de vreme ce o prezintă ca atare (sau, mai exact spus : o „recunoaște” ca atare) la Tudor Vianu, în prefața ce o închină marelui savant, la o reeditare recentă a cărții sale **Idealul clasic al omului**. Un îndemn clasic descoperă, aici, autorul, în refuzul de a accepta „separarea funcțiilor sufletești” (p. VII), sau în efortul „de grupare și armonizare, de depășire a varietății și dispersiunii sensibile” (p. VIII), sau în nevoia de a privi omul „în totalitatea solidară a însușirilor lui” (*ibid.*).

IN CEEA ce privește metoda de abordare critică a lui Mircea Martin, ea este exact aceea care derivă, în mod logic, din principiul „profunzimii”, anume metoda „identificării” ; fiindcă, într-adevăr, o „totalitate” umană n-ar putea fi cuprinsă și pătrunsă altminteri decît printr-un act de „simpatie”. Și de data aceasta, Mircea Martin se cunoaște pe sine cu luciditate : „Am încercat să ne ținem cît mai aproape de texte”, ne previne el, în **Argumentul** introductiv, „să intrăm în intimitățile de gîndire, uneori contradictorii, ale autorilor, să aprofundăm prin identificare demersul lor” (p. 5). Hotărît, Mircea Martin procedează mai degrabă ca un critic, decît ca un estetician.

Pentru un spirit „clasic”, ca acela al lui Mircea Martin, procedeul „identificării” prezintă și un oarecare inconvenient ; el poate duce la „pierdere de sine”, la „uitare de sine” în obiect. Iată de ce Mircea Martin nu va uita să își ia — cu tact și inteligență — „o respectuoasă distanță” față de autorul studiat ; din „identificare”, spiritul său iese intact și liber. Ilustrative, pentru asemenea reacție, mi s-au părut nenumăratele pe care el le formulează în legătură cu Jean-Pierre Richard, adică față de un critic cu care avea cea mai vie afinitate.

În raport cu alți critici din generația sa, Mircea Martin se apropie cel mai mult de Nicolae Manolescu, cu care împarte același ideal al „totalității” (deși, sub alte aspecte, ei sînt atît de diferiți) ; prin „critica profunzimilor”, Mircea Martin se îndepărtează însă în mod radical de un alt reprezentant al generației, de Valeriu Cris-tea, promotorul (după cum **Pe urmele lui Don Quijote** ne-o dovedește) al unei critici fragmentariste.

Critică și profunzime mi se pare că aparține unei vîrste a maturității.

Liviu Petrescu

Lucia Dem. Bălăcescu : PATRU GENERAȚII
(Expoziția Artiștilor plastici și Anul internațional al femeii — Galeria nouă)

Placa de bronz

Țara se-ntrece fără răgaz
să ridice monument zilei de azi.

Arde ziua de miine în zarea vecină
aruncînd peste dealuri o enormă lumină,
făcînd muntele să strălucească
și ierburile cît munții să crească.

Pe pereții timpului descoperă bine
cronica biruinței ce vine.
Cu ochii măriți o citesc
cei care luptă și care muncesc.

Spiritele sacre sub piatra lor
țin sfat ca în toiul luptelor.
Țara din totdeauna a ridicat placă de bronz
în cinstea vremii pe care-o cinstește
a omului pe care-l iubește.

Dragoș Vrânceanu

Fericirea țării

Să înflorim amiaza acestui timp de aur
ce urcă-nalt cu mugurii în țară,
noi, cei chemați să rostuim alături
un univers de griu în primăvară ;

un legământ și-o dragoste cutează
să își înalțe tot mai sus palate,
să curgă griul țării în amiază
și-un soare să lucească în cetate ;

un soare-al nostru e Partidul, sigur,
prin noi, el brațul aprig și-l avintă
spre comunism, inflăcărată eră,
și-un cer de stele țara o-nveșmintă ;

acestei națiuni să-i fim izvorul
jurăm, prin legământ curat, de vers,
noi, cei chemați să rostuim ogorul
și să clădim palate-n univers ;

în fiecare om un vis se-nalță
din cutezanță și din dăruire
întru iubirea patriei senine,
fruct luminos și cald în înflorire ;

aceste falduri comuniste-n zori
innobilează-n noi curat mindria
de cetățeni sublimi, nemuritori
ai unui timp istoric : România !

Nicolae Arieșescu

Petre Șuțianu : DOINA

(Expoziția Artiștii plastici și Anul internațional al femeii — Galeria nouă)

O carte a imnurilor

A PARUTĂ sub egida Consiliului Culturii și Educației Socialiste și a Uniunii Scriitorilor, culegerea de versuri cu titlul de mai sus, dedicată evenimentului de la 9 martie, este operă a poezilor țării din toate generațiile. Compusă dintr-un larg evantai de sentimente, cartea aceasta ne dă, la un loc, un chip posibil al patriei, un fragment de istorie națională văzut cu inima într-o clipă de intensă și caldă vibrație : „Celebrez primăvara în cînt, cu zidarii pe schele...” (Florența Albu) ; „Pretutindeni ești, tu, pămîntule, ars de roți, frămîntat de lumini...” (Ioan Alexandru). Și odată cu fumul ce iese încet pe hornuri, ca vîlța, „ne trezim în zori, opriți de ninsoare”, și ne gîndim iarăși la cîntecul acela de primăvară, acel cîntec-imn înălțat strămoșilor și copiilor, zicîndu-ne că prin tot ce avem aparținem acestui pămînt deasupra căruia arde „cea mai strălucitoare dintre stele”. (A. E. Baconsky)

Întîlnim, astfel, rînd pe rînd, într-un continuu și mișcător panoramic, imagini ale țării, trăiri și vis, gînduri închinare poporului, pămîntului românesc, partidului, căruia rapsozii se doresc a-i fi „ostași născuți”. Un poet (Teodor Bălș) evocă prima sa întîlnire cu partidul atunci, „în patruzeci și patru, sub focuri, cînd săracii intrau în palatele puterii”, un altul își arată satisfacția de a nu fi rămas în acei ani de tumultuos și răscolitor început o „albină pierdută de stup” (Maria Banuș), în vreme ce altul, cîntînd patria, se simte trecînd „pe la o străveche, muntenească poartă, pe la Eminescu, fărurărul slovei, pe la Ștefan domnul, pavăza Moldovei” (Ion Bănuță).

Și tot acest peisaj pare dintr-odată că respiră, țara respiră puternic „prin macii săi Carpați, iar Carpații respiră prin măreția țării”. Se pregătesc mereu culori noi în stare să-i dea țării chipul cel plin de farmec în care cîmpia e albastră ca și cerul, iar pădurile te umplu de forță. Versurilor sale, unul dintre poeți (Tudor George) le pune drept motto cuvîntul Bălcescului : „Și eu asemenea am muncit și am pățimit pentru dreptate și cel din urmă al meu cuvînt va fi încă un imn ție, țara mea mult dragă !” Ca apoi să-și mărturisească pro-

priu lui sîu credo : „O, Patrie așa va trebui, asemeni forțe noi să se dezvolte, cuvînt-aprinse ca luceferii, și orgi titane care surpă bolte... Numai așa, va trebui să pot, să cînt un imn pe care-l meriți Tu, și sufletul ce arde-n mine tot, să ți-l jertfesc cu totul ! Altfel nu !”.

Intr-o „deschidere de zi”, poetul aude cum cîntă pădurile și cum șoptesc că

trebuie să-ți înalți fruntea „dacă-o vrei din belșug luminată”, și că îngropînd mereu „ce e veșted și vechi, cu roșii cercei în urechi, vremea noastră gâloapează în zare” (Zaharia Stancu). Mai apoi ne aflăm la arcul Carpaților unde vom înțelege că putem visa „pînă la luceafăr și chiar mai sus, cu capul pe bogățiile noastre, de uraniu și aur”, atenți „la tot și la toate și învățînd mereu să fim vegnici” (Marin Sorescu) și să ne iubim țara „cu toată ființa noastră”, fiindcă „de dragoste de țară cine n-are nevoie ca de aer, de apă și de soare ? Ea-i piinea scoasă din cuptor, fierbinte, un chip pe care-l știi de mult, un glas al

cărui murmur în suflet ți-a rămas”. (Alfred Margul Sperber).

Să ne iubim țara și muncitorii ei numiți într-un poem „fiii focului”, poetul indemnîndu-ne să ne simțim mereu lingă ei, „lingă — acești fii ai focului care-ntr-o hală suie, în vreme ce tu îi zărești în cămăși lungi, de grea nădușală”. Acești fii ne apar ca niște „grei stejari de metal”, ca o „grea pădure scînteind sub un cer de amurg” (Eugen Jebleanu). Privirile lor sînt pure, către seară se duc spre case și revin apoi „ca să-nalțe din noapte iarăși ziua foșnind de vîpăi și de crengi și de păsări”. Să ne iubim țara și partidul ei format din oameni care-au trebuit mereu să meargă înainte, deși în fața lor era „un zid cu sute de muchii, un zid cu sute de fețe, un munte ce-ți iese în cale mereu” și ei au izbit mereu în el „cu-nțelepciunea schimbată-n pumn” înainte, înainte mereu spre ziua de azi și de mîine.

Și mai există, în această carte, rod firesc al gîndului vibrant, confesiunea poetului-cetățean care, odată cu zorii de martie s-a aflat în fața urnei votînd „pentru acei ce piinți îi dau gustosul miez”, votînd pentru muncitorul „ce vremea a supus-o, cu miinile, cu mintea”, pentru „savantul care-a mai frînt un meterez”, pentru pacea lumii, pentru „drapelul roșu ce filfîie la proră, pentru visata comunistă oră” (Virgil Teodorescu). Fiindcă, iată, urmăm partidul „ca pe-o traiectorie luminoasă prin anii suitori, ca riurile ne-ndreptăm către aceeași albă, ca pinzele corăbiei după direcția aceluiași vînt, asemenea călătorilor ce privesc steaua polară”.

Cartea este astfel un singur poem, un imn de „Intrare-n muncile de primăvară”, cum își numește un poet versurile, un imn al anotimpului ce seamănă cu o inimă, cînd „semințelor le spui că sînt seminte”, cînd „pămîntului îi spui că e pămînt” (Nichita Stănescu) și cînd, mai înainte de toate, „noi sîntem semintele și ne pregătăm din noi înșine să ne azvîrlim în altceva cu mult mai înalt, în altceva care poartă numele primăverii”.

V. Cărbuneșteanu

Fundamentarea filosofică a criticii

VIOLENTUL nostru veac, al atîtor răsturnări de clase, state și imperii, poate tocmai din această cauză, în mod paradoxal, este un veac al filosofiei, ca și al înfruntărilor filosofice. Ultimul război mondial a fost mai crîncen și înfînit mai crud decît precedentul, pentru că nu s-au ciocnit numai interesele unor clase dominante, dar și concepții despre viață, ideologii cu rădăcini pînă în cele mai profunde viziuni asupra lumii.

Deosebirile adînci de viziune filosofică făceau dificilă păstrarea oricărui cod de onoare militară, cu rădăcini în cavalerismul medieval, timp al violenței reglementate de o concepție comună despre lume.

Însă, cu toate acestea, numai o meditație gravă despre lume, deși semn de ascuțire al conflictelor, este și singurul remediu la arbitrar, violență sau pulverizare a valorilor. De aceea cu greu se poate cineva descurca în veacul nostru, pînă în cele mai umile și cotidiene acte, fără o aderare la o filosofie care măcar să-i îndrume dacă nu să-i oprească instinctele. Cu atît mai mult este necesară o reglementare principială în activitatea unui creator de lumi, cum e orice artist autentic. Simpla țîșnire de talent nu mai este suficientă și de aceea asistăm uneori la scriitori, să zicem, nu prea dotați pentru teorie, ba chiar de-a dreptul respinși de ea, făcînd efortul de a da și o expresie teoretică operei lor. Chiar o nereușită în acest domeniu are ceva lăudabil, ca orice efort de autodepășire.

Necesitatea aceasta, vizibilă în atîtea opere și atîtea teoretizări, impune însă celor care exercită magistratura critică o înaltă înțelegere filosofică, nu numai a artei dar și a lumii. Pentru că dacă „impresia” nu e suficientă artistului, cum ar putea fi ea suficientă criticului? Și apoi orice judecată este o situație pe un sistem de coordonate, este o comparație între ce este și, fie și ascuns, ce trebuie să fie, orice evaluare este o comparație cu un model sau sistem de valori.

Judecata critică, sub acest raport, seamănă oricărei judecăți, inclusiv celei juridice. Faptele dezordonate sînt reduse la un cod, și astăzi știm că pînă și forma corpului nostru e materializarea unui cod genetic, pus în legătură dialectică, desigur, cu marele cod al unui univers întreg sau, oricum, în cazul omului, cu mediul biologic și social.

Fără un asemenea demers se ajunge în o adevărată degringoladă valorică, se fac cele mai hazardate comparații, încep să funcționeze criterii nu subiective numai — există desigur o margine de subiectivitate firească în critică, pentru că și criticul este un artist ce se exprimă prin cuvînt — dar de-a dreptul arbitrar sau conduse de motivații obiective, dar de altă natură, mult mai joasă, de rețeaua de relații personale, de simpatii și antipatii, de considerarea oamenilor în dosul cărora operele dispar. Căutare, după opinia unor critici, „e pozitiv”, sau, „puternic” și atunci orice creație a sa este comparabilă cu Tolstoi, Faulkner, cutare este mai puțin „pozitiv”, sau nu are nici un „imperium”, și atunci operele sale, cînd n-ai încotro, sînt tratate cel mult cu o plictisită politețe. Năclăite în cuvînt umflate, judecățile sînt incredibile și creează o zonă de relativitate totală, inclusiv morală. Scriitorii ar putea fi tentați să-și întărească mai degrabă pozițiile decît să-și scrie cu atenție și rigoare operele, deși numai ele rămîn și oricum sînt publice. Dar criticul, dezorientat, e lăsat pe seama cunoștințelor sale sau doar pe seama bunului său simț.

Desigur, un fenomen negativ nu poate fi vindecat nici prin cuvînt, nici prin sfaturi. Dar o riguroasă conștiință, fundamentată pe meditația filosofică, este cel puțin necesară, chiar dacă nu suficientă. Așa cum, cu o sută de ani în urmă, Maiorescu, demonstrînd un mare curaj moral, ne-a oprit să ne înfundăm, chiar atunci, la începuturi, într-o barbarie a criteriilor. Nu întîmplător întemeietorul criticii române a fost profesor de logică și jurist. Spiritul său era poate cam sec și profesoral, însă era oricum „un spirit”.

Lupta împotriva dogmatismului în critică a fost necesară, desigur, și lărgirea criteriilor și importanța dată valorii estetice a dat roade. Dar lupta împotriva haosului de impresii și expresii fără acoperire nu este mai puțin imperioasă. Criteriile să fie largi și complexe, desigur, dar asta nu înseamnă că pot fi lipsite de rigoare. Un sistem cu n elemente nu e mai puțin riguros decît un sistem de n-m elemente. E doar mai bogat. Criteriile înseamnă principii, principiile înseamnă filosofie iar filosofia este un discurs despre totalitate, despre univers ca întreg.

Materialismul dialectic, filosofia societății noastre, oferă un asemenea complex de criterii generoase și riguroase, și aplicarea sa ne ferește de a cădea în beția de cuvînt, în afirmația pompoasă despre nimic.

Alexandru Ivasiuc

Ireversibil sentiment

Dincolo de cuvinte, dincolo de vocala ce tace,
dormindu-și viața în fructul ce vine pe jos
afli această țară de bine, afli starea-i de pace
carpații de fapte desenind alți carpați
luminoși.

Fie el trandafir, ori garoafă cu mers legănat
sentimentul ni-e unul și duce livada spre
vară
sub pleoape nisip fără mări am avut și păstrat
dintr-o plingere seacă, dintr-o jale primară.

Degetul orb nu mai rătăcește pe-un umăr
de stea
răminind să închipuie mîna întreagă, miinile
toate
ne-am permis să visăm cînd am învățat a visa
cînd am știut pînă unde visul se poate.

Unul și-același e dorul de dor, dragoste clară
surizînd veșniciei, ninsul dintii peste-ntîiul
popor
sentimentul ni-e unul și duce livada spre
vară
și ploaia din palme-ți insecamnă confirmare
de dor.

Se aude suind cu aripi fericite România
viitoare
se aude în ramuri pregătirea de drum către
țară
În Martie-acesta ne vorbim cu duminici
în floare
sentimentul ni-e unul și duce livada
spre vară.

Cornel Udrea

Pămîntul

Să întindem eroilor pămîntul cu munți,
Cu ape și cimpîi mai eterne decît aerul,
Mai frumoase decît cerul bătînd a Voroneț
Și zic să întindem eroilor pămîntul,
Poftiți, intrați, acesta-i rodul și patria-i
Din voi ca un indemn peste vremuri,
Și zic, vegheați acest arbore, scut de foc,
Să credem în patria de-acum fericită
Precum ne-nălțăm de la sînge la stea
Și ochiul — un fulger — să ne fie-n risipă
Și lege și chip de-a nu-ngenunchea.

Ion Ghiur

Steaua mea Polară

Steaua mea Polară, Stea Polară, Stea,
În ce loc sub frunte te voi mai afla ?
Te-am zărit odată-ntr-un ungher de gînd,
Fulgerai abisuri, raza-ți tremurînd.
Și de-atunci, arare, printre galaxii,
Îți mai văd obrazul ros de veșnicii.
Timpla mi se zbate, arde-jar mocnit,
Vremea peste lacuri stînci a prăvălit ;
Și-au pornit din piscuri zori prevestitori
De-nceputuri, arse-n geruri și ninsori.
Firele de iarbă murmură pe vînt
Cîntec de izbîndă, primenitul cînt.
Stau bătrînii codri-n arbori resemnați,
Își așteaptă schimbul. Anii-s numărați.
Vin vlăstare mîndre, mîndrei Români,
Ca să-și urce țara-n miezuri de țării.

Steaua mea Polară, vino-n prag, în vis,
Luminează-mi versul, versul cel nescris.

Ion Burcă

Aurel Olteanu Stîncă : PORTRET
(Expoziția Artiștii plastiei și Anul internațional
al femeii — Galeria nouă)

Iar mă gîndesc la ele

De ce îmi vin în minte iar acele
indicatoare de pe pante grele
menite doar să urce, să arate
drumul spre crestele-ndelung visate ?
Ele veghează-atent și nopți și zile
la cotituri, la căile fragile,
făcîndu-ți semn cu literele mici :
în piscu-nalt se-ajunge doar pe-aici !
Cînd ne-am oprit, ele mai suie încă
luînd pieptiș peretele de stîncă :
mai sus, mai sus — și orice pas e-o treaptă —
unde privești uimitoare ne așteaptă,
de unde lumea mai frumoasă pare,
de unde poți privi în depărtare,
unde ai nori sub tălpi — covor întins —
unde ți-e sufletul fără cuprins,
unde lumina soarelui abundă,
stîgînd mîhnirii cea din urmă undă —
lumină precărată și rivnită,
de nici o frunză-n calea ei oprită.
Da, mă obsedează azi, fără-ncetare,
modestele, din munți, indicatoare
ce-atît de sigur drumul ți-l arată
spre culmea îndrăzneată și visată.

Kiss Jenő

Traducere de Dim. RACHICI și CSIRE Gabriela

Sonet

Bătrîn sonet, cu potriviri savante
De endecasilabi în clare scheme,
Nemuritor, te-a nemurit prin vreme,
În vers de aur, iscusitul Dante.

Ți-au așezat pe frunte diademe
Cu licăr de opal și diamante
Și alți adepți ai formei elegante,
Fideli poemului între poeme.

Dar azi te chem să ieși iar în Agora,
Cu flori de sunet prinse-n cingătoare,
Comori de gînd să dăruie tuturor.

Să fii alături năzuinței drepte
A țării mele-n strai de sărbătoare,
Urcînd spre culmi pe însorite trepte.

Traian Lalescu

Credință

Limpede sună cu stelele lumii
Glasul poporului meu
Ca strigarea de viață-a luminii.
Privim drept în ochii popoarelor
Cum dreaptă ne este cumpăna gîndului
Și totdeauna știm
Că-n pieptul străvechi al Carpaților
Inima noastră veșnic va bate,
Răspicat omenia rostindu-ne-o.

Gh. Lupașcu

Portret de patrie

Floare ești în inima timpului,
Odor al înțelepciunii, aduci în graiuri
Mindre vocale purtînd miresme de brazde,
Dulci spuneri bătrîne.
Calda ta privire o simt pretutîndeni,
Prezența ta e în șesuri, în munți,

în cascade.
Cunoști vorba sălbăticiunilor și a ciobanilor,
Ai rătăcit prin milenii cu turmele
Printre capiște și altare străvechi,

Ești dincolo de draperiile înstelate,
Cu fața spre nord ; ai ferestrele larg
Deschise spre zenit. Cu căldura dragostei
Tale urzești continente pentru fiii
pămîntului.

E un joc pe care l-ai învățat de la
Bătrîni chiriarhi, de la oștenii de vază
Slujind voievozii, un joc pe care zilele
Îl fac mai luminos, decît soarele.
Știm că nopțile tale așteaptă o auroră
A îndrăzelii, un urcuș al mirării, o nădejde
Ca a munților dezmiardînd neguri.
Visezi o vreme a profețiilor șiroind peste
Case ca ploile vara, bătînd darabana
Pe uliți, ca grindina cea repede.

Tu răspunzi ochilor mîngîioși întrebînd ce
Cumpene vin, ce stol se ridică. Arăți
Care va fi linia vîrstelor, spre care țărături
Pășim, — apoi, taci, așteptîndu-ne.

Iulian Vesper

Un pisc strălucitor

Pentru-a noastră fericire, pentru-a țării
înălțare,
am dat votul celor care-s cei mai buni din
cei mai buni,
celor care sînt în frunte și pe culmi
strălucitoare
mai departe duc stîndardul unei
brave națiuni !

Celor care n-au odihnă și sînt meșteri ai
cîmpiei,
celor ce zidesc cetatea din beton și din lumină,
celor ce se-nchină vieții, gîndului și poeziei,
celor care stau de strajă patriei cu arma-n
mîini !

Celor ce urmînd partidul tot mai mult
înaripează
zborul nostru către mîine, setea noastră
de înalt,
celor ce cu brațul teafăr și cu mintea pururi
trează
dau c-o clipă mai devreme viitorului asalt !

Ca să urce-n strălucire mindra munților
coroană,
ca să fluture în pace tricolorul din străbuni
și să cînte-n piscul slavei România suverană,
am dat votul celor care-s cei mai buni din
cei mai buni.

Ștefan Tcaciuc

Traducere de Victor TULBURE

Imn

Aici unde se naște Mureșul
în fiecare clipă ca un prunc
susurînd imnurile soarelui,
aici unde pătrunde
în inimile noastre să curgă
mai departe în adîncimi
tulburătoare
spre bucuria iubirii,
aici e lăcașul privighetorii
cu trup de lut și sunet
de stea — izvorul păcii,
aici e poemul fără sfîrșit
și sublim
pe care-l simțim prin numele
de mamă — România !

Vasile Speranța

Eminescu și serbarea de la Putna

PUBLICĂM un document autograf pe care-l credem, în prima și cea mai însemnată parte a lui, inedit. Este vorba de adresa trimisă de Eminescu, ca secretar, în numele comitetului de organizare a serbării de la Putna, studenților Facultății de teologie de la Blaj, spre a le cere participarea și concursul. Acest splendid document, — cu excepția poate a Proiectului de program în patru puncte, în redactare după toate probabilitățile colectivă, — a fost opera inspirată a tinărului Mihai Eminescu, entuziast al amintirii gloriosului voievod care ctitorise cu patru sute de ani în urmă mănăstirea sfântă la 3 septembrie 1469, și un bun cunoscător al mentalității canonicilor de la Blaj și a învățăceilor lor, spre a le putea vorbi în limbajul după inima tuturor. Se știe că încă de la vîrsta de 16 ani, pubeagul cunoscuse „mica Romă” în care zăbovisc citeva luni. Acolo, ne spune G. Călinescu, în *Viața lui Mihai Eminescu*, i-a plăcut mai ales un „bun povestăș”, pe nume Nicolae Mihu, care — zicea poetul : — Spunea povești minunate și-l ascultam cu multă plăcere !

Curioasă coincidență ! Tot un Nicolae Mihu, tehnician în Sibiu și fost elev al nostru la Colegiul Național Sfîntul Sava, ne-a pus la dispoziție, spre a îmbogăți colecțiile Bibliotecii Academiei R. S. României, facsimilul în patru pagini al prețiosului document.

Îi transmitem mulțumirile noastre și urarea de a contribui la găsirea originalului, care se păstra cu trei decenii în urmă în arhiva școlii respective din Blaj. E de remarcă faptul că semnează ca președinte un quasi-necunoscut, cu toată particula nobiliară sonoră : contele E. Logothetty. M. Eminescu îl consemnează în catalogul Bibliotecii gimnaziale la 20 noiembrie 1866, în cl. VI, cu o donație de 5 florini (Aurel Vasiliu : *Bucovina în viața și opera lui M. Eminescu*, studiu în volumul colectiv *Eminescu și Bucovina*, Cernăuți, 1943). Il regăsim în cercetarea lui Teodor Bălan despre *Serbarea de la Putna*, 1871, după adunarea generală de la 12 septembrie 1870, care amină serbarea cu un an, ca vicepreședinte al comitetului central al societății studentești „România Jună” de la Viena, cu numele întreg : Emanoil Logothetty. Președinte era însă Nicolae Teclu, viitorul ilustru chimist.

În primul apel provizoriu al studenților români din capitala imperiului austro-ungar, datat Viena, decembrie 1869, semna ca președinte al comitetului provizoriu studentul „în legi” Petru Pitey, ca secretar, Gabriel Băleanu, „candidat de profesor” și „în numele membrilor” : Emil Cozub, un alt student „în legi”, iar Eminescu nu figura deloc. Proiectul de program, în aceeași termenii ca aceia ai facsimilului nostru, datat tot „Viena, 1869, Decemvrie”, a apărut în ziarul „Traian” din București, la 10 ianuarie 1870 : era contrasemnat de aceeași trei, cu numele greșit al celui de-al treilea, Cozabusi.

Tot din martie 1870, dar fără consemnarea zilei, ca și în documentul nostru, este datat un nou apel al comitetului central din Viena, de rîndul acesta cu Nicolae Teclu președinte, casier Petru Peței și M. Eminescu, secretar.

Ce fel de președinte — recomandat de Eminescu ca atare — era „contele”, nu mi se pare prea limpede. Tot atât de dubioasă este și calitatea de „conți” a înaintașilor săi. Un Hugo, dintr-o ramură a familiei, stabilită în Boemia, cu moșii, figurează în *Gothaisches genealogisches Taschenbuch der gräflichen Häuser* din anul 1906, cu calitatea de cavalier austriac, dar și cu titlul pe care și-l aroga, de „conte veneto”, de la 25 august 1703, dintr-un neam stabilit în 1462 în insula Zenta !

În studiul lui Traian Larionescu despre *Familii vechi bucovinene* (Arhiva genealogică română, ianuarie 1944), se precizează :

„Titlul de conte al familiei Logothetti, fam. de origine bizantină, era tolerat numai în Austria, ca titlu străin. Aci obține numai titlul de «Ritter»”.

Fie-mi îngăduit să înlocuiesc epitetul *bizantină*, cu *balcanică*, sau *insulară*.

Genealogistul precizează că la acea dată familia Logothetty „s-a stins în Bucovina”.

Tot Teodor Bălan, cercetînd documentele în legătură cu *Moșia Cernaucă în familia Hurmuzachi* (Cernăuți, 1925), descoperi falsurile genealogice ale lui Giacomo Logothetti, care se pretindea urmașul împăratului bizantin Nichifor Logothetes (802—811). Acest Giacomo obținuse de la soția lui, Catarina, fiica unui Leon Imbault (francez grecizat ?), prin 1768 „agent diplomatic în străinătate (?) al domnilor moldoveni”, o moșie la Șerăuți, schimb cu mănăstirea Sf. Spiridon din Iași și un loc de casă în Cernăuți, pe care clădi o locuință mare, ale cărei resturi se mai ve-

deau acum 50 de ani, lingă biserica Sf. Paraschiva. Din acest Giacomo care pierdu, în 1791, un proces de servitute de trecere cu mezelnicul Constantin Hurmuzachi, se va fi tras și contele Emanoil, a cărui urmă s-a pierdut. Nici Teodor V. Stefanelli nu ne vorbește despre el, nici ceilalți colegi de gimnaziu și de universitate ai lui Eminescu. Deși Giacomo lăsă patru fii (Leon, Iosif, Alois și Francisc), neamul lui se stinse, în timp ce ramura boemă a lui Vladimir (1802—1892) răzbătu în veacul nostru.

În *Amintiri* de Ioan Slavici, Editura pentru literatură, 1967, „contele” Emanoil nu figurează la *Indici*, dar îl găsim, greșit ortografiat : „Emanoil, conte de *Logothel*”, ales cu 32 de voturi, ca vice-președinte, în primul comitet al „României Jună”, cu Ioan Slavici ca președinte și Mihai Eminescu, ca bibliotecar.

Aceeași compoziție a comitetului, ales la 8 aprilie st. n. 1871, ne-o dă și I. Grămadă (Societatea academică socială literară „România Jună” din Viena, 1871—1911, monografie istorică, Arad, 1912, Editura Societății „Rom. Jună”). Societatea nou constituită consfinți uni-

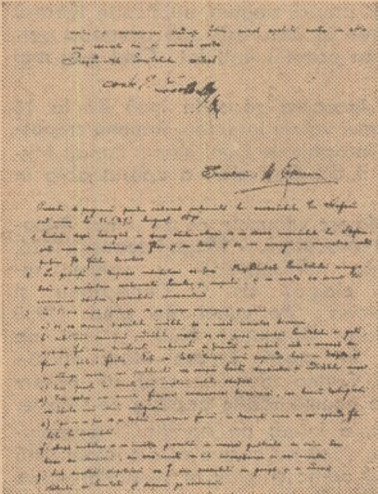
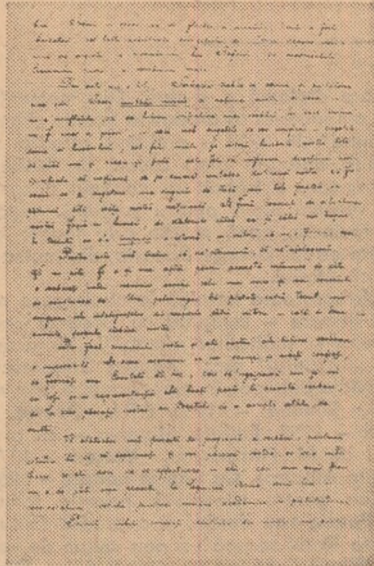
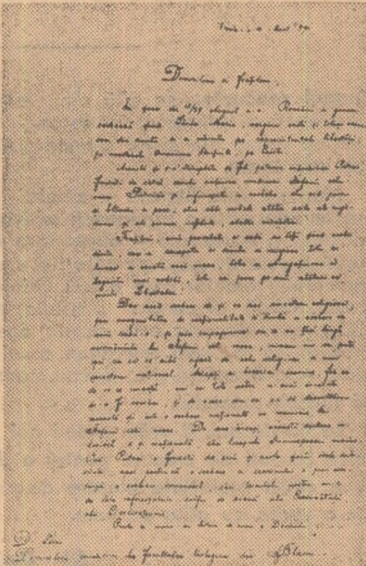
rea dintre cele două asociații studentești române de la Viena, pînă atunci separate și uneori dezbinate.

Se știe că serbarea a avut loc la 15/27 august 1871 și că Eminescu a fost animator ei. Întregul dosar al congresului, scris de mina lui, a fost vindut la Viena de anticarul Gilhofer, înainte de al doilea război mondial, a intrat în țară și apoi a fost înstrăinat.

Documentul, pe care-l dăm, vorbește de la sine ca un nou și prea frumos testimoniu de simțire națională : ne scutește de orice comentariu. Formulele sublime vor fi subliniate de fiecare cititor, fără nici o îndrumare. Nimeni n-a simțit ca Eminescu, în acel moment, mărețul sens simbolic al unanimului pelerinaj studentesc român la mormîntul lui Ștefan, pentru unitatea morală a întregului nostru neam.

Documentul umbrește celălalt apel, în care vor fi intervenit și alte miini. Aci se simte numai și numai gheara leului : **ex ungue leonem.**

Dăm mai jos documentul autograf, în ortografia autorului, cu excepția lui d pentru z, la care am renunțat :

PROIECT DE PROGRAM PENTRU SERBAREA NAȚIONALĂ LA MORMENTUL LUI ȘTEFANU-CELU-MARE LA 15 (27) AUGUST 1870.

„Viena — la 4 Mart 870

Domnilor și fraților,

ÎN ZIUA de 15/27 August a.c. Românii în genere serbează ziua Săntei-Marie, vergina castă și totuși mama, care din sinul ei a născut pe reprezentantele libertății, pe martirul Omenirei lănuite, pe Cristu.

Această zi s-a-nîmplat să fiă patema mănăstirii Putnei, fondată de către eroul națiunii românesce Ștefanu-celu-mare. Puternică, și înfricoșată în reșbelu, elu era pios și blîndu în pace ; căci câte reșbele atătea asile ale rugăciunei și ale inimei înfrînte, atatea mănăstiri.

Fraților, am proiectatu a serba, cu toții ziua acelei sante, care-a conceputu în sinul ei verginu totu ce lumea a visatû mai mare, totu ce abnegatiunea a legiuitu mai nobilû, totu ce puna pe omî alături cu omulu : Libertate !

Dar acea serbare de și va ave caracteru religios ; prin omogenitatea de naționalitate și limbă a acelora ce vorû serba-o, și prin împrejurarea ce se va jîne lîngă mormîntulu lui Ștefanu-celu-mare, nimeni nu va pute opri ca ea să aibă afară de celu religios și unu caracteru național. Adepți ai bisericei crescine, fiă ca de or-ce nuanță, noi cu tôte astea n-amû încetatu de-a fi români, și de aceea vom sci ca să desvoltâmû această zi într-o serbare națională în memoria lui Ștefanu-celu-mare. De sine însuși această serbare religioasă și națională, căci locașul Dumnezeescu monăstirea Putnei e fondată de eroû și acolo zacû ôșele sale sante, apoi pentru că o serbare a creștinului e prin escelință o serbare romanescă, căci trecutul nostru nu e de cătu înfricoșatulu coîfu de aramă alu Creșcinătăței, alu Civilizațiunii.

D-loru Domniloru auditori la facultatea teologica din Blasiu.

Cristu a-nvins cu littera de auru a adevărului și a iubirei, Ștefanu cu spada cea de flăcări a dreptului. Unulu a fostu libertatea, cel-altu apărătorulu evangelulu ei. Vomu depune deci o urnă de argintu pe mormîntulu lui Ștefanu, pe mormîntulu Creștinulu piosu, a românilu mare.

Dar asta nu e totu. Serbarea trebe să devină și purtătoare unei idei. Ideea unității morale a națiunii noastre e ceea ce ne-a-nusufleitu, ca să luămû inițiativa unei serbări, în care inima va fi una a priori ; în care însă cugetele se vor unifica — cugetele dămne a lucrărilor, ast-felu încatu pe viitorû lucrările nostre tôte să aibă și aceeași jîntă, astu felu ca unificarea direcțiunei nostre spirituale să urziască de pe acuma unitatea destinelorû nostre să facem ca o cugetare, una singură să trecă prin tôte faptele, să pătrundă tôte viața noastră națională. Să fimu conșcenți de situațiunea noastră față cu lumea, de dătorile către ea și către noi înșine.

În trecutû ni s-a impusu o istoriă, în viitoru să ni-o facemû noi.

Pentru asta însă trebe să ne-ntrunimû, să ne-nțelegemû. Și nu pôte fi o zi mai aptă pentru această întrunire de cătu o serbare intru memoria eroului celui mai mare și mai conșcitu de misiunea sa. Unu pelerinagiu de pietate către trecut, unu congresu alu inteligenților din respectu către viitoru — iată în dove cuvinte scopulu serbării nostre.

Dar fără concursulu vostru și alû nostru alu tuturor serbarea e imposibilă. De-aceea asemenea ca noi scumpi și iubiji confrăți, să formați unu Comitetû ad-hoc, care să-ngrijiască cum și voi cu toți ori în reprezentațiă să luați parte la această serbare, de la care părinții noastră au dreptulu de a acceptă atătu de multû.

Vă alăturăm unû proiectû de programă a serbării, pentru ca citindu-lû să vă exprimați și voi părerea voastră, ori vr-o modificare ce ați dori să se efectueze în elû, căci cum amû zisu nu e de cătu unu proiectu la legiuirea căruia vomû lua în considerațiune volulu jînimei române academice de pretutindeni.

Primiți iubiji confrăți, salutarea din inimă din partea noastră și esprisiunea credinței ferme, cum că apelulû nostru va afla unû resunetu viu în inimile voștre.

Președintele Comitetulu central
Conte E. LOGOTHETTY

m. p.

Secretarû M. EMINESCU

1. Îndată după leturghiă în ziua santei-Marii se va decora mormîntulu lui Ștefanu-celu-mare cu cunun de flori și cu lauri și se vor arangia în simmetrie celû puțin 70 făclii tricolore.

2. La prânzu în trapeza mănăstirii va jîne Președintele Comitetulu arangiatorû o cuvîntare amesurată loculu și scopulu, și va invita pe ôșpeți la ceremonia sântjirei presentulu consacrativû.

3. La 5 ore după prânzû se va incepe ceremonia și adică :

a) se va depune presentulu (darul — urna de argint, n. n.) învelitu pe o masă inaintea bisericei.

b) într-unu semicercû îndărătulu mesei se vor pune membrii Comitetulu în gală, avîndû fiă-care tricolorulu naționalû și jînîndû în mână câte-o cunun de flori și câte-o făclie. Toți cei lalți tineri vorû coprinde locû în dreapta și în stînga mesei, iar publiculû va ocupă loculu dinaintea și îndărătulu mesei.

c) trei preoți în ornate (odăjdii, n. n.) vorû implini actulu sântjirei.

d) trei salve vor anunța finirea ceremoniei bisericesci, iar horulû teologilorû va cânta unû imnû religiosû.

e) apoi se va jîne de pe tribună cuvîntarea festivă, în decursulû căruia se vor aprinde făcliile la mormîntu.

f) după cuvîntare se vor innalța presentele în vederea publiculu de către trei tineri din semicercû, din unulu va citi inscripțiunea cu voce innaltă.

g) sub sunetulû clopotelorû va fi dus presentulû cu pompă și în ordinea satorită de Comitetû și depusu pe mormîntu.

h) după depunere va esecută corulû în biserică unû imnû compusû nnume spre acestû scopû.

i) la banchetulû ce va urmă se vorû jîne din partea tinerimei toaste și cuvîntări, numai conform ordinei satorite de Comitetû în conșlegere cu egumenulû mănăstirii.

4. A doua zi iertîndu împrejurările se vor improvisă afară de mănăstire unû congresu alû studenților români academici de pretutindenea. Programulu congresulu il va ave să-lû satoriască Comitetulu arangiatorû alu serbării”.

(înregistrată „Nro 64 Prot : B”)

Agatha Grigorescu Bacovia

— Doamnă Bacovia, umblă zvonul prin cenele literare că impliniți frumoasă vîrstă de 80 de ani...

Gazda suride cu sfială și — poate doar mi se pare — ochii-i devin ușor adumbrîți.
— Așa este; vremea e implacabilă, oricît ar afirma numeroșii mei cititori și prieteni că nu arăt, nici pe departe, acești ani...

A debutat în anul 1918 la revista „Scena” (pe atunci singura publicație literară ce apărea în București, sub ocupația germană) cu poemul intitulat Cînd n-oi mai fi.

Deși începuse să scrie încă de la 15 ani, primul volum intitulat *Armonii crepusculare*, întocmit de Dim. Nanu, Panait Mușoiu și I. Gr. Opreanu, a apărut abia în 1923.

...Răsfoiesc volumele ce au urmat *Armoniilor crepusculare*, — *Muguri cenușii* (1926, tipografia „Răsăritul”) — volum remarcant elogios de O. Densusianu și Peressicius; *Pe culmi de gînd* (1935 — Editura Orizonturi Noi), și cel de poeme în proză *Terase albe* (1938 — Editura Cartea Românească), și observ în multe poeme vîdite accente de tristețe.

Firesc, o întreb pe Agatha Grigorescu-Bacovia, dacă nu cumva a fost influențată de tonul adînc și grav al versurilor scrise de soțul său.

— Nu, răspunde gazda cu hotărîre. Mîhnirile mi s-au transmis prin atmosfera din casa părintească, de unde am plecat cu

Să nu te temi

Ți-ai topit
Lacrime,
În lacrima mea,
Și lacrimile
Ne-au săpat
Pe obraji,
Urme de rouă...

Suspînul,
L-ai sprijinit

De al meu,
Și a devenit
Rugăciunea
Unui Anteu...

Sufletele,
Ni s-au împlinit
Unul,
Prin altul,

Pină ce ai pornit
Întîiul
Spre înaltul,
De unde
Atît de adesea
Mă chemi...
Voi veni,
Voi veni,
Să nu te temi...

Țărîna

Țărîna împinge
Din străfunduri
Viața florilor,
Fiorul de rouă
În auroră,
Și zîmbetul
De senin,
În petale.

Din adîncul
Rădăcinilor

Pe virfuri
De copaci,
Pe nopți
De prăpăstii
Aprinde curcubeu...

Țărîna
Acest fard
Al lutului negru,
Va zămisi
— Din lecturile —

Noastre,
Statui,

— Devorate,
Și calcinate
În negrele
Adîncuri,
Fără pătrunderea
Nici unor
Lacrimi...

o mare diplomă a durerii. Din momentul cînd am început să predau la Școala „Elena Doamna”, în 1927 — preluînd catedra de română deținută pînă atunci de Isabela Sadoveanu, a trebuit să continui necazurile, veșnica luptă pentru supliniri, mutări în provincie, apoi, marile griji legate de sănătatea lui George Bacovia, din momentul căsătoriei.

Colaboratoare harnică la numeroase reviste literare — începînd cu „Revista scriitorilor și scriitorilor români”, „Viața nouă”, „Răsăritul” etc., Agatha Grigorescu-Bacovia a publicat, în succesiune, și alte volume: *Lumină* — 1965, E.P.L., *Poezie și proză* — 1967, Editura Minerva — cu prefață de M. Petroveanu, *Versuri* — 1970, Editura Albatros, *Cu tine în noapte* — 1969, Editura pentru Literatură, primele tomuri din *Poezie sau destin*, și a predat Editurii Cartea Românească un nou volum de versuri, *Efluvii*, iar altul de poeme epice, *De-a*

lungul veacurilor, se află în manuscris, împreună cu primele sute de pagini din al treilea volum din ciclul memorialistic *Poezie sau destin*.

Meritele sale literare — cărora trebuie să le adăugăm o fructuoasă activitate didactică și obștească — rămîn însă inseparabil legate de grija pe care i-a acordat-o genialului creator care a fost George Bacovia. După dispariția acestuia, Agatha Grigorescu-Bacovia este aceea care s-a străduit să ia ființă cele două case memoriale — la București și la Bacău, care poartă numele poetului.

La 80 de ani, îi urăm puteri noi și rodnice ceasuri de creație, pentru a duce la bun sfîrșit proiectele literare despre care ne-a vorbit cu atîta pasiune.

Al. Raicu

SEMNAL

EDITURA ȘTIINȚIFICĂ

IORGU IORDAN, *Stilistica limbii române*. Ediție definitivă, 406 p., lei 33.

EDITURA EMINESCU

MIHAI EMINESCU — *Icoane vechi și icoane noi* (col. Biblioteca Eminescu), 238 p., lei 8,75.

MELIUSZ JOZSEF — *Arena* (versuri). Traducere de Virgil Teodorescu, 280 p., lei 15.

FĂNUȘ NEAGU — *Îngerul a strigat*, ed. a V-a (col. Romanul de dragoste), 270 p., lei 8.

TH. MAZILU — *Iubiri contemporane* (nuvele), 196 p., lei 8,75.

AL. ANDRIȚOIU — *Pe drumul meu* (versuri), lei 16.

CONST. MATEESCU — *Teamna, păsările*, 144 p., lei 8,50.

DAN TĂRCHILĂ — *Marele fluviu își adună apele* (teatru), 98 p., lei 5,25.

EDITURA KRITERION

MIHAI EMINESCU — *Sărmanul Dionis*, traducere în limba maghiară, de Szamosi István și Jékely Zoltán, 196 p., lei 15.

GEORGE CĂLINESCU — *Ion Creangă*, traducere în limba maghiară de Szilágyi Domokos, 276 p., lei 11.

EUGEN JEBELEANU — *Hanibal* (în limba maghiară), traducere de Király László, 148 p., lei 11.

LAURENȚIU FULGA — *Moartea lui Orfeu* (în limba maghiară), traducere de Papp Ferenc, 306 p., lei 13.

PRIMIM:

Stimate tovarășe director,

Subsemnatul, profesor la Universitatea din Iași, vă rog să binevoiți a dispune să fie publicat, în paginile „României literare”, următorul

RĂSPUNS

ÎN „România literară” din 20 februarie, în cadrul rubricii *Cronica limbii*, D. Macrea face unele considerații asupra ediției selective din opera lui Sextil Pușcariu, Cercetări și studii, îngrijită de Ilie Dan și prefată de subsemnatul. Spre surprinderea noastră, aceste considerații nu privesc, cum ar fi normal, modul în care a fost alcătuită ediția respectivă, eventual conținutul ei, ci relațiile pe care autorul articolului le are cu unii dintre reprezentanții școlii lingvistice ieșene.

De multă vreme D. Macrea și-a făcut un obicei de a denigra, în scris sau numai verbal, pe unii dintre cei care și-au desfășurat ori își desfășoară activitatea în centrul Iași. Personal, m-am găsit, pînă acum, într-o situație „privilegiată”, în sensul că D. Macrea, deși știa că nu i-am împărtășit niciodată părerile, nu și-a îndreptat săgețile împotriva mea. Eram, spunînd altfel, ultimul ieșean cu care el nu intrase în conflict și care, în orice caz, încerca să-l judece activitatea la dreapta ei valoare și să-l domolească pornirile subiective.

Am dat aceste lămuriri numai din dorința de a informa, cît mai just, pe cititori. Inițial mi s-a părut că răutățile lui D. Macrea nu merită nici un răspuns. Nu sînt Don Quijote, îmi ziceam eu, să mă lupt cu morile lui de vînt. Iată, însă, că de la 20 februarie, cînd a apărut articolul în cauză, am avut ocazia să stau de vorbă cu numeroși colegi, nu numai din centrul universitar

Iași, ci și din București, din Cluj și din Timișoara, care, toți, vîd în atitudinea lui D. Macrea mai mult o pornire subiectivă decît dorința sinceră de a contribui la lămurirea unor adevăr științifice.

Articolul lui D. Macrea este plin de afirmații contradictorii și chiar de greșeli. Autorul combate ideea potrivit căreia activitatea lui Pușcariu n-ar fi cunoscută decît parțial, deși a susținut el însuși acest lucru, două alineate mai sus. Nu-i place prefata mea din motivul că în ea se vorbește numai de studiile cuprinse în volumul respectiv, nu de toată activitatea lui Pușcariu, ca și cum eu aș fi intenționat să scriu o monografie. Mă trimite la o bibliografie a lui Pușcariu pe care Ilie Dan a publicat-o, în 1968, într-un volum dedicat în întregime fostului său profesor și apărut sub îngrijirea subsemnatului. Cum din articolul lui Macrea lipsesc aceste informații, cititorul rămîne cu impresia că n-aș cunoaște bibliografia respectivă. D. Macrea ne mai reproșează faptul că nu ne-am angajat la publicarea unei ediții complete, acum cînd au trecut, zice el, treizeci de ani de la moartea lui Pușcariu. Să fi uitat, oare, D. Macrea că profesorul lui a decedat la 5 mai 1948, cînd de atunci și pînă în decembrie 1974, cînd a apărut volumul înțirimitat, nici un calcul matematic nu poate duce la cifra 30? Nu cumva și de data aceasta tot „Moldova” este vinovată?

E regretabil că membrul corespondent al Academiei consideră că poate utiliza oricum spațiul pe care i l-a pus la dispoziție cea mai prestigioasă revistă săptămînală din țară. Acest spațiu, folosit eu pricepere, i-ar putea aduce servicii reale atît lui D. Macrea cît și lingvisticii în genere.

G. ISTRATE
Iași, 2 martie

Iosif Vulcan și limba română

● CONSISTENTA monografie, de interes multilateral, *Iosif Vulcan* (Ed. Minerva, colecția „Universitas”, 1974) de Lucian Drimba, reconstituie, cu fidelitate, între altele, atmosfera și discuțiile asupra limbii literare în Transilvania, de acum aproape un secol. În centrul acestor discuții este situată figura lui Iosif Vulcan (1841—1907), ale cărui păreri privind subiectul ni se par demne de a fi relevate, datorită poziției pe care a ocupat-o în publicistica transilvăneană și a influenței pe care a avut-o în materie de limbă și literatură.

Lucian Drimba a valorificat bogatul tezaur de istorie literară al „Familiei” (1865—1906), binecunoscuta revistă legată, în memoria literară, de numele lui Iosif Vulcan și al Anuarului „Societății pentru crearea unui fond de teatru român”, înființată și condusă de el. Din articolele și notele cuprinse în cele două publicații rezultă că Iosif Vulcan, deși n-a fost lingvist de profesie, a formulat idei de bun simț și de autentică modernitate, pentru care a militat cu pasiune, reușind să le impună în opinia epocii.

Fără a fi fost un adept al latinistilor, el a păstrat patetismul cald și însuflețit al acestora, mai ales al lui Cipariu, cînd vorbea despre limba română. O considera o componentă organică a individualității naționale, „cel mai scump tezaur al nostru” și „paladiul existenței noastre”. Această armură emoțională, care însoțea considerațiile asupra limbii naționale, era explicabilă în acea vreme, cînd limba română era expusă, în Transilvania, unor multiple pericole. Era, mai întîi, pericolul rezultat din legea obligativității limbii maghiare în învățămîntul primar (1879), pericolul germanizării și maghiarizării vocabularului prin frecventarea școlilor superioare străine de către intelectuali români, și apoi, campania denigratoare din epocă împotriva limbii române, pe care o duceau, din motive politice, nu numai unii străini, ca Ladislau Retty, ci și unii români, falși oameni de știință, ca G. Alexi. Limba română era apărată atunci, mai ales, de latinisti, dar exagerările lor nu mai constituiau un argument adecvat. Prin Alexandru Roman, Grigore Silasi, Iosif Vulcan ș.a., s-a constituit și afirmat un front de apărare a limbii române, care s-a dovedit rezistent și eficient.

Acțiunea lui Iosif Vulcan s-a desfășurat pe două linii, care au fost și cele ale lingvisticii noastre moderne. Prima a fost cea a demonstrării latinității limbii române, făcută însă cu moderație, iar a doua, consolidarea limbii literare. A combătut, mai întîi, exagerările latiniste, definind *Dieftonarul* lui Laurian și Massim ca „al unei limbi inexistente”. În ceea ce privește consolidarea limbii literare în Transilvania, a susținut că baza ei trebuie să fie limba poporului, îmbogățită și șlefuită de-a lungul veacurilor. „Poporul e temelia unei națiuni”, scria el în 1886, *din limba lui s-au creat și dezvoltat toate limbile și literaturile culte; de acolo trebuie să pornim și noi la formarea limbii noastre și acolo se află izvorul nesecat al comorii de frumusețe noi*.

Unul din meritele lui Iosif Vulcan, în materie de limbă, este că a urmat și a impus, în Transilvania, părerile lui T. I. Maiorescu în problema ortografiei, a limbii literare și a neologismelor. El recunoștea că limba scrisă în România liberă era mai frumoasă și că trebuie să constituie un model. A apreciat, în coloanele „Familiei”, limba lui Alecsandri, Odobescu, N. Gane ș.a. fiindcă era aproape de cea a poporului.

Iosif Vulcan a subliniat rolul teatrului în șlefuirea limbii literare, deoarece „*nici cîieri, limba unei națiuni nu se poate dezvoltă, poezii și cultiva mai bine decît pe scenă*”.

Concepția lui Iosif Vulcan despre limba literară, despre baza ei populară, despre sincronizarea scrisului din Transilvania cu limba literaturii din România liberă și acțiunea fermă pe care a dus-o în acest spirit, timp de peste 40 de ani, prin publicațiile sale și în cadrul societăților culturale din care a făcut parte, mai ales „Astra” și „Societatea pentru crearea unui fond de teatru român”, au contribuit efectiv la consolidarea unității limbii române, în așa măsură încît, la unirea din 1918, Transilvania a adus cu sine o limbă curată, unitară și armonioasă, care n-a pus probleme esențiale procesului de unificare literară. Recunoscîndu-i mai de mult acest merit, alături de atîtea altele, Octavian Goga l-a caracterizat, pe drept cuvînt, pe Iosif Vulcan ca „un precursor al unității”, omagierea prestigioasă în care reconsiderăm și noi astăzi memoria lui.

D. Macrea

Portret de Al. Ciucureanu

Locul lui G. Călinescu

DACĂ am relua astăzi ideea lui E. Lovinescu de a descrie „pos-teritatea critică” a lui Titu Maiorescu, tabloul ar arăta fără îndoielă altfel decât în 1943. Ce-i drept, în ultimul său studiu, E. Lovinescu urmărea în special supraviețuirea maioreșcianismului în generațiile ulterioare de discipoli sau de adversari; dar pe aceeași cale putem sugera o schiță de istorie a criticii literare românești de la Titu Maiorescu la G. Călinescu. Privind lucrurile foarte de sus, cred că trei sînt momentele importante: întîiul, începînd cu Dobrogeanu Gherea și sfîrșind cu N. Iorga și G. Ibrăileanu, acoperă epoca din jurul lui 1900; al doilea se leagă de E. Lovinescu însuși și poate fi fixat, dacă luăm în considerare și pe discipolii marelui critic, între 1919 și 1947; al treilea este momentul **Istoriei literaturii române de la origini pînă în prezent**, apărută, se știe, în 1941, a cărei influență, deși intermitentă, durează pînă astăzi.

Întîi Dobrogeanu Gherea, apoi N. Iorga și G. Ibrăileanu domină cu autoritate mentalitatea critică de la sfîrșitul secolului trecut și din primele două decenii ale secolului nostru. Critica lor este, ca și a lui Titu Maiorescu, culturală, interesată adică de literatură ca de un factor în evoluția culturii naționale, dar, spre deosebire de a lui Titu Maiorescu, ea este mai apăsător sociologică și ideologică. Distanța de la **Cercetarea critică** din 1887 la **Spiritul critic** din 1909 nu e totuși atît de mare cum a părut cîndva. Accentuînd pe estetic, Maiorescu făcea totuși și el, obligat de împrejurări, campanie culturală. De altfel, o parte

din ideile lui au trecut la generația următoare și chiar preocuparea de specificul național, așa de vie îndată după 1900, nu e străină lui Maiorescu; mentorul junimist, la rîndul lui, se apropie de ideologia începutului de secol, îmbrățișînd unele din opiniile curente de la Al. Vlahuță la N. Iorga. În ce privește specificul național, el apare ca o temă centrală la toți, caracteristică fiind în epoca „Sămănătorului” nota ei apriorică: și G. Ibrăileanu și N. Iorga întemeiază pe ideea de specific nu numai o anumită literatură, dar chiar o politică literară.

CU E. Lovinescu se întîmplă un fapt semnificativ. Cu zece ani mai tînăr decît G. Ibrăileanu, debutează cam odată și scrie pînă la război o publicistică literară foarte angajată în problemele vremii; dar autoritatea critică o deține G. Ibrăileanu, nu atît prin cantitatea articolelor sau prin vîrstă, ci fiindcă (spre a-i folosi expresia) el este cel selectat de epocă. Autoritatea lui E. Lovinescu începe în 1919, cînd criticul se apropie de patruzeci de ani, și acțiunea lui, de sorginte maioreșciană, nu se osifică într-un sumar dogmatism estetic ca al lui Mihail Dragomirescu, ci reușește, în noile condiții, să facă școală. Punînd bazele modernismului românesc, E. Lovinescu devine mentorul generației de scriitori născuți cu puțin înainte de 1900 și afirmați literar cu puțin după războiul mondial. Ca orice politică literară, și aceea a lui E. Lovinescu are caracter programatic, partizan și anticipator. La „Sburătorul” sînt lansați scriitorii noi și combătuți scriitorii vechi. Ion Barbu

Flacăra spiritului

Plecat dintre noi spre marea și necunoscuta lume a morții, el lasă în urmă o operă fundamentală și exemplul unei activități zilnice — de muncitor intelectual — din care zeci de generații vor putea învăța cum să mențină în viață acea parte din ființa noastră care cel mai adesea este pîdită de moarte: flacăra spiritului.

Plecat dintre noi vinerea trecută, în acea zi a săptămîinii care cel mai mult era legată în conștiința noastră de numele său,

zi în care, în atîția ani, plini de probleme nu o dată controversate în domeniul artei, cea dintîi bucurie pentru întreaga intelectualitate românească, dornică de idei noi în forme limpezi și în același timp scilipitoare, a fost semnătura sa în paginile acestei reviste,

zi pe care, pentru atîția bărbați și femei, el o făcuse marea sărbătoare a minții din fiecare săptămînă,

plecat dintre noi în clipa cînd rotativele îi imprimau încă o dată numele în aceste pagini cărora, prin constanța lui, le-a dat gravitatea și fertilitatea ciclurilor cosmice,

plecat dintre noi într-o vineri, în această zi pe care el o făcuse pentru noi zi de bucurie,

plecat dintre noi în marea și necunoscuta lume a morților,

EL, GEORGE CĂLINESCU,

plăsmuire de geniu a acestor pămînturi și a acestui popor,

una din cele mai fertile și inspirate minți de cîrturar român de la Dimitrie Cantemir pînă în zilele noastre,

investigator neobosit al universului solar — sursă a atîtor descoperiri și bucurii — și al universului de idei sub care, de la Aristotel încoace, neamul omenesc trăiește ca sub un al doilea cer, tot atît de limpede și de profund,

POET ȘI ROMANCIER,

autor al atîtor erudite și scilipitoare scrieri,

autor al Vieții lui Mihail Eminescu,

autor al Istoriei literaturii române,

opere monumentale pentru care, în anii ce vin, multe neamuri ne vor învidia, cum i-au invidiat pe Greci pentru nepieritoarele lor temple de marmură, prodigios și proteic, magistral și fantast, împrăștiind în jurul său lumina albă a soarelui și lumina de vis a clarului de lună,

EL, GEORGE CĂLINESCU,

plecat dintre noi în marea și necunoscuta lume a morții,

lasă în urma lui o operă fundamentală pentru cultura poporului român,

lasă în urma lui exemplul unei activități zilnice, de muncitor intelectual,

dusă cu o mare seriozitate și sub semnul geniului, asemănătoare în privința aceasta cu aceea lăsată de Mihail Eminescu,

din care zeci de generații vor putea învăța,

cum să mențină în viață acea parte a ființei noastre care cel mai des este pîdită de moarte:

scîlpiră de soare și de lună a ciudatei materii aflată sub osul frunții,

flacăra albă și pură, și uneori nebună, a spiritului.

Geo Bogza

„Contemporanul”, vineri, 19 martie 1965

unitar, iar doctrina modernistă reflectă aspirațiile burgheziei în ascensiune. Se poate dovedi (firește nu acum și aici) cum ideologia socială și estetică a lui E. Lovinescu, doctrina modernismului în general, se leagă nemijlocit de democrația burgheză și de liberalismul anilor '20-'30.

E. LOVINESCU moare în 1943, contestat de o dreaptă tot mai agresivă, dar raționalismul lui îl regăsim la cei mai importanți critici ai generației pe care a format-o (Pompiliu Constantinescu, Ș. Cioculescu, M. Sebastian, Vladimir Streinu etc.) sau chiar la critici foarte tineri, lovinescieni prin afinitate, care se solidarizează cu el în momentele dificile din anii fascismului și ai războiului.

În 1941 apare **Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent** a lui G. Călinescu, a cărei valoare nu constă doar în faptul că e prima noastră istorie literară integrală, dar și în aceea că încearcă o sinteză a celor două etape premergătoare. Lovinescian ca formație, G. Călinescu reafirmă o parte din ideile și valorile pe care E. Lovinescu le combătuse. Prețuirea arătată lui Ibrăileanu, Iorga și Părvan nu e întîmplătoare. Trei trăsături sînt (din unghiul pe care l-am ales în acest articol) izbicioare în **Istoria** lui G. Călinescu. Prima: revalorificarea tradiției. G. Călinescu scrie întîile studii critice fundamentale despre scriitorii secolului XIX. Clasiicii devin contemporanii noștri. Părerea lui

Nicolae Manolescu

(Continuare în pag. 10)

Nostalgia vieții totale

L-AM ascultat pe G. Călinescu vorbind despre Tolstoi, cu mulți ani în urmă, și-am fost uimit de contradicția dintre gesticulația tumultuoasă, de mare efect, a strălucitului orator și punctul de vedere pe care, cu paradoxală înflăcărare, îl avansa, un punct de vedere nu se poate mai așezat, mai cuminte, mai bine cumpănit, refuzînd practic orice exaltare.

Pasionalitatea Annei Karenina era privită cu dezaprobare, ca o deviere aproape scandaloasă de la îndatoririle casnice, Karenin însuși era văzut ca un soț exemplar, plin de iubire și de tact, meritînd o soartă mai bună. Adevărata victimă era el și nu Anna. Mai târziu am înțeles că înverșunarea marelui critic nu se explica numai prin atitudinea sa polemică față de interpretările curente, acceptate fără examen critic. Același tip de judecată se manifestă la el peste tot. **Cartea nunții**, fundamental lirică, deci mai aptă să dezvăluie natura adevărată a autorului, nu lasă în privința aceasta nici o îndoială. Opțiunea definitivă a personajului Jim, după o trecătoare criză de adaptare, este cuminte și înțeleaptă, excesele sînt repede depășite în sensul unui ideal de viață echilibrat, neproblematic.

Versurile lui G. Călinescu sînt interesante pentru că lasă să se întrevadă, în raport cu această opțiune definitivă pentru echilibru și bun simț constructiv, o anumită rezervă intimă, o margine de inadaptare la idealul „clasic” bucuos acceptat, oarecum fără probleme. G. Călinescu optase irevocabil, dar în singurătatea conștiinței sale continua să se viseze altfel, puțin altfel. În poezie, el joacă mai departe rolul omului care n-a ales, încă nu. Al celui care se păstrează disponibil **tuturor** alternativelor și poate fi „liber” în perpetuitate. În versuri găsim un G. Călinescu mai puțin „format”, indispus la ideea consolidării într-o formulă. În cutare studiu critic afirmă, pe tonul bine cunoscut al certitudinii infailibile, punctul de vedere în care înțelegea să staționeze; de data aceasta îl exemplifică prin opera lui Goethe (ca altădată prin aceea a lui Tolstoi): „În *Werther* victimele reale erau Lotte și Albert, a căror casă pașnică și-o alesese eroul pentru scandalosul său sfîrșit”. Nici o ezitare nu pare să tulbure linia foarte decisă a acestei judecăți tipic călinesciene. Dar iată că lucrurile nu sînt la fel de limpezi, la fel de sigure

în poezia lui G. Călinescu, poate mai apropiată „sufletului” său autentic, orelor de intimitate. Certitudinile de acest tip cedează unei nostalgii secrete. Robustețea domestică pe care se întemeiază cu oarecare ostentație (ea însăși ușor „suspectă”) nu e chiar de nezdruincinat, dincolo de ea spiritul își continuă căutarea, neliniștit încă și instabil, bănuind de „împostură” așezarea într-o singură ipostază, cea afișată cu predilecție:

„Azi am gravitatea celui care-a biruit, / Dar la suflet sînt îndoit, / Pierzînd vîlvătaia focoaiei călduri, / Se-ngrămădesc în mine păduri. / Pe vremuri, încrezut, / «Gîndeam» spre a fi văzut, / Dar acum, cînd spiritul mi-e de probleme fecund, / Mă rușinez și m-ascund. / Și cînd fete șoptind mă-ntîmpină ades cu : / «Asta e Călinescu». / Cerce-tez locul, emisferic, / Să văd cui s-a dat acest nume generic. / Căci eheu, eheu, / Nu mai am vanități de Zeu. / La Pontul Euxin, am fost să pun întrebări, / S-aud tumulte de mări / Și ca Ovid de pe mal / Să contemplan spumă și val. / Ferindu-mă de ipochimeni / Am așteptat ca-n preajmă să nu fie nimeni, / Și-abia atunci mi-am pus capul în palme, / Spre-a apei de-a valme, / Noros și indirect / Ca **Melancolia** lui Dürer Albrecht”. (**Împostură**).

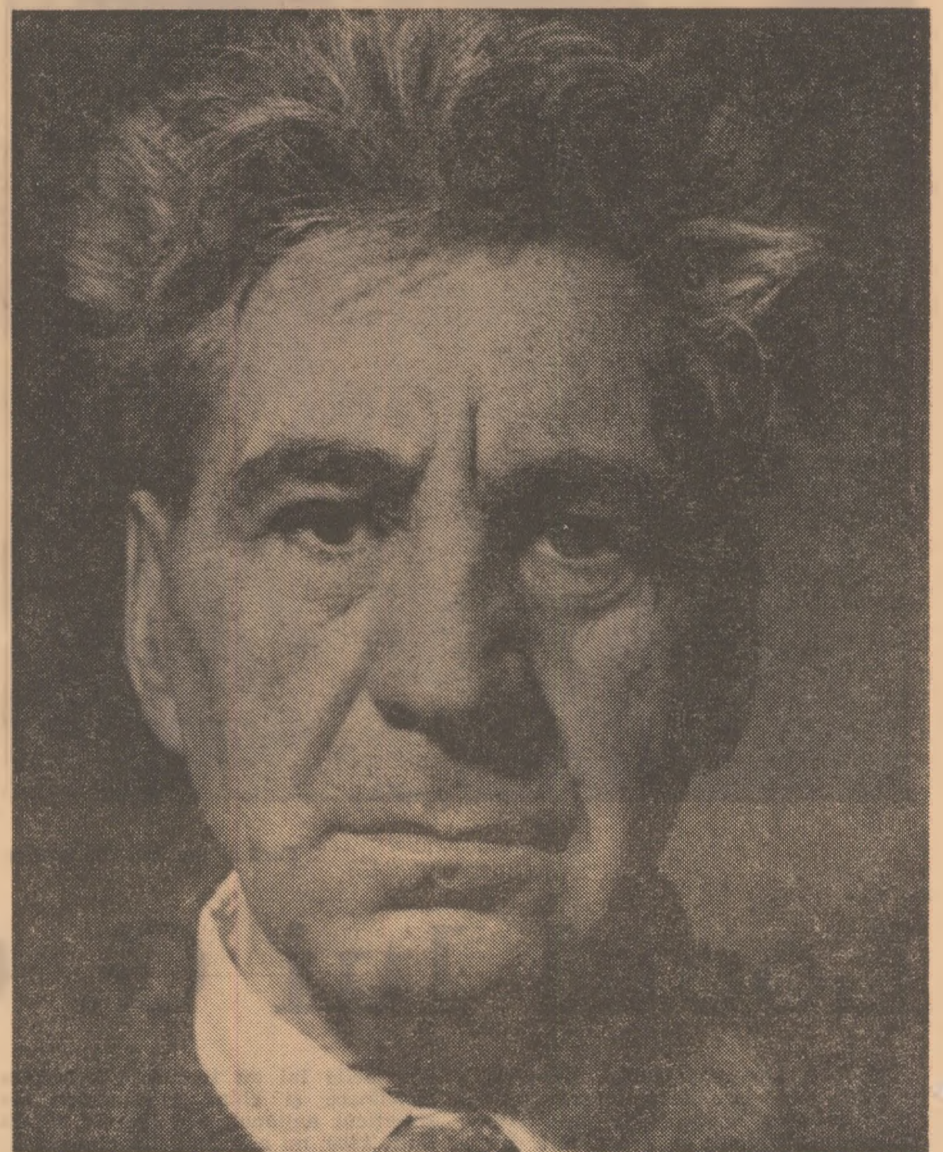
O mare vocație de **constructor** animă opera de critic, istoric literar și romancier a lui G. Călinescu, un mare îndemn al **faptei**, al „ispravei” memorabile; în serviciul acestor imperative, opera sa a selectat anume energii interioare și a sacrificat altele. Un G. Călinescu melancolic și meditativ în singurătate, torturat de probleme și măcinat de contraste n-ar mai fi G. Călinescu cel atît de întreprinzător, clădind repede și temeinic, din materialul existent, avut la îndemină, fără complicate gestații. Dar versurile sale apelează adesea la un fond sufletesc mai divers, în care energica selecție n-a apucat sau nu s-a îndurat să opereze, în care latențele sînt **toate** vii, gata să colaboreze la **altă** imagine, oricînd posibilă. S-ar spune că poezia este cel mai puțin ambițios dintre sectoarele în care s-a afirmat G. Călinescu și, într-un fel, desigur, așa este: domeniul unui amator, refugiu pentru spiritul solicitat de atîtea grave **înfăptuiri** care nu suferă amîinare. Cu egală îndreptățire se poate spune însă că, lipsit de constrîngerea unei realizări practice de mare urgență, G. Călinescu

și-a îngăduit în poezie contemplarea imaginii sale **totale**, plină de contraste, de întrebări nerezolvate. Imagine, fi-rește, stilizată, ceremonios distantă, impusă de gustul său artistic refractar oricărei dezordini interioare, conținînd totuși, dincolo de distanța impusă, un vis răliniștit al plenitudinii, proiecția unui suflet bogat aspirînd la viața cea mai intensă, asumîndu-și toate contradicțiile, refuzînd limitarea într-o formulă protocolară:

„Suav ca îngerii din rai, / Războinic ca un samurai, / Un sfînt Francisc smerit sub glugă, / Attila neclintit la rugă. /

Ginguritor ca turturica, / Impenetrabil ca pisica, / Cuprins de flăcări ca pădurea, / Tăios și rece ca securea, / ... / Sofist ironic din Elada, / Anatic sumbru Torquemada, / În arta vieții un Socrate, / Neliniștit ca Mitridate / ... / Descins din craiul Netinav / Și dintr-un prost, nemernic sclav / ... / Un măr domnesc cu carnea bună, / Otrăvitoare mătrăgună, / Bizon cu pielea nămolită. / Păun cu coada zugrăvită, / Nebun ca neamul lui Atrid, / Poet ca regele David” (**Contraste**).

L. Raicu

Fotografie de Dan Er. Grigorescu

Locul lui G. Călinescu

(Urmare din pag. 9)

E. Lovinescu despre Eminescu ori Creangă rămîne subînțeleasă. A lui G. Călinescu este exprimată deschis. A doua trăsătură: contemporanii (Sadoveanu, Hortensia Papadat Bengescu, Camil Petrescu, L. Rebreanu ș.a.) devin clasici literaturii moderne. E. Lovinescu îi sprijinise în numele unui program și al unei ideologii literare comune. G. Călinescu îi privește ca mari artiști. Valoarea fiind problema esențială, G. Călinescu ajunge prin ea, la sfîrșitul **Istoriei** sale, la ideea de specific național, așa de preocupantă în generația lui G. Ibrăileanu, cu deosebirea că specificul nu mai este aprioric, ci o consecință a valorii. Eminescu, Creangă, Pârvan, Sadoveanu sînt specifiți întrucît sînt mari creatori; pentru G. Ibrăileanu sau N. Iorga, ei erau mari întrucît erau specifiți.

Evoluția aceasta e cu puțință în clipa în care literatura clasică începe să fie simțită modernă și literatura modernă începe să fie simțită clasică. În 1941 nu mai era necesar efortul generos al lui E. Lovinescu de a impune pe scriitorii moderniști: sfertul de secol scurs de la război fusese suficient pentru ca aceștia să pătrundă în conștiința publică și în manuale. G. Călinescu poate contempla liniștit această

literatură, fără fanatism sau exagerare: el nu mai are pe cine să convingă că Tudor Arghezi e un mare poet, că Ion Barbu, Hortensia Papadat Bengescu și ceilalți pot sta alături de Caragiale, Creangă și Slavici. Desigur, procesul moderniştilor era cîștigat numai în linii mari, dar **Istoria** lui G. Călinescu ne îngăduie să trecem peste acel spirit de luptă care animase toată viața critica lui E. Lovinescu. Pasiunile au scăzut în intensitate sau e vorba acum de alte pasiuni. Am notat cu alt prilej un paradox ce rezultă de aici. E. Lovinescu avea cenacul, revistă, fideli și discipoli. G. Călinescu nu mai trăiește între scriitori, ci retras între pereții plini de cărți ai bibliotecii. Acestea fiind rolurile, e interesant să constatăm că nici E. Lovinescu, nici G. Călinescu nu-l joacă de fapt pe acela potrivit temperamentului său. Olimpiianului și placidului E. Lovinescu îi e dat să joace rolul polemistului, al partizanului, al pionierului; impulsivului și subiectivului G. Călinescu, rolul celui ce construiește cu detașare filosofică sinteza monumentală.

A treia trăsătură a **Istoriei** călinesciene este de natură estetică. Toate **Istoriile** lui E. Lovinescu sînt teziste, manuale practice de literatură, fără nimic revoluționar în manieră, talentul criticului eliberîndu-se rareori de necesită-

țile demonstrației. Paginile de portret, evocare, morală le găsim în **Memorii**. **Istoria** din 1937, de exemplu, e un compendiu cam sec, utilizabil pentru decizia caracterizărilor. G. Călinescu în schimb își pune în **Istorie** întreg talentul: orice didacticism e sacrificat în favoarea celei mai depline libertăți creatoare. Niciunde G. Călinescu nu e mai mare romancier, poet, eseist, scenograf, istoric și memorialist ca în opera lui fundamentală. Și încă: dacă E. Lovinescu scrie mereu cu sentimentul prezentului, obiectul său este aproape exclusiv prezentul; în vreme ce G. Călinescu introduce sentimentul actualității și în literatura veacurilor anterioare. Perspectiva lui nu e cronologic-istorică (nici panoramică, statică, precum la E. Lovinescu): căci criticul nu caută să dovedească atît influența lui Heliade și Alecsandri asupra lui Eminescu, Arghezi sau Barbu, a lui Neculce asupra lui Creangă și Sadoveanu, ci, din contra, descoperă barbismul sau arghezianismul lui Heliade, nota sadoveniană la Neculce, pe Creangă în limba cronicarilor.

Orice istorie viitoare a literaturii noastre (dacă lăsăm la o parte pe acelea de uz instructiv didactic) va trebui să țină seama de reforma unghiului de vedere realizată de G. Călinescu. Rămîne istoricului literar de mîine să gă-

sească și metoda (a lui G. Călinescu este tot aceea tradițională) de a trata literatura dinspre prezent spre trecut, răsturnînd și efectiv cronologia. Fiindcă a începe o istorie cu Gr. Ureche și a o sfîrși cu prozatorii actuali implică o inocentă ipocrizie; noi citim pe Gr. Ureche **după** ce am citit pe prozatorii actuali. Memoria noastră culturală încărcată de patru secole de literatură nu mai poate vedea în Gr. Ureche pe cronicarul naiv pur și simplu și, în cronica lui, banalele interpolări ale unui Simion Dascălul. „Interpolările” sînt de fapt cu mult mai multe și de altă natură: căci citit astăzi, Gr. Ureche se încarcă de toată semnificația culturii ce desparte veacul al XVI-lea de al nostru, peste letopisețul lui așternîndu-se straturile succesive de proze, romane și istorii. Chiar de-am voi, nu-l mai putem citi cu un ochi nealterat. Cultura formează prejudecăți necesare. O istorie viitoare a literaturii va începe cu prezentul și va fi o „căutare a timpului pierdut”, ca în romanul lui Proust, o justificare a literaturii de ieri prin cea de azi. G. Călinescu a intuit răsturnarea de perspectivă, dar a rămas la formula cronologică; spre a pune însă formula de acord cu perspectiva, va trebui să scriem o istorie întoarsă în care „primul nostru poet” nu este mitropolitul Dosoftei, ci Nichita Stănescu.

Despre literatura nouă

POATE că este o simplă prejudecată de tînăr, dar cred că, încă în viață fiind, G. Călinescu devenise un personaj fabulos, ieșind, cu alte cuvinte, în afara strictei temporalității. În mit omul fusese absorbit înainte de sfîrșitul său lumesc, privilegiu pe care nu-l au decît cei aleși. Existența lui era una legendară, indeterminabilă în aspectele concrete și de nepătruns pentru spiritul de rînd. Similitudinea cu Eminescu, din acest punct de vedere, rămîne profund uimitoare și profund semnificativă.

Ar fi totuși greșit să ne închipuim despre această situație în alt plan și la alte proporții decît cele comune că ar fi luat forma sau că ar fi fost consecința unei „îndepărtări” de imediat. Oricît ar fi de paradoxal, se întîmplă uneori să constatăm că străini de lumea epocii lor, de problemele și de preocupările acesteia, sînt în realitate tocmai cei ce afectează a-i aparține întru totul și în orice, deși, neavînd personalitate, ei pot să aparțină tuturor epocilor, deci nici uneia. G. Călinescu se află în ipostaza contrară, pîrînd astral și rece față de contingent, dar trăindu-l de fapt la un nivel esențial: intensitatea participării dă iluzia optică a impermeabilității. Nu altfel s-a născut, din împrejurarea că G. Călinescu nu a urmărit sistematic literatura curentă din perioada postbelică, ideea că puținele, sub raport numeric, foiletoane critice propriu-zise răspund unor alte necesități decît interesului pentru această literatură.

Este indiscutabil că, măsurate după tiparul comun, cronicile lui G. Călinescu par că sînt puține, nu se referă la cărțile cele mai valoroase și la autorii cei mai importanți, au mai degrabă aerul unor fișe de istorie literară sau, mai tîrziu, al unor divagații, prin relativa îndepărtare de obiectul măturisit. Întrebarea este însă dacă le putem măsura după tiparul comun... Cantitativ nu foarte însemnate, aceste cronici (cele mai multe strînse de Al. Piru într-un volum intitulat *Literatura nouă*, Ed. Scrisul Românesc, Craiova, 1972) sînt însă substanțiale, și pentru cine le citește fără prejudecăți devine evident că G. Călinescu a urmărit cu o atenție niciodată slăbită evoluția literaturii române de după cel de-al doilea război. Nu neg posibilitatea de a se demonstra contrariul, ceea ce, de altfel, s-a și făcut; înseamnă însă a ignora că fraza și articolul lui G. Călinescu au o claviatură complexă, prin apăsarea numai a unor anume clape putîndu-se scoate doar sunetele dorite. Iată, de exemplu, împrejurarea că G. Călinescu nu scrie recenzii propriu-zise, ci pornește de la o carte pentru a discuta, cum însuși spune, „unele probleme de poezie nouă”, articolul avînd cel puțin două fețe, una întoarsă către obiectul imediat (un volum, un autor) și alta privind spre lumea înaltă a ideilor literare. Cînd scriem despre cărți și cînd scriem despre problemele literaturii? Înțelegînd că literatura nouă este deosebită fundamental de cea care o precedase, criticul socotește mai necesar a se pronunța în legătură cu aceste schimbări și cu problemele pe care le puneau, decît să analizeze izolat o carte sau un autor.

Sub titlul, nu întîmplător, *Noua epică*, se comentează de fapt evoluția poeziei noi și se fac observații profunde sub aparența unor considerații de tot firu: „Poezia nouă este nouă din toate punctele de vedere, prin schimbarea conținutului și a condițiilor înseși ale inspirației, care aparține acum mai mult domeniului lumii obiective, decît acela a subiectului. Deci nici compararea de ordin estetic între poezia de azi și cea de ieri nu-i la locul ei, cînd vrei să înțelegi simpatetic lirica actuală, care chiar cînd încearcă a se simplifica, spre a se potrivea comandamentului unei producții accesibile masei, face aceasta după decenii de complicare artistică, încît e nimerit a zice că poezii tineri își dau silința de a se „ingenuiza”. Care sînt formele acestei „ingenuizări”, criticul o spune mai departe — „observ că poemul de aspect epic, narațiunea lungă, precum și felurile forme de oratorie abundă”.

Altădată se face o distincție (și astăzi

La Facultatea de limba și literatura română, Universitatea București

actuală) între arta ca rafinament și rafinamentul în artă, distincție care se face în mod obișnuit atunci cînd sînt puse în discuție înseși temeiurile artei: „Demult — scrie criticul — am ajuns la încredințarea că socialismul are și va avea drept efect înțelegerea unui adevăr estetic fundamental, și anume a celui că, dată fiind capacitatea congenitală a oamenilor de a vibra, fiecare după măsura sa, la emoțiile artistice, nu există artă veritabilă dacă e avizată la înțelegerea unui număr limitat de indivizi. Nu există, cu alte cuvinte, arta ca rafinament, deși rafinamentul în artă nu-i exclus. Dar ce? folclorul nu-i oare o demonstrație de finețe? O mare operă de artă are două fețe: una solară, universal inteligibil, și alta nocturnă, accesibilă omului cu lunetă”.

Nu era Călinescu însuși „omul cu lunetă”, despiciînd grelele probleme ale

noii literaturi pînă la miez? Citez, fără comentarii, dintr-un alt articol intitulat *Puțină estetică socialistă*: „În primul moment, după 23 August 1944, mulți au priceput doar acest lucru, că arta socialistă promovează tendința, avînd un pronunțat caracter educativ, că prin urmare aspectul artă cade pe un plan secundar, esențială rămînînd ideologia. Desigur că la acest chip de a privi chestiunea au contribuit și acei critici, bine intenționați, care însă, în aprinderea lor de răspinditori ai ideilor noi, nu și-au dat seama de rezistențele mute pe care deprinderea le opunea unor anume cuvinte. [...] Trebuie spus din capul locului că dacă literatura socialistă, așa cum o concepem noi astăzi, are prin fiecare frază efect educativ, întrucît transformă pe om și-l face militant pentru noul umanism socialist, ea respinge tendința ca formulare abstractă a unei

filosofii de viață. Un roman nu este un manual, el este un monument producînd entuziasm pentru eroii noi, adevărați sau posibili, pe care ni-i dezvăluie”. Și o frază emblematică din același text: „De la literatură nu cerem lecții de marxism-leninism, ci exemple de viață întemeiată pe marxism-leninism”.

Pretutindeni găsim dovezile unei foarte vii preocupări pentru actualitate; dar înțelegînd că „istoricește” am trecut de pragul unei cascade”, G. Călinescu a evitat deliberat să dea atenție accidentelor mărunte, pentru a putea privi în ansamblu și în profunzime cursul evenimentelor; de aici interesul pentru „problemele” literaturii, pentru destinele literaturii s-ar putea spune, și nu pentru izolate aspecte literare.

Mircea Iorgulescu

Criticul și debutanții

DE autorii aflați la prima carte sau de tinerii scriitori fără volum G. Călinescu nu s-a ocupat decît accidental, în coloanele revistelor la care, în decursul timpului, a colaborat cu rubrici de o anume ritmicitate. Cititorilor *Cronicii optimistului* din „Contemporanul” anilor 56-65 le este, probabil, încă vie în memorie primirea generoasă pe care marele critic a făcut-o unor poeți pe atunci tineri, unii ca și necunoscuți; Călinescu a vorbit inițial despre Ion Murgeanu și Ion Iancu Lefter; a semnalat valențele poetice ale unor Al. Andrișoiu și Marin Sorescu; acesta din urmă i-a prilejuit chiar o stare de revelație proprie îndebște întîlnirii cu un timbru liric ieșit din comun. În genere, însă, Călinescu nu a avut nici pasiunea, nici răbdarea unui Lovinescu de a descoperi și încuraja tinere talente scriitoricești. Dacă n-a fost el însuși, decît sporadic, un critic al debutanților, ne-a lăsat totuși printre tabletele *Cronicii optimistului* una din care se conturează un portret al „Criticului debutanților” într-o ipostază ideală, interesant deopotrivă prin acuitatea unor linii de structură și prin contradicția ce o conține.

Primul lucru surprinzător — deși, în aparență, echivalînd cu o observație de bun simț — este postularea unei critici debutanților în paralel, deci autonomă, față de critica autorilor cunoscuți. „Articolul critic despre începători — afirmă Călinescu — se scrie altfel decît cel asupra publiciștilor cunoscuți, încît se poate vorbi de două critici, măcar metodologic. Așa cum există o medicină infantilă deo-

sebită clinic de cea a adulților, avem și o critică a debutanților, pe care nu-i putem opera cu aceleași instrumente. Cu dalta și ciocanul, cu care cioplești granitul, nu spargi safirul”.

Nu este vorba, cum s-ar putea înțelege — și Călinescu însuși, presimțind confuzia, se explică ceva mai departe — de o diferență calitativă între cele două critici, dar de una privind dozajul părților dintr-un același întreg. Nici nu s-ar putea susține cu seriozitate o diferență, alta decît de dozaj, fiindcă, orice s-ar spune, critica nu-și face obiect de studiu din virsta autorilor și nu ține cont decît în subsidiar de mărimea experienței literare a acestora. Cartea unui debutant este ca oricare alta și nu numai că nu reprezintă o circumstanță atenuantă, dar nici măcar nu se poate constitui într-o cauză de favorizare. Ideea lui Călinescu privea un anume caracter al criticii manifestat cu precădere în cazul debutanților: constructivismul, prin care criticul înțelege „o critică superior didactică, ce explică începătorului cauza pentru care opera lui rămîne în totul ori în parte ineficientă [...] e de prisos a spune că criticului îi trebuie mult tact, spre a nu cădea în dogmatism, cu primejdia de a obișnui pe autor și cititor să conceapă frumosul ca o conformare deliberată și rece la un număr de percepțe”.

DAR o critică constructivă, chiar în sensul pe care i-l atribuie Călinescu, presupune un înalt procent de aproximație, căci a explica motivele pentru care opera debutantului rămîne inefi-

cientă e diagnostic pus unui bolnav înainte de a-l întreba ce-l doare, cu alte cuvinte, abuz de intuiție. Contradicția este inevitabilă și se vede cu ochiul liber. Interesant este că punînd astfel problema criticii debuturilor, Călinescu se află pe poziția celor care admit că debutul este ipostază scriitoricească nedecisivă pentru viitorul unui scriitor. Mi se pare a fi o poziție în orice caz realistă și mult mai puțin vulnerabilă decît aceea care consideră că un autor este ceea ce este încă de la debut; ideea că un mare scriitor debutează obligatoriu în chip strălucit e o prejudecată, ca și aceea care afirmă că un debut mediocre obligă ulterior la mediocritate. Chiar dacă o critică a debutanților în varianta imaginată de Călinescu rămîne mai mult o utopie pentru practica actului critic, trebuie să recunoaștem că disocierile metodologice propuse de acesta reprezintă o consecință logică a unui pătrunzător proces de analiză a fenomenologiei devenirii scriitoricești. Și pot fi reținute cu valoare de program metodice aceste fraze ce, poate că tocmai ele, sugerează dozajul favorabil unei veritabile critici a debutanților: „Nu exaltați, fără temel, un începător, dar mai ales nu-l ridiculați. Un adevărat critic al tinerilor e acela care are candoarea lor. Și pe urmă, în general, fără un pic de ingenuitate viața intelectuală este tristă”.

Laurențiu Ulici

SUB SEMNUL SOAREI

RĂSĂRIND la ora 6 și 40 de minute, duminică toate casele și-au deschis ferestrele spre soare ca spre acel semn sub care a crescut întreaga noastră patrie. Și, așa cum ne asigură astronomii, în numai 38 de minute razele sale au ajuns pe tot pământul românesc. A fost o zi frumoasă de primăvară, o zi curată innoibilă de atmosfera sărbătorească în care a fost implinit actul alegerilor. Acel act prin care i-am investit pe deputați cu deplina încredere de a reprezenta cuvântul și opțiunile obștei în Marea Adunare Națională și în Consiliile populare.

Momentul cel mai înalt al acestei zile, solemn și cald, clipa ei sublimă cind patria a vibrat, prin inimile cetățenilor săi, ca la acordurile unui imn măreț s-a petrecut la ora 10, ora luminii depline, cind la secția numărul unu din Circumscripția electorală „23 August” din Capitala țării a venit candidatul întregului popor, primul cetățean al țării, tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, însoțit de tovarășa Elena Ceaușescu și de ceilalți conducători de partid și de stat. În acea clipă imaginea Circumscripției electorale numărul unu pentru Marea Adunare Națională era însăși imaginea țării, aici fiind prezente gîndurile și dragostea fierbinte ale tuturor locuitorilor României noastre socialiste. Astfel că ziua marelui scrutin a căpătat o semnificație și mai adîncă, votul țării însemnînd, de fapt, un vot al nestrămătatelor încrederi în conducătorul nostru încercat — Partidul — în marele bărbat aflat la cîrma națiunii — tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**. Un vot entuziast, demn în plenitudinea lui.

Duminică, de fapt, cetățenii patriei au confirmat încă o dată adîncul lor devotament față de destinul comunist al României, înscrind încă un eveniment de seamă în cronică istoriei țării. Fiindcă, privită din acest unghi, istoria noastră contemporană e un lung șir de asemenea opțiuni, cele mai multe demonstrate în focul unor mari bătălii, începînd cu zilele lui August 1944.

Astfel s-a făcut că în această primăvară, marcată de atîtea evenimente înnoitoare, revoluționare, în această primăvară cînd ne-am dat votul pentru înfăptuirea marelui program elaborat de partid, să sărbătorim, totodată, și aniversarea a 30 de ani de la instaurarea primului guvern democratic din viața social-politică a României.

Căci, ca și în campaniile electorale trecute, duminică poporul nostru a votat pentru politica partidului în primul rînd prin rezultatele de prestigiu, prin succesele dobîndite în toate sectoarele construcției socialiste. Bărbați și femei, marea familie a națiunii noastre, toți cetățenii țării înfrățiți prin înțelegerea unității de interese s-au prezentat în fața urnelor știind

că problemele viitoarei legislaturi sînt ale noastre, ale tuturor, și că soluționarea lor optimă solicită participarea tuturor.

A fost, cum spuneam, o zi frumoasă de primăvară, însoțită pretutindeni de soare. Cînd astrul zilei ieșise din mare spre a se oglindi în ferestrele primei așezări românești întîlnite în calea razelor sale, creștele Dejunatei erau încă în așteptare. N-a trecut însă decît o jumătate de oră și lumina a urcat și acolo. S-a aprins mai întîi, în purpura matinală, tîmpla Ceahlăului, apoi soarele a sărit peste Carpații Răsăriteni, făcînd să scape stîncile de bazalt ale Apusenilor. Iată, vin — s-ar fi părut să spună —, cu însemnul pămîntului acesta. Și astfel, nu peste multă vreme, întregul pămînt românesc s-a aflat, la modul propriu, scaldat în lumină. Și oriunde te-ai fi îndreptat, în oricare localitate ai fi poposit, ai fi avut aceeași imagine plină de farmec pe care numai un asemenea eveniment o poate compune.

Chiar și acolo unde munca e neîntre-rupută, unde focul cuptoarelor arde veșnic sau unde semănatul se cere făcut la timpul optim, fără pauze, oamenii poartă pe chipuri fiorii dulci ai sărbătorii. De pe balconul unei case de țară, ca și de pe balconul unui bloc din centrul orașului îți surid steaguri și marame, velințe și flori de toate culorile.

Dar iată că la Hunedoara te întîmpină dintr-odată o lume de coloși metalici, o lume de gigantice construcții fumegînde, irumpînd în vîlvății de vulcan, cuprînsă de un nesfîrșit botez al focului. La numai douăzeci de kilometri depărtare de hotarul acestei lumi, nimic încă nu-i vestea prezența. Doar de sub semețele ziduri ale cetății Devei, cerul hunedorean se vedea în scăpărări singurii, ca un îndepărtat cîmp de luptă. Dincolo de Sintuhalm se desprinde de șoseaua națională drumul ce duce spre cetatea Huniazilor. Pe mii de metri se întinde, în stînga drumului, marele laminor cu halele lui uriașe anunțînd trecerea hotarului Hunedoarei. După ce șoseaua a îmbrățișat podul peste Cerna, orașul apare brusc înălțat între dealurile ce coboară în unduire domoale din munții Poiana Ruscăi. Nu cu multă vreme în urmă a început aici construcția noului centru civic care va cuprinde în final numeroase edificii, o școală, un cinematograf, spații comerciale, mii de apartamente. Dar ceea ce te tulbură încă e uriașul combinat ce se desfășoară de-a binelea în fața ochilor. Pe dreapta, se ridică furnalele incinse deasupra cărora aerul tremură ca dogorît de o necuprînsă plită înroșită, hornurile ca niște sulite enorme sprijinînd tavanul de fum, halele oțelăriei, clădirile masive, severe ca niște temple, ale fabricilor de cocs și dolomită, ale aglomeratorului de minereu și ale termocentralei electrice; apoi privirile se izbesc de lungile coloane de trenuri grele ce înaintează semnălizîndu-și manevrele cu fluierături scurte, prînde într-un neconștient du-te vino, cărînd uriașele oale în care încă mai fierbe metalul incandescent, ducînd și aducînd cărbune, minereu, lingouri de oțel abia

închegat. În stînga, pe dealul Chizidului, se înalță casele orașului modern, iar în mijloc, maiestuos, venind din alte vremuri, învăluit într-o mantie albicioasă — castelul Huniazilor.

Aceasta e lumea Hunedoarei. O lume care te duce imediat cu gîndul la celelalte cetăți siderurgice ale țării fiindcă, se știe, forța Hunedoarei s-a transplănat rapid pe o rază imensă; căci ei, hunedorenii, alături de reșiteni, au ajutat în acești ani la înălțarea colosului de pe Dunăre, la Galați, și tot ei, primindu-i de astă dată alături pe gălățeni întru sporirea forței și a priceperii, au instalat oțelul în cetatea de scaun a Tirgoviștei. Așa încît, vorbind despre oțel, ai mereu senzația că în frenetica activitate a siderurgistilor e ceva din atmosfera marilor e-popei, că nu poți, amintindu-ți de Hunedoara, să nu-ți amintești, în aceeași clipă, și de Reșița, și de Galați, și de Tirgoviște, adică de acele locuri industriale în care oamenii par a avea gesturi identice, compunînd un ritual sacru venit din marile adîncuri ale meseriilor, deși forța mușchilor a fost înlocuită de mult de „inteligenta” sistemelor automatizate; de acele locuri în care imense clopote stau răsturnate cu gura în sus pentru a primi cascade de metal lichid.

Locurile oțelului românesc. În dimineața votării ni s-au transmis aceste fapte semnificative: la Hunedoara, de la începutul anului și pînă acum au fost elaborate peste plan 6 000 de tone de fontă, 11 000 de tone de oțel, iar producția suplimentară de laminate finite a ajuns la 14 000 de tone, în vreme ce la Reșița, într-o singură zi, a fost dată peste plan o cantitate de oțel care întrecu cu 200 de tone recordul zilnic obținut vreodată în această citadelă de pe malul Birzavei; despre gigantul de la Dunăre ni s-a spus că pînă în dimineața zilei de duminică, în semn de omagiu, oțelarii gălățeni au dat peste plan o cantitate suplimentară de 9 000 de tone de oțel.

DAR la Tirgoviște? Ce s-a petrecut în acest cel mai tînr oraș al siderurgiei noastre? Mai întîi să notăm o mărturisire (atît de sinceră și de caracteristică pentru gîndurile tuturor cetățenilor țării!) făcută în fața urnei de vot de către maestrul oțelar Vasile Solcan de la Întreprinderea de oțeluri aliate: „Partidul nostru comunist a scos Tirgoviștea din vechea ei tristețe, desfercînd bogății și energii folositoare întregului popor”.

Nimic mai adevărat fiindcă, iată, sînt numai cîteva decenii de cînd Tirgoviștea se înfățișa ochiului ca o așezare peste care timpul încremenise parcă fără speranță, ancorat într-un trecut ale cărui glorii își pierdeau tot mai mult urmele în ruine. Mărețele umbre ale voievozilor și cărturarilor mai aduceau aminte de strălucirea unei Renașteri românești, dar apele neguroase ale vremurilor, mizeria, exploatarea încercau să întărească ideea că destinul țîrgului și al muncelilor dimbovițene

și au consumat pentru totdeauna posibilitățile și speranțele. Nobilele vestigii c trecutului păreau parcă invocate spre ține Tirgoviștea în legendă, încît totul p rea închis oricărui curent de reînnoire. C lători români sau străini, precum Paul Alep, notau în jurnalele lor: „Un loc marilor voievozi dispăruți. Toată strălucir lui ține de trecut”.

Și, acum, parcă deodată, se nasc n voievozi ai Tirgoviștei, cum se dă o no și nevisată strălucire străvechii cetății p litice și culturale, cum revoluția specialis trezirea la viață a maselor devenite s pine pe munca și destinul lor, au reac pe orbita civilizației și acest ținut atît generos dăruit de natură, legănat în dealurile Dimboviței și piscurile Carpa lor. Partidul nostru comunist a sc la lumină și acest colț de țară ale că bogății, talente și energii se risipeau tr-o liniște provincială parcă voind să il treze romanele lui Sadoveanu și pove rile lui Brătescu-Voinești; nimic mai ac vărat fiindcă, iată, astăzi un imens iu creator răscostește pînă în adînc plaiu dimbovițene.

Și să vedem, dar, ce-au făcut oțel Tirgoviștei în cîntea alegerilor? Vom a deodată de la cei aflați duminică fața urnei de vot, de la maeștrii Vas Solcan și Vasile Vereș, de la șeful sector Ion Marcu, de la inginerii Ro Vlăduțu, Ion Lupea și Pavel Sechdabu de la secretarul comitetului de partid Întreprinderii de oțeluri aliate, Haralam Banu. Ei ne declară că oțelarii tirgovișt au dat peste plan 700 de tone de o adică cu 150 de tone peste angajame inițial. Iar secretarul adaugă că în ace zile se conturează suplimentarea anga mentelor inițiale, adică vom avea și mult oțel. Oțelul care se deschide ca ochi de foc din care țînesc cele mai t burătoare priviri albastre, viorii, roșiet asemenea privirilor soarelui pe care l- lăsat încă, în această călătorie, într-o p și în alta a țării ducîndu-și razele dea pra Munților Apuseni.

Și iată cum lumina so vine astăzi de p tutindeni. Ba, aici, în Apuseni, după și-ai adunat toate imaginile strîine d lungul anilor, drumuri pe creste sau pe urcînd pe muntele Găina sau pornind di pre Beiuș pe Crișul Negru, ori de la T da pe Arieș prin Cîmpeni, luînd piei chiar muntele, venind prin cele două V dintre care una se cheamă azi „Aram l cu” și unde s-a născut craiul munților, a zic, în Apuseni, ai impresia că la acee oră soarele a explodat în mii de rc acoperînd munții, pe cînd se au cîntecul repetat la scurte intervale tulnicelor. Și vezi, dintr-odată, dins Zărând, dinspre părțile Turzii, dins părțile Clujului și ale Băii de C cum trec pe străzile și pe șoselele pietruite oamenii acestor munți, mur tori și țărani, spre secțiile de votare a năjate fie într-o școală, fie într-ur fie într-o sală de teatru, fie la cam cultural. Și odată cu ei vezi cum me și istoria, fiindcă istoria acestor locuri o arie ce cuprinde toate culmile și v printre care se strecoară în matca lor piatră o mulțime de riuri — Arieșul, Ar tustrele Crișurile, Someșul, — cu cea limpede apă.

Cîmpeni, Abrud, Brad, Criscior, Cărpă, Bucium nu-s doar simple denumiri ș grafice. Fiecare colț de stîncă, fiecare de vale, deal ori pădure are ceva povestit din luptele crîncene ale mur nilor pentru libertatea și dreptatea atît des călcătă în picioare de domni în m ții aceștia auriferi. Căci dincolo de veliștile mărețe de azi, de frumusețea telor și orașelor de pe aici, dincolo de crurile noi care-ți ies în cale spre a nu uita niciodată, apar în legende și în minirile bătrînilor, în cărți și vestigii, monumente și cronici săpate în piatră cele înclăstări cu un profund răsunet conștiințe, țărani înarmați cu coase, împărațești, castele incendiate, poduri runcate în aer, iar riurile se aprind vuietul răscoalelor și luptelor pentru berarea patriei. Și poate că, așa cum s ne o legendă, dincolo de timp și spa după toate furtunile, undeva, pe la Țe sau prin țîrg pe la Hălmagiu, spiritul lancu se întîlnește cu cel al lui Bălce și discută împreună despre înfrățirea

ELUI

menilor pe care ei o visau, dar care abia acum, sub lumina acestui soare, s-a înfăptuit pe deplin : români, maghiari, germani, locuitori de naționalități diferite, cetățeni ai României socialiste își dau împreună votul pentru înflorirea patriei comune.

IN FAȚA noului chip al țării putem, așadar, spune: noi, oamenii muncii, sub conducerea Partidului Comunist Român, sintem mindri de tot ce am realizat în acești ani de construcție în industrie, în agricultură, în cultură și învățămînt, în toate domeniile vieții sociale și politice. Ne mindrim cu marile combinate metalurgice, petrochimice, cu termocentralele și hidrocentralele pe care le-am construit, cu uzinele producătoare de utilaje grele, cu toate fabricile și uzinele care n-au existat pe harta vechii României și care există astăzi dînd patriei putere din puterea lor și a oamenilor ei. Acesta este sentimentul pe care îl trăim în fața noilor peisaje industriale de la Porțile de Fier și Argeș, de la Ișalnița și Paroșeni, de la Roman și Birlad, de la Vaslui și Suceava, de la Tg. Jiu și Motru, de la Rimnicu Vilcea și Lotru, de la Tulcea și Constanța, de la Cluj și Tg. Mureș, de la Arad și Slatina, de la...

Dar să ne oprim o clipă și să vorbim despre Slatina. Putem vorbi despre oricare alt loc al țării. În această clipă însă ne reține atenția o remarcă dintr-un documentar electoral : în anul 1965, producția industrială globală a județului Olt reprezenta 1 miliard și jumătate lei. Iar acum, în acest an, această producție va fi de peste 12 miliarde lei. Nu e formidabil ? Oltul, cîndva un județ absolut agrar, dă astăzi țării, printre alte produse industriale, aluminiul, iar acest aluminiu se fabrică la Slatina.

Din documentele de arhivă, Slatina se prezintă ca un oraș cu vechime, menționat pentru prima dată în scris, cum se afirmă într-o impunătoare monografie a județului, la 20 ianuarie 1368, într-un privilegiu comercial acordat de Vladislav I negustorilor brașoveni. Centru comercial, chiar reședință domnească, Slatina a intrat totuși în noua eră a țării cu o zestre industrială compusă dintr-o moară ! Atît ! La 30 iunie 1965, aici s-au produs însă primele șarje de aluminiu românesc. Astfel că, practic, orașul și-a început de la această dată o nouă și impetuoasă biografie în al cărei tînrar arbore genealogic se cer consemnate : întreprinderea de aluminiu, întreprinderea de prelucrare a aluminiului, întreprinderea de produse carbunoase (unică în țară ca nivel tehnic și tehnologic), fabrica de cabluri de forță din aluminiu al cărui fir produs într-un an măsoară, ca să ne folosim de o comparație reportericească, jumătate din lungimea Ecuatorului.

Dar să vorbim și despre Arad. Locul e ales iarăși anume, fiindcă după o călătorie la capătul din vest al țării, în Cîmpia Vinăi, cu satele sale purtînd nume de baladă precum Alioș și Fibiș, acele sate ce coboară din piatră în piatră, cu țiglele lor alburii și roșii, acele sate gata să-și îmbrace văile în frunza vestitelor grădini, după o discuție de mare farmec, La Sintana, cu Gheorghe Goina, Erou al Muncii Socialiste; după ce vîd încă o dată Păulișul, intrat în conștiința noastră printr-un înalt moment de vitejie ; după ce vîd Zăbrani, comuna cu una dintre primele cinci cooperative agricole din țară; după ce vîd încă o dată Șiria, locul de naștere al lui Slavici și, în sfîrșit, Ineu, locul Morii cu noroc, mă reintorc la Arad și mă opresc pentru scurtă vreme la colegii mei din redacția ziarului „Flamura roșie”. Și am aici la îndemînă un documentar pe care eu l-aș numi un fragment de istorie națională, fiindcă, așa cum ni se spune în termeni sintetici, în cei 30 de ani de existență a patriei, potrivit politicii economice a partidului, industria a fost și aici ramura care a înregistrat cele mai înalte ritmuri de dezvoltare, devenind factorul hotărîtor al creșterii și perfecționării tuturor forțelor de producție.

Trecînd printre construcții noi de impozante proporții, pe drumuri și prin locuri înnoite, ne arătăm admirația pentru cit s-a făcut. Dar o admirație tot atît de puternică ne-o arătăm și pentru ce încă nu s-a făcut. „Să știi să vezi și ceea ce încă nu

s-a făcut, dar se va face !”, mărturisea, duminică, un petrolist din Ploiești, exprimîndu-și mîndria că marile combinate ale chimiei de pe Valea Prahovei (numai în „constelația Brazilor” sînt grupate peste 30 de fabrici !) vor da în viitorul cîincinal o producție mai mare cu 74,7 la sută comparativ cu anul 1975.

În alt județ, Dolj, inscripția „Fabrica la Craiova” se va pune curînd și pe tractoare. Chiar cu o zi înainte de alegeri, un prototip „TIH”, — mașină specializată pe o gamă de 12 lucrări agricole, plus aplicații în industriile forestieră, construcții și telecomunicații, a plecat la Leipzig, la tirgul continental al lunii martie. Și tot aici, energetică a devenit o vocație cu mari perspective. Aici, în acest județ unde, în 1945, cînd s-a luat cu asalt prefectura Craiovei și cînd s-a înfăptuit reforma agrară, inventarul țărănesc număra 41 000 de pluguri de lemn ! Aici, în acest județ care pulsează în prezent, în fiecare zi, în sistemul energetic național peste 20 de milioane kWh, care dispune de o industrie chimică cu un remarcabil ritm de dezvoltare — în cei zece ani de existență producția a crescut de 10 ori ! — o industrie în stare să exporte azotați în peste patruzeci de țări. Aici, în acest județ care produce locomotive electrice cunoscute pe multe meridiane ale lumii. Aici, în acest județ din sudul țării care are acum, în capitala sa, o universitate și un Teatru Național nou. Și dacă vom recapitula, vom vedea că fabricile noi, școlile noi, edificiile de cultură noi sînt tot atîtea acte de creație semnificative pentru o țară nouă. Așadar, un județ ca toate celelalte județe ale patriei.

TOCMAI de aceea n-am vrea să uităm veștile transmise din oră în oră, în ziua aceea cu mult soare, de radioteleviziunea noastră din cele mai diferite colțuri ale țării, din Maramureș și din Bărăgan, de pe malul mării și din creierul munților :

Pînă în ziua alegerilor, peste trei sute de unități economice îndepliniseră planul

cîincinal. La întreprinderea de vagoane Drabeta Turnu-Severin a fost fabricat vagonul cu numărul 40 000 (Și iarăși o metaforă : puse cap la cap vagoanele produse în cei 15 ani de existență a întreprinderii ar forma o garnitură de tren cu o lungime de aproape 600 km, adică de aproape două ori distanța Drabeta Turnu-Severin-București). Tot cu o zi înainte de alegeri, la întreprinderea „Rulmentul” din Brașov s-a realizat cel de al 105-lea milion rulment produs aici de la începutul planului cîincinal. La Constanța este gata de lansare gigantul de 55 000 tdw, adică o navă de mare tonaj, lungă cît două terenuri de fotbal și înaltă cît un bloc cu 6 etaje. Numele ei : „Tomis”. Fabrica din Bicăz a dat peste plan o cantitate de ciment din care se pot construi 5 000 de apartamente. La Iași, în zona Bahluiului, s-au dat în folosință 10 cămine studențești, o cantină cu 6 000 de locuri, precum și cîteva noi clădiri pentru spațiile de învățămînt aparținînd noului centru universitar aflat în plină construcție.

Sînt doar cîteva cifre din amplul tablou al izbînzilor cu care cetățenii țării s-au prezentat în fața urnelor : muncitori, țărani, profesori, ingineri, artiști și savanți, ostași, fete și băieți. Și bătrîni. Undeva, într-un sat de cîmpie, un bătrîn de 107 ani a venit la secția de votare însoțit de 100 de urmași : fii, nurori, nepoți și strănepoți. În munții Vrancei unul dintre nepoții legendarului Ion Roată, Dumitru Roată, în vîrstă de peste 100 de ani s-a dus la vot însoțit de întregul sat și de cei 30 de urmași. În comuna Vladimirii din județul Gorj, bătrînul Tudor, strănepot al lui Tudor Vladimirescu, votează cu mîna în dreptul inimii, semn că idealurile pentru care a luptat străbunicul său s-au împlinit. Au votat și mulți tineri care abia au împlinit 18 ani. Unul dintre ei a declarat : „Astăzi mă simt mai important”. Altul a descris momentul în felul următor : „A trebuit mai întîi să meditez la viitor, să mă bucur din toată inima și să respir apoi adînc. Pentru prima dată m-am văzut participînd la treburile politice ale țării”. La sate, în multe comune, cetățenii și-au arătat bucuria de a deveni în anii care urmează locuitorii unor centre urba-

ne. În multe orașe alegerile au avut loc în secții de votare noi, în cartiere noi, în circumscripții noi. Și toate acestea s-au petrecut într-o zi de primăvară, la 9 martie, o zi cu multă lumină. Pînă la ora 9 dimineața votaseră mai mult de jumătate din numărul alegătorilor : 54 la sută.

IAR seara, la jurnalele de la orele 19,30 și 22,00, privirile tuturor îmbrățișau încăodată imaginea celui moment, cel mai înalt al zilei de 9 martie, cînd, la secția de votare nr. 1 din Capitală, în circumscripția „23 August”, își făcea apariția tovarășul **NICOLAE CEAUȘESCU**, secretarul general al partidului, Președintele Republicii, însoțit de tovarășa Elena Ceaușescu și de ceilalți conducători de partid și de stat, înconjurați cu căldură și dragoste de mii de alegători aflați pe marele platou din fața secției și la balcoanele blocurilor.

După vot, o mare horă a unirii, care capătă acum în inimi noi rezonanțe, simbolizează legătura indestructibilă dintre partid și popor, dintre conducător și masă, iubirea și marele respect de care se bucură conducerea de partid și de stat.

Și astfel, fiii acestui pămînt înveșmîntat în haina sărbătorească a primăverii, cei care prin munca de fiecare zi au ridicat România pe treptele înaltei demnități, cei care i-au privit întotdeauna cu încredere viitorul, au votat la 9 martie pentru continuarea ei propășire.

La ora 18,00 marele scrutin se încheiase ; actul alegerii deputaților în forul suprem al țării și în consiliile populare fusese înfăptuit. Prin fața urnelor trecuseră, pînă la această oră, 14 402 245 de cetățeni, adică 99,76 la sută din totalul alegătorilor. Astfel că totul s-a petrecut, ca pentru a se întări simbolul, sub semnul soarelui.

Vasile Băran

CĂLĂTORIE

DINCOLO de Popa Nan, orașul-monument izbucnit homeric în Bucureștiul grădinilor surizătoare și blinde... Tendințe arhitectonice de toate stilurile, balcoane, logii grațioase, pridvoare brâncovenesti, stâlpi, arcade și turle sprințare, ca niște înfloriri de duh rămase de pe timpul lui Nicolae Filimon...

Arhitecții au creat întreaga varietate geometrică a Titanului, care nu se tălăzuește numai pe pământ, ci ocupă și spațiul înălțimilor atenți la relația culori-sentimente, forme-sentimente, zidind noul oraș sub vastitatea schimbătoare a cerului reflectat în oglinda lacului feeric împlîntat în mijlocul blocurilor. Totul respiră sănătate și frumusețe.

„Marile creații, spunea Călinescu, sînt lipsite de stil personal ca și natura însăși.” Asta s-ar putea aplica și urieșeniei Titanului.

Omul modern, inițiat în sistemul de analogii, este tentat mereu să compare, dar pur și simplu sînt creații care nu îngăduie și nu suportă comparație prin însăși unicitatea lor în timp și spațiu. Dominanta Bucureștiului, de care vorbea George Călinescu, aceea „de a fi de un alb cretos și dulce, care absoarbe soarele fără a produce fulgerele marmurii”, este perfect caracteristică și pentru acest oraș al orașului, ca un duh al înnoirii sale, al proteismului său tentacular, dar dacă în restul său, în trecutul său arhitectonic clădit în timp ca o respirație de piatră, var, cărămidă și lemn a timpului, nu se poate vorbi (și era practic absurd să se vorbească de așa ceva) de-o gândire edilitară unitară, de-o concepție estetică-funcțională armonioasă, Titanul constituie o fizionomie aparte, notabil în primul rînd prin masivitatea sveltă, prin efectul solar pe care-l răspîndește ca un amfiteatru muntos de cretă tăiată poliedric și prin modernitatea funcționalității și spectacolului său grandios.

Dispus în jurul lacului și al parcului născut odată cu primele fundații de blocuri, cu primele schele și tone de cărămizi urcînd spre cer, orașul nou,

ajungînd la cotele lui maxime, devenind ceea ce este, cu uriașele lui complexe ce adăpostesc populația unei întregi urbe de altădată, s-a întins și se-ntinde într-o proliferare fantastică în partea cealaltă, spre Șulea, cucerind spații de afirmare tot mai năvalnică. Titanul își trimite privirea sa semeată peste tot Bucureștiul. Vechea zonă edilitară a sectorului 4 respiră ca un peisaj rectificat de această apropiere, ca un decor de scenă deschis freamătului grădinilor și edificiilor bătrînești, cu farmecul lor inegalabil și desuet. Frumusețea și monumentalitatea siluetelor armonizate-n structura Titanului prin masivurile impunătoare, dau frumusețe și monumentalitate întregului oraș.

Aici trăiesc și muncesc zeci de mii de oameni. Sectorul 4 are populația cea mai numeroasă din Capitală. Numărul locuitorilor programați în Titan este de 250 000—300 000 în viitorul apropiat. Aici vin în vizită mulți șefi de state și marile personalități care trec prin București. Titanul a devenit un etalon. Un simbol. Un vechi ziarist și scriitor, care stă în Titan din 1967, „de cînd era blocul la roșu, în față noroiul șantierului și-n spate cîmpul verde de aprilie”, îmi vorbește de psihologia aparte a oamenilor de aici. Oameni care „n-au ca o abstracțiune geografia lumii”, ci „o învață și-o știu din steagurile și din portretele ce apar pe bulevardul frenetic și larg prin care respiră tot cartierul”. „Sînt oameni în cartier — spune acel ziarist — care au dat mîna cu șefi de state care ne-au vizitat. Sînt oameni care nu s-ar muta de aici pentru nimic în lume, cu toate distanțele cărora trebuie să le facă față, cu toate că la început trebuiau să meargă „în oraș”, cum se spunea Centrului, să-și pîngească pantofii sau să se radă, trăind alte o mie de mizerii de care azi își amintesc cu duioșie, și sînt mindri că acum „orașul” vine-n Titan... Întreabă-i și pe ceilalți scriitori care locuiesc în cartier, sau pe Vasile Iscru, eroul Muncii Socialiste de la Uzinele „23 August”. Discută cu cine vrei, mă îndeamnă Auneanu, și dacă-ți pică bine, înseamnă în reportaj, fără sfială, o critică la adresa Uniunii Artiștilor Plastici.

Contrații noștri care-au făcut minuni la Măgura, și prin alte părți, în Titan s-au dovedit mai timorați.

Centrul adevărat al acestui oraș-grădină, oraș al creșterii copiilor, al lecturii, televizorului, intimității căminului și școlii, îl reprezintă celălalt oraș, al Muncii — Dudeștiul cu platforma sa industrială, Dudeștiul, echivalent al platformei chimice citadine, simbol al industriei moderne ca forță vitală, provocînd mutații în gîndirea și comportarea întregului sector.

Chimia, pentru generațiile tinere venite din lumea rurală, care mai păstrează încă întipărite în adîncurile obscure ale ființei lor impulsurile și elementele civilizației de pământ, este vehicolul eteric ce unește și schimbă sufletele, ea, chimia, zeița cu sanctuarele ei populate de retorte și-ntreaga geometrie spațială care-ți taie respirația, reprezintă alfa și omega existenței și noi deveniri a toate. Reprezintă ideea tuturor lucrurilor, orașul întreg cu întreaga lui civilizație și foame de producții materiale, o parte din puterea lui de fascinație. O experiență integrală a vieții, un stadiu și-un mod de devenire.

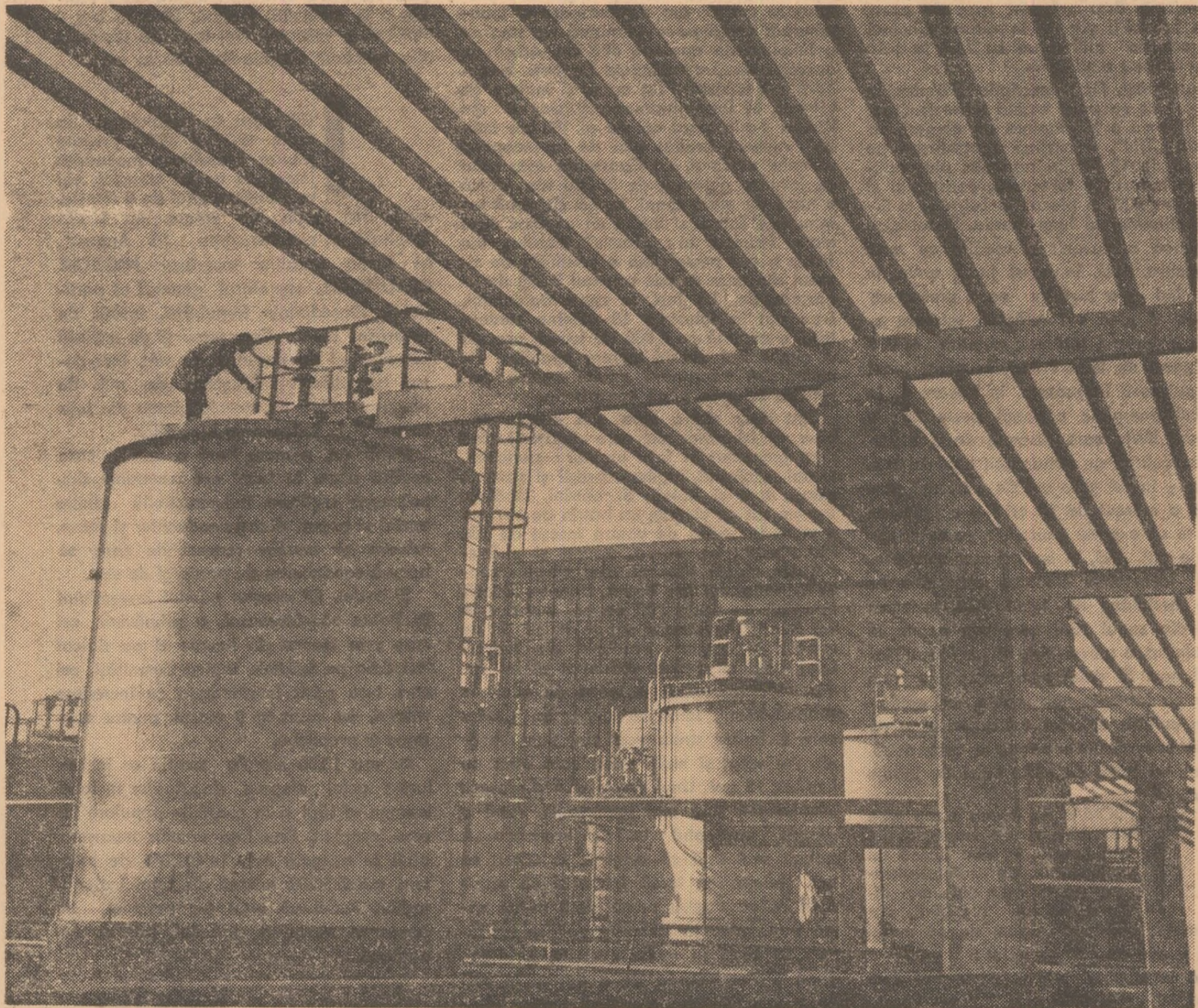
PARCURG, prin urmare, zeci și sute de kilometri de străzi, mai exact 750, cu-o suprafață, în lungime, de 285 de kilometri, cităș face de la București la Tg. Jiu, sau, cel mai exact, de la Galați la Mangalia. Aceste străzi taie și întretaie o suprafață mai mare decît a două județe. De la Splaiul Unirii, pînă la Calea Victoriei, cu amintirea Podului Mogoșoaiei, în sus prin Bulevardul Republicii, pînă la vechiul Călărași și Dudești cu platforma sa industrială, zona cuprinde celebrele vaduri comerciale ale bătrînei urbe (Lipscani, Smîrdan, Covanaci, Gabroveni, Șelari, Doamnei, Blănarilor, Piața Unirii), primele dibuiri edilitare închegate prin defrișarea Codrului Cotrocenilor de care vorbește marele istoric Giurescu, din smîncurile și țîntărirea leneșei Dimbovițe ce-și împingea pinzele freatice pînă sub teme-

lia Curtii Domnești. Vestigiile smulse timpului și puse în lumină cu aceeași migală, eforturi financiare și investiție de trudă consumate în ani, ca și opera de construire a Titanului, întreaga ambianță istorico-estetică-funcțională, cu incintele consignațiilor, Curtea Sticlariilor, hanurile, circiumile, restaurantele și bodegile cu iz de vechime scufundate în catacombe și subsoluri, și-ntreg, inegalabilul carnavalesc spectacol al străzii constituie unul din locurile de atracție cele mai frecventate din Capitală, atît de bucureșteni, cit și de turiștii români și străini.

Trebuie să spun cu acest prilej cele aflate de la tînărul șef al comerțului local, Alexandru Stanciu, că pe raza sectorului 4 funcționează nu mai puțin de 1 600 unități comerciale, dintre care mastodontii comerțului și deservirii populației, cum sînt magazinele „Victoria”, „București”, „Cocorul”, „Materna” și supermagazinul „Hala Unirii”, care desface singur marfă, zilnic, în valoare de jumătate de milion lei. Cifric, 27 la sută din unitățile comerciale ale Bucureștiului, deținînd 31 la sută din suprafața comercială bucureșteană, își desfășoară activitatea în aceste vaduri de tradiție și sînt răspîndite pe tot perimetrul cartierelor noi. Cele 520 „sanctuare” alimentare, 460 unități nealimentare, 136 „bastimente” de alimentație publică și 490 unități specializate în prestări de servicii desfac 34 la sută din întreg volumul de mărfuri ale Capitalei. Gîndiți-vă numai că suprafața comercială ocupă un perimetru de 190 000 mp, realizîndu-se un volum de desfăcere de 7,5 miliarde lei. Numai vorbind de „deverul” celor patru hoteluri, dintre care trei date în folosință în ultimii (sau chiar ultimul an) și de afluxul alimentar ce se scurge prin cele 9 piețe, dintre care unele de bună reputație: Piața Unirii — Traian — Decebal — Miniș — Vitan.

Sigur că această spațialitate, această demarcație geografică, încorporează în ea și zonele de timp suprapuse ale istoriei Bucureștiului: bazarul negoțului din Lipscani, acest Orient reprodus la scară balcanică, cu ramificațiile și stradelele succesive urcînd de pe cheiul Dimboviței pînă „la coada calului”, la magazinele cochete cu produse de lux ale industriei „de înfrumusețare”; partea veche edilitară demarcată de pitorescul și unicitatea arhitectonică a unor străzi ca cele ramificate în jurul cartierului Turturele (de blocuri-vile noi construite), Traian, Valeriu Braniște și zona Călărași, Dudești, recent cercetată de tovarășul Nicolae Ceaușescu în neobositele sale vizite prin Capitală, unde, și de data aceasta, ca întotdeauna, a recomandat cu stăruitoare căldură și raționalitate să nu fie jertfită — cum s-a întîmplat în unele cazuri în proiectele și planurile de sistematizare și modernizare urbanistică — nici o stradă sau clădire valoroasă, „să se păstreze cu grijă vechile construcții, tot ce este bun și valoros, evitîndu-se demolările nejustificate, risipa de spațiu și monotonia arhitectonică”. În sfîrșit, spațiul cel mai intensiv folosit din sector, destinat platformei industriale Dudești, întins de la Polielinica Vitan pînă dincolo de Bulevardul Macaralei, cu modernul „cartier-dormitor” (Titan — Baba Novac — Balta Albă), admirat de atîția oaspeți iluștri, care l-au vizitat, toate aceste eterogene cartiere și zone, omogenizate de personalitatea și sarcinile sectorului, decurgînd din Hotărîrile și Programul Partidului elaborate de Congresul al XI-lea, pun și vor pune încă multe probleme, în primul rînd legate de timpul oamenilor și de posibilitățile lor de deplasare dintr-un punct în altul.

INTREG sectorul, în toată vastitatea lui, e o permanentă și mereu nuanțată școală, cu precădere fabrica, uzina, întreaga platformă industrială, care înglobează cea mai temeinică modelare a individului provenit îndeobște din mediile rurale și care urcă prin corectări neîncetate și noi deprinderi toate treptele civilizației citadine, însușindu-și orizontul de conștiință al muncii socialiste. Cel mai bun exemplu în privința asta îl dă tot „Policolor”-ul.

Retorte ale chimiei — „Policolor”

PE 750 DE STRĂZI

Ca să ajungă la realizările excepționale ale anului 1974, să se producă adică de trei ori mai mult decât în 1969 și cu 30 la sută mai mult decât în anul precedent, realizându-se o productivitate medie de 100 tone produse pe cap de angajat productiv, ceea ce echivalează cu aproape un milion de lei (citiți bine: un milion de lei), a trebuit să se investească milioane de ore-instrucție, milioane de ore-răbdare, ore-tact, ore-dragoste. În tinerii care nu numai că s-au calificat la locul de muncă deprinzând meserii de care nici n-au auzit părinții lor, dar însușindu-și și deloc neglijabile deprinderi ale igienei și buneii conviețuirii în lumea orașului unde erau tentați să creadă că pot face orice și se pot purta oricum prin sentimentul derutant și anarhic că-și pierd identitatea și nu pot fi depistați și trasi la răspundere. „Asta pentru o categorie, îmi explică locțiitorul secretarului Comitetului de partid de la „Policolor”: pentru recalcitranti, pentru cei complexați de viața citadină, care, printr-o dorință greșită de-a se adapta și ieși în evidență, comit abateri de la conduita generală, deci, pentru aceștia se pune problema însușirii, pe lângă celelalte, a profilului moral al locului. Cea mai mare categorie o formează însă cei cu sufletul curat și care muncesc cu dragoste și dăruire și cu înaltă responsabilitate civică“.

P RIN metrou, — comentea inginerul Traian Duică, unul din participanții la nașterea acestui vis bucureștean pe planșetă și unul din viitorii constructori de facto, chinuit în adâncul ființei lui de demonul scrisului, stăpînind cu virtuozitate rima și ritmînd dramatic scene și personaje alegorice din istorie — spațiul va dispărea ca sistem de diferențiere. Bucureștiul se va omogeniza, legătura dintre locul de muncă și casă, dintre casă și centrele comerciale și culturale se va echilibra în sensul cîștigării unei mari rezerve de timp individual și colectiv-social, irosit azi prin dificultăți de locomotie“.

Chintesența vieții economice și munca specifică a colectivităților umane care fac parte din marea familie a sectorului reprezintă o parte din eforturile generale, profilul și personalitatea sectorului în direcțiile lui definitorii. Cunoșcînd în trecut doar produsele micilor ateliere chimice, vechile pulberării, în prezent 65 la sută din producția globală a industriei sectorului o deține industria chimică. Din acest procentaj, două întreprinderi cunoscute în țară și străinătate dețin mai mult de jumătate din producția întregului sector: întreprinderea „Policolor” de lacuri și vopsele, și întreprinderea de medicamente „București”, care scoate peste 1 000 de sortimente de medicamente. „Policolor”-ul, cel mai mare exportator ca plan din sector pentru comerțul exterior, a realizat anul trecut, peste prevederile sarcinilor planului de producție, 40 milioane lei.

Intrată în 1967 în funcțiune, deci relativ tînără, cu un număr de peste 2 000 de angajați, întreprinderea și-a cîștigat și-și consolidează în prezent bunul renume. Ca și întreprinderea de protecții și anticorozive și utilaje speciale, unică în țară în acest domeniu, capabilă să satisfacă necesitățile întregii noastre industrii chimice și care a obținut în 1974, peste prevederile planului, o producție marfă în valoare de 21 milioane lei.

Industria chimică Dudești, stație pivot, model, care ține de ICECHIM, a realizat 13 milioane produse peste plan; întreprinderea de cosmetice „Miraj”, șapte milioane și jumătate; „Biofarmul”, cinci milioane și trei sute mii lei.

Sectorul mai are în bogăția sa materială nouă unități de industrie ușoară, o puternică rețea a cooperației meșteșugărești și alte unități de profil divers: „Optica Română”, „Timpuri noi” (compresoare și motoare), „Stăruința” (mucava și cartoane), „Arta mobilei” etc. Tot pe raza sectorului activează elita cercetătorilor și oamenilor de știință dintr-un număr impresionant de institute de cercetări, începînd chiar cu cel de cercetări chimice și farmaceutice care-și desfășoară activitatea tot aici; Centrala sticlei și ceramicei; Centrala pielăriei și încălțămîntei; textile; institutul de cercetări comerciale; centrul de cercetări pentru protecții anticorozive, lacuri și vopsele; institutul de cercetări și modernizări energetice; institutul pentru mecanică fină și scule; Hortiviticola etc.

Unde mai puneți că-n sector își au sălașul trei teatre, dintre care unul din cele mai cunoscute din țară (Teatrul

de Comedie, condus de prestigiosul regizor Lucian Giurchescu), mai multe cluburi și case de cultură, câteva cinematografe, o mulțime de biblioteci, librării; că sectorul dispune de 550 hectare de grădini și parcuri, considerat fiind „un sector al florilor” (cinci milioane de flori plantate anual, în afară de plantațiile existente de trandafiri și plante decorative), că-n această adevărată țară a minunilor, ca pretutindeni pe pămînturile țării noastre, atenția și grija cea mai mare se dă vieții și educației copiilor și tineretului de toate vîrstele, grijă și atenție concretizate cifric în 14 creșe, 36 grădinițe, 3 licee teoretice, 9 școli profesionale și licee de specialitate și 23 școli generale, în care sînt cuprinși peste 60 000 elevi aflați în diverse stadii de învățămînt.

60 000 de elevi, iată o adevărată armată a viitorului, instruindu-se să-l dirijeze și să-l stăpînească. Efortul îndelung al întregului sector aici se con-

centrează, în aceste două direcții convergente, determinîndu-se una pe alta: arderea muncii productive și necontenite, de la vîrsta „grădiniței”, și dorința de instrucție, de învățatură. Copiii sînt grațioși, pasiunea lor ardentă pentru învățatură se concretizează prin aflulxul neîncetat, an de an, al adolescenților care asaltează institutele de învățămînt superior și ocupă locuri cheie în comandamentele cele mai importante ale producției. Vizitarea a două instituții de educație și învățămînt, de grade diferite, Școala generală nr. 75 (director profesorul Dumitru Anastasiu) din cartierul vechi și Liceul nr. 43 din Titan, adevărat sanctuar de disciplină, seriozitate și rigoare științifică, dirijat cu exigență și sobrietate de unul dintre prestigioșii directori de școală din Capitală, Virgil Pop, îți dau imaginea cea mai optimistă cu privire la viitorul tinerei generații.

Alecu Ivan Ghilia

„Acum, orașul vine în Titan...”

PREMIERE

Teatru

Cartea

„Lumină și culoare în spectacol”

● PREȚIOASĂ idee în spectacologia română, cartea gazetarului și inginerului Virgil Petrovici explorează problema participării luminii și culorii în spectacol. Am adăuga și participarea scenografiei, întrucât elementele luminoase nu se pot desprinde de butaforie. Nici autorul nu a încercat producerea acestei separații, ci ne-a prezentat o unitate expresivă de efecte spațiale și cromatice, ierarhizate conform unei delicate game diurn-nocturnă, cu rol de semnificant.

Departa de a fi un manual, nefiind nici doar o impresionistă părere despre cadrul, să spunem tehnic, auxiliar, al spectacolului, *Lumină...** este o carte de scriitor competent în domeniile în care își angajează afirmațiile. E chiar remarcabilă absența didacticismului, atât de obișnuit în asemenea lucrări științifice și artistice, totodată.

Pentru a-și motiva cercetarea, Virgil Petrovici include, după o prefață de Liviu Ciulei, două capitole introductive, primul arătând ponderea luminii în teatru, iar al doilea importanța acesteia în viața omului. Poate că acesta din urmă nu era atât de necesar economiei cărții, considerând că ne este, îndeobște, cunoscut rolul luminii în apariția și dezvoltarea vieții, a omului pe pământ.

În schimb, capitolele următoare sînt cu adevărat contribuții la rar controversata, deseori ignorată problemă a locului luminii în spațiul scenic, în actul artistic al teatrului. O scurtă istorie a modalităților de luminare în scenă, începînd din perioada contemporană lui Eschil și Sofocle și terminînd cu deceniul al optulea al secolului nostru, clarifică și impune caracterul evolutiv al acestui element tehnico-artistice tot mai important; iar analiza condiției estetice a luminii și culorii în spectacolul modern, deși cam succintă, este serioasă și de ținută intelectuală, prilejuind rafinate observații.

Trecînd peste unele exagerări, ca aceea a negării eforturilor de a armoniza interferențele teatru-film, pe calea proiecțiilor cîne-scenografice, sau chiar supraîncălzirea rolului elementelor cromatice și luminoase, urmărirea funcțiilor plastice și dramatice în spectacol e făcută cu aplicație. Aceleași aprecieri se pot formula în ceea ce privește studiul destinat spectacolelor de „sunet și lumină”, avînd și un eficace și urban caracter polemic ce propune acestor neglijențe și neglijate manifestări artistice investigarea propriilor scopuri și mijloace de expresie, pentru o mai puțin empirică și mai fericită ieșire în lume.

Cartea suscită și unele rezerve, privînd mai ales o anumită dezordine, mascată de scriitura plăcută, dezordine privînd mai ales modul în care teoriile autorului sînt ilustrate de exemple. Trimitere la montări românești sau străine sînt nesistematizate, neargumentative. Ar fi de dorit, și lucrul acesta e observat și în prefața lui Liviu Ciulei, un al doilea volum „de analiză și sistematizare a metodelor și mijloacelor tehnice de realizare a luminii în spectacol”. O altă observație se referă la ciudata capcană în care autorul a căzut adeseori, aceea a transunerii luminii și scenografiei din rolul lor auxiliar în acela de spectacol în sine, aceasta cu toate intențiile, declarate, de a le considera doar mijloace, componente ale actului scenic.

Dincolo de aceste deficiențe, lucrarea se impune ca o documentată și pertinentă introducere în arta luminii și culorii în spectacol. Un al doilea volum, de amplă descriere, de sinteză riguroasă, de structurare științifică și funcțională, va completa acest început meritoriu, mai ales că sîntem convinși, la rîndul nostru, lumina poate deveni un semnificant sensibil și sensibilizator al mesajului etic, politic și estetic cuprins în actul teatral.

Radu Anton Roman

*)Editura Albatros, 1974.

Teatrul Nottara : Întîlniri cu tragicomedia (piese într-un act de A. Storin, B. Friel, I. Bădărău). În distribuție, printre alții, Ștefan Radof și Gilda Marinescu. Regia, Dan Nasta (fotografie de N. Șvaico)

Teatrul „Nottara” Întîlniri cu tragicomedia

NOTA comună a celor trei scurte piese reunite în unul și același spectacol la Teatrul Nottara, sub conducerea regizorală a lui Dan Nasta, ar fi căutarea unei morale a tinereții. Desigur, o asemenea morală nu se poate edifica fără a considera realitatea respectivă în aspectele ei contradictorii, ca pe o comoară de neprețuit și totodată ca pe o sursă de nenorociri, cea mai mare din toate. „Dragoste și abjecție”, cum propunea candida eroină a lui Salinger, iată polii acestei vîrste, sau stări de spirit, sau fatalități. Tratarea acestora ne apare suficientă pentru a asigura coerența unui spectacol, de aceea însumarea celor trei acte (*Bătrînul copil minune*, *Îndrăgostiții*, *Întîlnirea*) s-a dovedit pe deplin posibilă. Cît despre semnul sub care au fost reunite — al tragicomедiei — el comportă discuții. S-ar potrivi mai bine *Bătrînul copil minune*, lucrarea lui Aurel Storin, în care doi părinți stupizi își caută odrasla într-o cameră ce nu-i aparține, suferă și se bucură în chip cu totul gratuit, găsesc prilejul de a se indigna fără motiv, conversează cu un cabotin trecut — spectrul ratării fiului lor — apoi, aflînd că n-a fost decît vis, își cad în brațe unul celuilalt. În definitiv, tragicomedia e — tocmai — contrastul dintre o situație autentic tragică și felul meschin în care reacționează cei care o trăiesc. Chestiunea nu se pune la fel în cazul *Îndrăgostiților* lui Brian Friel (autor irlandez), o năvală dramatică inspirată, pare-se, de un fapt divers. Aici povestea (doi tineri aflați în pragul căsătoriei pier înecați), ca și simultaneitatea planurilor (spectatorului i se comentează sec moartea adolescenților, în timp ce ei se mai află încă pe scenă jucîndu-se, certîndu-se și făcîndu-și planuri) țîntesc mai degrabă să induiască, reluînd vechea întrebare: ce este viața cînd ea poate fi curmată atât de ușor?

Departa de a fi tragicomic, al doilea act are, dimpotrivă, aerul unei introduceri melodramatice la al treilea și ultimul, *Întîlnirea* de Ion Bădărău, acesta, după opinia noastră, o melodramă modernă prin excelență. Un bărbat și o femeie (suficientă chiar și numai punerea în temă!) s-au iubit în tinerețe, dar nu și-au prețuit cum se cuvine dragostea. Regăsindu-se după ani, le vine greu să-și mărturisească eșecul (și vinovăția), pricină pentru care se dedau unui lung joc sentimental, părăsit abia în ultima clipă printr-un remarcabil efort de voință. Bineînțeles, discuția noastră nu aspiră către o teorie a genurilor, așa că o vom opri aici. Nu mai înainte de a preciza că nu sîntem credincioși nici unei ierarhii în materie și că recunoaștem melodramei cel puțin același drept de existență ca și tragicomедiei, cînd, fi-rește, e onorabil compusă. Și de data asta a fost.

Cum spuneam, în întregul lui spectacol nu este lipsit de motivație. Așezat într-un cadru rece, cu elemente de decor descărnate, sugerînd un spațiu labirintic și implicit amenințarea din umbră, el tinde să se constituie și ca atare, pentru sine. Nu-l putem refuza regizorului subtilitatea, nici

știința efectelor, tot așa cum, oricît de rău ne-ar părea, nu-i putem admira trecerile personale prin scenă în chip de spiriduș ciocnind baghetele. Sub îndrumarea sa, actorii, preponderent aceiași în toate trei actele, au jucat excelent. Ne-au plăcut mai ales Gilda Marinescu și Ioana Manolescu, fiecare posedînd pe toată întinderea rolului un registru distinct, grație și vervă. De asemenea, Ștefan Radof, care a evitat în chip inteligent accentele primejdioase din unele pasaje, și Petrică Popa, masca grotescă a fostului pianist precoce. O mențiune merită și anonimul Nicolae Manolache, agreabilă întrupare a adolescentului de totdeauna.

Marius Robescu

Teatrul Național „Îmblînzirea scorpiei”

DE FAPT, spectacolul pe care am fost invitați să-l vizionăm, în Sala mică a primei scene a țării, nu ne-a propus nici o „îmblînzire”. Pentru că nu ne-a prezentat nici o „scorpie”. E drept că eroina comediei shakespearene — focoasa,

Cadența unui eveniment

● S-ar zice că nimic nu este prea departe, nici prea repede, pentru mijloacele moderne de telecomunicare. Toată problema este cadența. Adică felul în care trebuie să se succedă în reportaj oamenii, cuvintele și faptele lor. Tehnica nu pare a fi aceeași la radio și la televiziune.

Cele mai bune performanțe de pînă acum au fost obținute, simultan, de undele radiofonice și de ecranele tv în ziua de 9 martie. Din nou a fost realizată participarea unanimă la un mare eveniment politic, din nou am luat parte la toate momentele votării, dinaintea zorilor pînă dincolo de căderea nopții, de la București pînă la Satu Mare, de la Timișoara pînă la Iași și printre aceste repere prin zeci de alte localități, prin orașe nou născute și prin orașe care se vor naște curînd.

● Aproape în aceleași zile am aflat — din informațiile publicate de sora mai

năbădăioasă și capricioasă Catarina — a avut cîteva „ieșiri” nepoliticoase și în aceeași măsură nedemne de-o fiică sau soră (față de tatăl, Baptista și, respectiv, Bianca); e adevărat că, a mai speriat vreo doi pretendenți care s-au nimerit prin preajmă-i; dar, din momentul apariției lui Petrucchio, cu un instinct femeiesc salvator ca a fost cît se poate de docilă. Astfel că dialogul dintre cei doi eroi are loc acum la altă tensiune decît cea tradițională, iar semnificația lui e vaporizată, discret și fin, peste întreaga suflare indicată în distribuția textului. Conflictul principal cedează deci locul conflictelor paralele (secundare), iar în loc de o tratare uscată moralizatoare avem, în mod pozitiv, o expunere comică distanțată, desigur, nu fără substanță etică. Și modificarea poveștii este admirabilă, căci noi (să nu uităm!) asistăm la un „teatru-in-teatru”, la un spectacol al unei trupe ambulante care — în intenția autorului joacă și „se joacă” pentru un bețivan nu mai puțin... itinerant. Deci, mai sînt, la fel de posibile, aici și transformarea „bunei, sfioasei, frumoasei” Bianca (sora „scorpiei”) într-o frivolă, vicleană și provocatoare femeiușcă (evident, mult mai periculoasă decît sora ei) și accentuarea anumitor însemne (actoricești, ori plastice) ale comediei dell'arte, și încercarea de rupere a barierei dintre public și actori. Dacă la toate acestea adăugăm scena finală, a mesei de nuntă, rezolvată excelent (atît regizoral, cît și scenografic) printr-o ingenioasă alăturare de ingenioase obiecte, vom vedea că meritele regizorului Mihai Berechet nu sînt puține. Nici ale semnatarei decorurilor și costumelor, Elena Pătrășcanu-Veakis, crearea unor superbe „păpuși-culise”, mobile, modificatoare (prin deplasările lor) ale spațiului de joc.

Cei doi realizatori au și inconsecvențe. Astfel, nu o dată, incursiunile actorilor printre spectatori amenință unitatea spectacolului. De asemenea, unele truvaiuri par pleonastice: îmbierea Catarinei cu bucate se face atît prin rostirea numelor mezelurilor, cît și prin apariția lor de după o perdea; sau, relatarea unui personaj este intersectată de intervenția benzii de magnetofon, care continuă aceeași povestire. Coregrafia lui Oleg Danovski și ilustrația muzicală semnată de Andrei Rivalet au avut, de data aceasta, un rol constructiv, contribuînd vizibil la elaborarea momentelor teatrale reușite.

Din numeroasa distribuție se cuvin a fi laudate creațiile celor doi interpreți principali — Mihai Fotino (Petrucchio) și Coca Andreescu (Catarina) — care au servit ideea regizorală cu talentul și posibilitățile binecunoscute. Alături de ei, desigur, evidențiabili, Grigore Gonța (Tranio), Mihail Niculescu (Hortensio), Marian Hudac (Grumio), Traian Stănescu (Lucentio). Pentru iscusința cu care au transformat roluri episodice în apariții de prim-plan, merită a fi notați Mihai Mălaimare (Crașnicul, Natanail), Alexandru Drăgan (Biondello) și Ovidiu Moldovan (Pajul).

Bogdan Ulmu

mare, presa tipărită — că „relele” televiziunii noastre se extind, cresc și se înmulțesc peste dealuri și peste munți. Bine fac! Extensiunea aceasta interesează — tragem noi nădejde — și programul zis al doilea, pe urzcala căruia intră, parcă, un plus de literatură, artă, filosofie, producții mai căutate decît s-ar crede.

● Poate că în acele viitoare condiții nu se va mai recurge la emisiuni compozite. Critica de cinematograf, bună sau rea, își va vedea de treburile sale, nu va intra în emisiunile de literatură. Acestea au, ele singure, suficiente probleme. Cel mult pot participa scriitorii și criticii literari la radiografia (nu la prea tirzia disecție) a unor scenarii, a unor dialoguri, cu periculoase acrobații de lexic, destinate marelui ecran.

● Mai este, oare, nevoie să subliniem adevărul că muzica se asociază admirabil cu literatura? Problema e: care muzică și cu ce fel de literatură. Dacă printre versuri inspirate lansăm în emisie muzică marginală (oricît de „folk” am numi-o) paguba e suportată de versuri, pe nedrept.

● Vă îndemnăm să urmăriți reportajele din agricultură, domeniu în care se înregistrează o declanșare generală, o temerară luptă cu umiditatea puțină, un efort eroic pentru brazde și semănături adînci. Se așteaptă din ce în ce mai puțin capriciosul crug al cerului. Oamenii din industria agrozootehnică n-au nici o zi de pierdut. Am văzut extraordinare noutăți în mecanizare; uzine orizontale, irigațiile; conserve de soare în sere; podgorii etajate. Am văzut doctorițe de mîni și de căși, scriînd lungi rețete cu termeni inediți din farmacologia vegetației.

Surse de inspirație pentru literatura viitorului.

M. Rimniceanu

„Martorul trebuie să tacă“

CEVA iese din comun în acest film. În toate poveștile de gangsteri și de mafie, principiul sacrosanct era că martorul trebuie ucis. Aici însă martorului i se face curte. Martorul e rugat să tacă. Văzându-l impenitent, bandiții se iutesc și încep să-i facă „mizerii”: îl evacuează din casa unde locuia; el și soția sa sint maltratați, în timp ce organizatorul reprezentației îi sfătuiește să nu urle, căci fetița lor doarme, și o să se trezească, și, știți cum sint copii, o să cam tipe, și asta o să „complice” situația... Dar toate astea sint simple avertismente. Martorul e „liber” în orice moment să se decidă să tacă.

Cum se explică o asemenea schimbare de „principii” în codul secular al delincvenței? Simplu. Martorul apucase să vorbească. Începuse deja să acuze. Trebuia să se obțină din partea lui o tăcere mai specială: anume să declare că i se păruie, că nu își adusese destul de bine aminte ce văzuse. Dacă mafia l-ar fi omorât, asta echivala cu o acuzare dovedită împotriva bandiților. De aceea ei se vedeau nevoiți să recurgă la o „friendly persuasion” — la o amicală povață, punctată cu o savantă și bine dozată administrare de „mici mizerii”. Până și bătrînul profesor al martorului, la care acesta venise să-i ceară sfatul, îl împinge, categoric, să capituleze.

Foarte interesante acele „mici mizerii” de care vorbeam. În ordinea aventurilor polițiste avem aici o variantă nouă a ceea ce teoreticienii de „crime stories” numesc „pinza de păianjen”. Martorul comite diverse acte cărora poliția le va da formă de delict. El se înfundă în tot soiul de vinovății (juridicește foarte plauzibile) și riscă, el, să o pățească rău. Asta merge pînă la scaunul electric. Și totul impecabil ticluit juridicește. În cazul nostru, poliția și justiția vindute mafiei nu îl vor urmări pe idealistul nostru prindindu-l și prinzindu-l cînd comite imprudențe. Poliția se servește de fapte deja făcute, de greșeli vechi.

Povestea e destul de originală. Un tînăr medic asistă, noaptea, la un accident de automobil. Șoferul e mort, iar pasagerul grav rănit. Doctorul îi face o injecție și se repede la primul telefon să anunțe poliția. Din fericire (mai exact din nenorocire) găsește pe drum o patrulea polițienească. Dar, sosiți cu toții la locul accidentului, au o surpriză: mașină, mort, rănit, toți și toate dispăruseră.

Nu vreau să stric cheful spectatorilor povestind subiectul, mai ales că acesta e destul de interesant în sine. Mă mărginesc să spun că persoana rănită și dispărută trebuia „protejată”, acoperită: de guvern, de mafie, de poliție, de justiție. Cum? Profitînd de toate faptele, mari și mici, din biografia martorului cel incomod. Descoperind în viața lui delictre reale. Delictre grave. Delictre totuși inocente, făcute din bunătațe, din pură delicatețe, din acea instinctivă repulsie de a „nenoroci” pe altul. Într-un cuvînt: vina de a tăcea. Interesant acest contrast între acțiunile trecute ale tînărului doctor, prin care el, tăcînd, sabota funcționarea poliției și acțiunile sale

prezente prin care, din contra, voia să forțeze mina poliției și justiției, silindu-le să-și facă datoria, iar el persistînd curajos să refuze tăcerea...

Pînă la urmă, capitulează. Iar chestorul îl complimentează și-l asigură că, astfel „cumințit”, se va bucura de protecția guvernului și de sprijin în carieră.

Final pesimist? Da și nu. De obicei se folosește în asemenea povești un fel de „happy-end” special. Viteazul luptător împotriva corupției și nedreptății este învins. Dar numai deocamdată. Totul e să se facă „primul pas”. Victoria înfrîntului care continuă, chiar și după asta, să lupte, este poate cea mai trînică victorie. În filmul **Martorul trebuie să tacă** avem așa ceva. Dar indirect. Eroul și-a terminat, irevocabil, cariera. În schimb, se află, printre personajele poveștii, un tînăr judecător de instrucție care de la început a cunoscut adevărul. Firește, chiar să vrea, n-ar mai putea lucra acum la stabilirea aceluia adevăr.

Dosarul e închis. Afacerea clasată. Chestorul îl sfătuiește și pe el să nu se amestece. Tînărul are deci aerul că i-a ascultat povața. Dar noi îi cunoaștem intențiile. Mai mult ca oricînd, și cu toate riscurile, va lucra împotriva corupției generale. Exact așa cum fusese ferm decis s-o facă, dacă clasarea procesului nu i-ar fi împiedicat acțiunea din lipsă de obiect. Dar ocazii din acestea se vor mai prezenta. Ocazii în care el să-și asume frumosul, primejdiosul rol al „primului pas”. Al „precedentului” prim, care va genera și altele; un paradoxal precedent, un pre-cedent viitor...

Aceste aventuri unde crima politică și infracțiunile de drept comun se conjugă într-o fidelă căsnicie sint din ce în ce mai des zugrăvite pe ecran și, în special, de către cinematografia italiană. Acest film al regizorului Giuseppe Rosati e un nou exemplu.

D. I. Suchianu

Bekim Fehmi și Rosanna Schiaffino, protagoniști ai filmului **Martorul trebuie să tacă**

Secvența

A F A B U L A Ț I E

● UN memorabil spectator de film este — în **Enigma Otiliei** — Titi Tulea. Solicitat de moș Costache să povestească ce a văzut la cinematograf, începea: „Întîi arată un puț cu roată, pe urmă vine o fată cu o găleată mare, apoi apar doi bătrîni, un moș și o babă care vorbesc între ei, pe urmă arată cum trage fata găleata după ea, baba se răstește la ea și moșul o lovește cu un bici, apoi arată pe fată închisă într-o odaie goală, mincînd un codru de piine, apoi e noapte

și fata deschide geamul”. „Titi — zice Călinescu — nu înțelegea afabulația filmelor și le confunda cu o succesiune de imagini, a căror sinteză nu era în stare s-o facă”. Vasăzică nu interesează că „baba se răstește”, ci de ce și cu ce anume folos se răstește ea; nu interesează că „e noapte și fata deschide geamul”, ci de ce e noapte — dacă se poate spune așa — și ce anume rezolvă deschiderea geamului...

a. b.

Î N M A R T I E

● CUM la radio nu se transmite de luni pînă schimbăți nici o premieră, cum televiziunea a cedat din nou seara de marți o-perei, nu ne rămîne decît a profita de acest mic răgaz pentru a observa:

că primăvara s-a instalat cu o suspect de puternică vigoare, derutant prin prea multă strălucire,

că teleenciclopedia continuă seria „succeselor” sale și ne convinge că peștii pot avea personalitate, ca să nu spun chiar sentimente, pe fundul acvariorilor desfășurîndu-se incredibile idile între plante veninoase și peșțișori colorați,

că tehnica, apoi, are și va avea un destin de individiat, avant-cronica secolului 21 propunînd sim-bătă de simbătă cele mai uimitoare ipoteze, precum cinematograful vîltorului, adică un nou tip de ecran, un nou tip de sală

de spectacol, un nou tip de montaj, un nou tip de spectator, și dacă secvențele proiectate în premieră mondială au avut par-tea lor de farmec, cam naiv ca orice farmec la început de drum, nimic nu ne-a împiedicat să ne întrebăm ce vor face cele 6 ecrane, atent repartizate în spațiu (sus se dă lo-vitura de grație, jos se cade, bineînțeles, la po-dea, de la stînga începe cursa de automobile, la dreapta se află multas-teptata linie de sosire...), ce vor face ele, deci, fără zimbetul lui Charlot, fără tristetea lui Bogart, fără fantasmele lui Fellini, căci, probabil, numai a-dîncul și retrogradul sen-timentalism al omului dintr-un secol „vechi” (precum va apărea nepoți-lor noștri secolul cu nu-mărul 20) ne face să pre-ferăm (aprioric) sacadatul filmuleț cu intrarea tre-nului în gară, care a fă-

cut deliciul tineretii bun-icilor noștri, documentaru-lui pe care un computer bine programat îl va rea-liza peste 100 de ani, fil-mînd altă intrare a altui tren în gară, tren avînd forma cine știe căru! ob-iect zburător, gară, afla-tă pe cine știe ce vale sau munte din Marte sau din altă parte.

că, în sfîrșit, pentru a reveni la săptămînalele noastre glose, am fi dorit să revedem sau să reas-cultăm în acest început de martie piese de Geor-ge Călinescu (**Enigma O-tiliei** a fost transmisă la radio, dar cu 45 de zile în urmă) și că ne bucu-răm a putea urmări ci-clul de emisiuni Hor-tensia Papadat-Bengescu (miine seară, la televizi-une, pe programul 2, par-tea a doua), în cadrul că-ruia se proiectează un **Concert din muzică de Bach** (regia Dinu Tăna-se), asupra căruia vom reveni.

Ioana Mălin

Teletinema

● În fond, dacă mă uit bine în adîncul meu, mari obiecții la acest serial, privit cu prea multă se-riozitate de unii, nu am. Acum, fiindcă s-a termi-nat, pot spune sus și tare că putea fi mai rău. Or, sincer vorbind, n-a fost și mai rău. Imposibilii — să le zicem așa, că tot se înțelege — aveau ceva impresionant în caracte-rul și logica lor: ei su-puneau realitățile și ad-versarii dorințelor lor și aceste realități și acești adversarii li se supuneau fără să zică vreodată pis sau pas. Credința că ina-micii și răii nu vor face altfel decît plănuiește, mestește și surubărește inteligența diabolică a binelui era atît de in-flexibilă, încît ai fi putut s-o numești — fenomenul luînd deseori acest as-pect — prostie, fără s-o compromiți însă, fără să-l scazi din puterea fasci-natorie și sabatică. În acea lume care s-a obiș-nuit să contreze atîtea elanuri ale sufletului și

„Imposibilii...”

ale minții omenești, im-posibilii aceștia aduceau o ramură de pătrunjel într-o supă tristă. Merg mai departe în înșirarea calităților și mărturisesc că forța lor în a paraliza deșteptăciunea dușmani-lor era atît de mare, capacitatea lor de a nu găsi niciodată oameni mai abili decît ei era atît de dezarmantă (și recipro-ca, fanatică lor idee „qu'on trouve toujours un plus sot que soi”), încît, sistematic, după ce mă dumiream cu planul lor, închideam ochii liniștit și dormeam ferice pînă la exact sfîrșitul episodului. Dacă există ceva imposi-bil pe lume, atunci acest ceva este ca o misiune imposibilă să se fi dove-dit imposibilă. Iată ceva ce nu se există. Puține seriale ne-au dat o liniș-te mai serafică. Nu e pu-țin lucru, azi, pe mapa-mondul interior, o liniște serafică în domeniile po-sibilului și imposibilului. Dacă aș risca o obiecție mică — dar, în ochii mei, gravă — atunci ar fi

aceea privitoare doar la episodul în care geniul lor tehnic se exersa pe un pulover, înzestrîndu-l cu un mecanism care pu-tea ejecta singe fals, dîndu-se astfel asasinului convingerea că purtătorul puloverului a fost ucis. U-rit, foarte urit, cum se zice în Shakespeare. Pen-tru mine — punct de ve-dere strict personal — puloverul e unul dintre cele mai sfînte steaguri de pace ale omului îm-brăcat. De foarte multe ori, mai ales cînd are col roulé, el mi-e mai drag decît cămașa. A tehnici-za harcea-parcea un pulover, a-l folosi ca unealtă înșingărată, mi se pare un semn de insensi-bilitate care nu cadra de-loc cu ideile angelice, simple și curate ale unor oameni care străbăteau atît de exemplar drumul firese de la incredibil la enorm, dîndu-i din cînd în cînd luminoasa dimen-siune a stupidului.

Radu Cosașu

Plastică

ARTĂ și EVENIMENT

DOUA evenimente cu semnificații multiple și complexe, depășind sfera prezentului imediat pentru a implica și dimensiunea istorică, au marcat viața noastră politică: **Ziua internațională a femeii și Alegerile de la 9 martie.**

Seismograful sensibil și exact al conștiinței colective a înregistrat spontan cele două momente, transformându-le în prilej festiv pentru omagierea prin faptă și cuvânt a tuturor realizărilor ce compun curba ascendentă a existenței României socialiste. O dată mai mult am avut revelația adeziunii totale a oamenilor acestei țări la marile perspective și îndatoriri ce ne animă, indiferent de natura și calitatea preocupărilor concrete. Spectacolul acestei solidarități de esență conține acea doză de certitudine pe care o poate genera doar conștiința realizării unui înalt ideal politic, etic, social cristalizat la nivelul celei mai largi și mai autentice responsabilități umane.

Atenți la semnificația faptelor, așa cum i-am găsit totdeauna de-a lungul istoriei noastre, alături de întreaga societate aflată în plin efort constructiv, artiștii României contemporane și-au adus contribuția lor prin manifestări a căror valoare trebuie analizată din unghiul perspectivelor propuse de cele două evenimente.

Ideea axării tuturor manifestărilor din aceste zile pe creația artistelor — pictorițe, graficiene, sculptorițe, textiliște — presupune în primul rând aspectul omagial, festiv, dar și posibilitatea de a descifra încă o dată adevărata cotă valorică a creației plastice feminine în ansamblul artei noastre actuale. Expoziții colective — cea de la galeria

„Eforie”, personale — **Rodica Pandele** la „Simeza”, **Wanda Sachelarie Vladimirescu** la „Orizont”, și în aceeași galerie, sub patronajul „Atelierului 35”, **un grup de tinere textiliște**, apoi **Wanda Mihuleac** la „Ateneul Român” — iată argumentele concrete ale unei constatări mai vechi legate de rolul și calitatea artistelor noastre contemporane. Si, mergând pe firul manifestărilor prilejuite de momentele festive ale acestui început de primăvară, trebuie să reținem Expoziția de afise politice, deschisă la „Căminul artei” în cinstea alegerilor și a Zilei internaționale a femeii.

Iată, deci, un interesant și promițător traseu plastic monografic, o nouă dovadă a spontaneității cu care artistul- cetățean și spiritualitatea noastră în ansamblu răspund imperativelor momentului istoric.

Afișul

● **PROBABIL** că interesul real pe care în mod firesc îl manifestă orice trecător pentru afiș, modalitate eficientă de informare și mobilizare, nu poate fi satisfăcut în mod proporțional de numărul destul de redus al lucrărilor prezentate, dincolo de valoarea lor complexă, de calitatea agitatrică și estetică a fiecăreia în parte. Este, de altfel, o constatare mai veche, confirmată de scăderea numărului celor ce practică afișul, fenomen cu efecte inerente și asupra originalității soluțiilor și a eficienței lor în contact cu privitorul. Dar, trecind acum peste această realitate de fond, vom constata că, dintre lucrările expuse, unele deja tipărite și intrate în circuitul public, îndeplinindu-și deci finalitatea, altele proiecte cu șanse de viabilitate, se desprind câteva prin calitatea presupusă de însăși condiția a ceea ce definim drept „afiș politic”. Am fi doriți, desigur, mai ales ca procedeele moderne și tehnica o permit, soluții mai îndrăznețe, cu efect de șoc vizual și psihic, o mai largă utilizare a fotografiei simple, eficiente și a simbolului de largă circulație, care să-și afirme deschis intenția și finalitatea. Gândite în general pe soluții accesibile, simple în structura lor vizuală, afișele reiau, în mare majoritate, formula cifrei-lemnă, a reperului cronologic utilizat ca un fel de „pro memoria”, procedeu sigur și practic dar nu totdeauna dens în conținutul de idei și sugestiile imagistice. Tocmai pentru că apelează la alte procedee ale stilizării și la valoarea semnului simplu, plasat în cîmp neutru, afișul lui **Eug. Palade**, intitulat **Trăiască P.C.R.**, se detașează în context, la fel ca și cele ale **Emiliei Boboia**, unul închinat zilei de 9 martie, celălalt Anului internațional al femeii, ambele cu un desen fluid, simplu și elocvent prin simboluri și cromatică. Se rețin, de asemeni, afișele dedicate evenimentului alegerilor de la 9 martie semnate de **Alex. Dan Ionescu** și **Constantin Costa**, posedînd ceea ce numim „Blick-fang”, adică putere de șoc, la fel ca și afișul **1 Mai** al lui **C. Pohrib** și **9 Mai, ziua Victoriei**, autor **Iosif Molnar**, apelînd la sigle și raporturi explicite, ușor de reținut. Expoziția în sine poate oferi, după cum remarcăm, exemple de lucrări reușite sub raportul apartenenței lor la specia dificilă a afișului, dar ea ridică încă o dată întrebări legate de situația acestui gen și a celor ce îl practică, în condițiile „exploziei” pe care o cunoaște în ultimii ani grafica românească.

Personalități feminine

LA galeria „Eforie” o selecție diversă sub aspectul genurilor ne prilejuiește o reîntîlnire cu câteva dintre cele mai reputeate artiste contemporane, nume „din prima linie” reunite într-o posibilă propunere pentru un posibil muzeu al creației feminine. Pictură, grafică, sculptură, tapiserie, lucrări ce conțin nu numai datele necesare unor judecăți de valoare, ci și pe cele ale climatului social, sub aspectul tematicii și al finalității, formează o expoziție de ținută, echilibrată și sugestivă. De altfel și sub raportul

Ligia Macovei :
NATURĂ STATICĂ

modalităților stilistice putem constata aceeași grijă pentru diversitate, soluțiile oscilînd între parametrii acelor procedee ce constituie astăzi amprenta specifică artei noastre.

Pictura **Ligiei Macovei**, neobosită căutătoare de noi soluții expresive, trăiește prin climatul cromatic gândit pe opoziții tonale puternice și prin calitatea desenului nervos, elocvent prin însăși valoarea gestului decis și acuratețea ductului. Subordonîndu-se atitudinii pe care o numim în mod curent „expresionistă”, arta Ligiei Macovei a căpătat un plus de lirism, la fel ca și cea a **Luciei Dem. Bălăcescu**, axată și de această dată pe temele nostalgice ale amintirilor aduse la limita cu imaginarul, lucrările prezentate reconstituind aceeași lume de figuri funambulești oprite din jocul mecanic al obiceiurilor banale. Cu altă mai pronunțată apare diferența față de pictura **Getei Năpăruș**, mult simplificată sub raportul imageriei și al cromaticii, dar alimentîndu-se din aceeași zonă a fantasticului și feericului ce furnizează pretextele plastice ale acestei arte de o certă originalitate și mobilă sub aspectul gândirii de esență. Avem, apoi, prezența **Marianei Petracu**, desenatoarea de calitate pe care o știm, cu un grupaj de desene formînd un posibil ciclu și cu câteva lucrări co-

lorate în maniera sa cunoscută, aparținînd ca tematică preocupărilor constante pentru peisajul nostru contemporan. O singură autoare de tapiserii, dar de o valoare unanim recunoscută, aduce prin cele trei lucrări prezentate certitudinea calității actuale a unei arte cu vechi și solide rădăcini în tradiția noastră: **Aurelia Ghiță**. Compoziții decorative, fito și zoomorfe, sau cu subiect istoric — **Vasile Lupu** —, gândite pe acorduri tonale luminoase, cu stilizări minuțioase innobilează spațiul expoziției, într-o ambianță ce include, firesc, și lucrările de sculptură. Avem prilejul de a ne reîntîlni cu vocația portretistică de tip clasic a **Miliei Petracu**, prezență de ținută alături de **Celină Emilian**, cu două mici studii expresive, și de **Iulia Oniță**, modernă în gândirea de structură a bronzurilor ce refac la scară imaginii metafore cu valoare umană.

Personalităților care expun li se puteau adăuga, datorită valorii intrinseci, și alte nume, aparținînd tuturor generațiilor, caz în care am fi avut, într-adevăr, o primă încercare monografică de a defini contribuția artistelor noastre pe întreg ansamblul creației. Ceea ce, de altfel, reușește parțial și manifestarea de la galeria „Eforie”.

Virgil Mocanu

Muzică

Concerte de autor

● **FILARMONICA** a venit cu o floare rară în stagiunile noastre: un concert de autor. Asemenea evenimente atestă, mai mult decît simplele vorbe, încrederea crescută în jurul personalităților pe care le-a ridicat muzica nouă românească. A fost și o confruntare între două arte (aceasta fiind de altminteri subiectul programat) și a vrut să mai fie și o paradă de vedete. În atare context am putut vedea mai bine că, în creație, Anatol Vieru operează ca sită aplicată structurilor celor mai diverse, reasezîndu-le în altă semnificație. Compozițiile lui Vieru presupun neapărat un daț anterior pe care să-l accepte sau să-l contrazică, fiindcă el a creat, și nu numai teoretic, o cheie universală, un sistem compatibil cu orice structură. Asta nu înseamnă cumva că Vieru ar fi un eclectic; nu, deoarece materialul pe care îl atinge se transformă precum în basm. Procesul se petrece în public și atunci asistăm la dilatări, permutări, stringeri, ca în **Patru unghiuri din care am văzut**

Florența (1973). În sistem se înscrie tot altă de bine și atitudine neoclasică pe care a practicat-o în vremea compoziției **Nocturne și rezonanțe Bacovia** (1959—62) și chiar a **Sonatei pentru violoncel** (1962). Alături, schimbarea presupune un proces anterior, mai degrabă de atelier. În **Monodie din opera IONA** și în compoziția **După ceas** (1968) discursul vine ca o evoluție care lărgeste ultimul cerc al transformărilor, adică concluzia, Tehnica de absorbție a lui Anatol Vieru nu neglijează nici colajul, unde, după buna regulă a jocului, polisemia deschisă prin modul de a articula date știute decide calitatea muzicii. De aceea, **Sita lui Eratostene** (1969) e într-o măsură și teatru pe replici de Eugen Ionesco. Așa atîngem un alt daț esențial: muzica lui Vieru primește să fie și mișcare vizuală. Dar nu ca balet pur și simplu, unde ori sunetul ori coregrafia sînt ilustrație, ci pe picior de strictă egalitate, în spiritul acelei independențe pe care a dezvoltat-o gândirea muzicală din Europa ultimelor zece de-

Aurelia Ghiță :
NUNTĂ ÎN MOLDOVA (tapiserie)

Vîntul numit Închipuire

Cartea
străină

Aragon

„THÉÂTRE / ROMAN”

(Ed. Gallimard, 1974)

MI amintesc un tablou al lui Miró: Pasărea frumoasă descifrind necunoscutul unei perechi de îndrăgosiți. Nici o pasăre, firește, nici o pereche amoroasă, în pictura spaniolului, plină în schimb de necunoscut nedescifrat, indescifrabil. Este ciudat cit de fascinante pot fi petele de culoare, cit de învăluitor poate fi mistelul care emană din ele! Pentru ca senzația pe care ți-o provoacă să nu fie doar aceea, voluptuoasă, a raportului dintre forme și culori, a simetriilor sau a rupturilor de simetrie, trebuie ca toate aceste linii și figuri să constituie un șir de semnificații îndeajuns de obscure pentru ca spiritul nostru să intre în derută, să fie tulburat, îndeajuns de bine organizate pentru ca să ne apară drept semne. Dar este ceva în lumea aceea a văzutei (ca să nu mai vorbim despre cele nevăzute) ce să fie lipsit de semnificație? Ca și natura care pe timpul lui Wilde începuse să semene surprinzător cu pinzele domnului Corot, universul acesta al nostru devine pe zi ce trece tot mai... semiotic. Totul, în jurul nostru și în noi, se semiotizează într-un ritm amețitor, se preschimbă în semn. Natura în acest ultim pătrar al secolului XX seamănă tot mai mult cu pinzele unor maeștri, printre care amintitului Miró. Noi înșine în mijlocul acestei lumi avem ceva din făptura reprezentată într-o pinză a lui Max Ernst. **Cap de om intrigat de zborul unei muște non-euclidiene.**

Suprarealismul poate fi asemănat întrucâtva cu acele sere în care, înainte de vreme, sub un soare artificial, plantele sint silite la o ecloziune rapidă, insolită. Seră caldă a imaginației mai degrabă decât a sensibilității. Patosul rămâne în operele suprarealiste mult inapola imaginarii. Iar misterul care abundă în operele acestei avangarde (demult academizate) este de ordinul fantasticului, este ceva ce intrigă fantezia, nu rațiunea. La sfîrșitul secolului trecut, Gauguin își mai punea — pictural — marile întrebări

ale unei metafizici tradiționale: „Cine sintem? De unde venim? Încotro ne îndreptăm?” În explorarea necunoscutului, Van Gogh pornea să-și picteze noaptea sa, cu capul incunat cu luminări aprinse. Nu tot astfel Dali, ori Tanguy, ori Magritte. În fond, suprarealiștii din marea generație sint mult mai puțin gravi, mult mai jucăuși. Obedienți lui André Breton, adevărat **magister ludi**, pentru care „miraculosul e întotdeauna frumos, orice miraculos e frumos, numai miraculosul e frumos”, ei au eliberat imaginația din chingi și friie și hrănind-o artificial, îndemnind-o să evadeze, cum cum făceau unii eroi din basme, care dădeau calului lor să mănince jăratie pentru a se înălța în slava cerului.

Pentru a-și proiecta paradisese lor artificiale, suprarealiste — și mai înainte de toate Breton — au recurs, printre altele, la așa-zisele „obiecte suprarealiste”. Iată ce scria despre acestea Breton, în 1917 (deci mai înainte de apariția **Manifestului suprarealist**): „Mici lucruri inimaginabile, fără vîrstă, niciodată visate, muzeu al unui copil sălbatic, curiozități din azilele de alienați, colecție a unui consul anemiatic de tropice... jucării mecanice stricate... o mie de obiecte destinate altor „utilizări” decât cele care li se presupun...” „Automate absurde (nu numai în picturile lui Picabia, ci și în gravurile manieriste ale unui Athanasius Kircher), celebrele **ready-made** ale lui Duchamp, toate obiectele manufacturate promovate la demnitatea de obiecte artistice prin alegerea arbitrară a artistului, obiecte banale încercate subit de mister prin folosirea lor sistematic absurdă, ori printr-o calificare a lor neobișnuită, smulse din contextul real, obiecte cu funcționare simbolică ori obiecte transubstanțiate (ceasurile moi ale lui Dali...)”.

Muzeul negru al lui Pieyre de Mandiargues pare să fie alcătuit din asemenea obiecte „miraculoase”. Și nu numai din obiecte, ci și din fapte, din stări insolite. Așteptarea unor evenimente extraordinare (așteptare pe care un copil ce nu se decide să moară în noi o alimentează toată viața) este răsplătită din belșug prin vizitarea acestui „muzeu ne-

gru”. Un balon purtînd un aeronaut octogenar plutește într-o preafrumoasă zi de 14 Iulie pe cerul senin al unui oraș; într-o prăvălioară dintr-un pasaj obscur, iată o colecție de obiecte heteroclite și funambulești: „mașină infernală pentru strănutat, ridică-talger diavolesc, centimetru iubirii, fluidul Satanei, săpunul asasinului, pălărie-șarpe, pernă pentru colici, șoarece cățărător, bomboane mirolante...” — și sintem foarte departe de a fi epuizat enumerarea; un fel de „om care și-a pierdut scheletul” se dedă în parcul Monceau, pe vreme de noapte, la tot soiul de extravagante; un „dineu capilar e oferit de doamna de Petit-Columbes în onoarea marchizei de Bièvre”, oaspeții așezîndu-se în niște fotolii cel puțin bizare: „peruci puse pe dos, mari peruci de porțelan ale căror suvițe mulate, cîzînd de pe cap, aplatizate pe poadea, alcătuiau socul, în timp ce calota, întoarsă în sus, oferea un scaun confortabil în căușul unei dubluri de pluș roz. unde niște șireturi violete dădeau impresia vinelor occipitalului”. Și multe asemenea grațiozități. Un adevărat paradis artificial, bălțat și brutal, sabat al imaginației în care himerele par să-și fi devorat visătorul, și în care lăsîndu-te prins, cititor nevinovat (dar oare cine e nevinovat dintre cei care se angajează pe o asemenea cale?) te lași fără să vrei. și nu fără o secretă desfătare, vampirizat nițel.

Hidosul și grațiosul se conjugă în povestirile lui Mandiargues din acest **Muzeu negru** (excellent tălmăcit de Alexandru Baci), pe care autorul însuși îl aseamănă cu „un fel de grădină țigănească unde, citeodată, heruvimii jubilează, iar alteori demonii...” În legătură cu această afirmație, îți vine să rostești expresia franțuzească: „ni ceti honneur, ni cette indignité”, căci nu auzi în **Muzeul negru** nici heruvimii filfiind din aripi, nici diavolii scrișnînd din dinți, ci doar vîietul pe care — asemenea țîpătului seducător-înfricoșător al Sirenelor — îl scot fiicele vîntului ce se cheamă închipuire.

Nicolae Balotă

renți de polifonie. Așa încît o potrivire mai mare cu ceea ce se ocupă de ani de zile în coregrafie Myriam Răducanu nici că se putea. Să fim drepiți consemnînd și datele de pe program: concertul a fost în aceeași măsură un recital coregrafic semnat de Myriam Răducanu, sintetizînd rezultatele unui artist care a căutat toată viața să ridice expresia corpului la maxima deschidere metaforică de care e în stare îndcobște muzica. Așadar, experimentul a constat în compunerea unui contrapunct (făcut în conștiință cu urechile și ochii. Am constatat din nou, și greu ne putem consola, că vizualul fură, că, spre a obține un echilibru între imaginea văzută și cea auzită, avem nevoie de un special exercițiu, tocmai ca să nu ne mai acapareze vizualul. Și fiindcă am vorbit de reuniunea vedetelor, vom mai numi pe Hilda Jerea, Aurelian Octav Popa, Emilia Petrescu, Cătălin Ilea, Mircea Opreanu, Nicolae Licareț, Pall Deneș și Valeriu Pitulac din partea muzicii, iar pe Cristina Hamel-Zirra și Raluca Iancu din partea dansului, neuitînd că spre buna reușită a serii s-au ostenit cu folos și Nicolae Albulescu și Alexandru Giugaru (percuție), Paul Rogojină (clavescin) și Mihai Fotescu, Ștefan Soare și Gheorghe Iancu (dansatori).

● ASOCIAȚIA oamenilor de artă din instituțiile teatrale și muzicale (A.T.M.) a invitat-o pe Viorica Cortez să cînte la Atenea. A fost programul unei cîntărețe de operă care iubește și liedul, un program făcut anume ca să nu menajeze vocea, ci să fie împotriva demonstrativ, acoperind cit se poate în atare împrejurare spațiul mare și timpul ce separă pe Henry Purcell de George Enescu. **Habanera** lui Bizet, de pildă, a fost eșantionul unei Carmen intuite și realizate cu

puterea de interpretare a unei mari personalități unde, nici muzica și nici dramatic, nu ar mai fi ceva de adăugat. Cîntatul Vioricăi Cortez pare a fi condiția firească de comunicare, aparținînd prin aceasta acelei rare specii de artiști care au aerul că nu trebuie să parvină, ci doar să nu tulbure o stare cu care au venit pe lume. Vocea ei așezată de la natură are mobilitatea și strălucirea sopranei (Mozart: **Agnus Dei**), decît că dispune de potențialul dramatic al cîntecului de alto (Bach: **Aria din Patimile după Ioan**). Dar Viorica Cortez e nu numai o foarte frumoasă voce mezzosoprană, de o remarcabilă egalitate în forță și în aptitudinea ei de nuanțare pe marca întîndere a scării muzicale pe care o cuprinde, dar și un talent dramatic în stare să comunice cele mai diverse trăiri: dramă (Purcell: **Dido**), săgă (Jean-Baptiste Weckerlin: **Jeunes fillettes**), patos (De Falla: **Soneto a Cordoba**), duioșie (Idem: **Nana**), exaltare (Fernando Obradors: **Coplas**), discreție (Bizet: **Adieu à l'hotesse arabe**), și lirism, mult lirism (Wagner: **Träume**). De fapt, fondul acestei române din Moldova e liric. Din modul cum a creat cele două cîntece din ciclul după Clement Marot de George Enescu s-a putut de asemenea înțelege că Viorica Cortez are un cîmp de resurse expresive practic nelimitat și că îi mai trebuie doar timp ca să-și desăvîrșească rolurile.

Delicat și foarte muzical (de pildă: **La flûte enchanter** de Ravel) acompaniamentul pianistic al Vioricăi Cojocar.

● INTR-UN sfîrșit de săptămînă, quartetul „Philharmonia”, la Sala mică a Palatului a dat publicului bucuria sunetului mare, sunet de soliști care se ridică la dimensiuni orchestrale, dar nu ajunge niciodată dur, un sunet cultivat și stăpînit pînă la infimele detalii. Cultura aces-

tui ansamblu de nivel se exteriorizează printr-un important vocabular, iar nivelul remarcabil de înțelegere dintre George Nicolescu și Igor Turjanski (viori), Gheorghe Jalobeanu (violă) și Aurel Niculescu (violoncel) l-am putut descerne în sincronizarea celor patru la aceea elasticitate ritmică, care s-a văzut a fi în interpretarea **Quartetului op. 132** de Beethoven, mai ales în final, un important suport expresiv, ca și de altfel în respirațiile continue fluctuante din cel de-al **Saselea quartet** de Bela Bartok. Mai ales această din urmă pagină nu poate deveni muzică decît în condiția unei maxime precizii a intonației și a respectului absolut pentru valorile notelor. Or, aici practica ansamblului „Philharmonia”, exersată pe un important șir de pagini contemporane, s-a dovedit salutară, iar execuția a reușit să aducă în ochii publicului muzica pentru quartet a lui Bartok, ca importanță, în imediata vecinătate a clasicului Beethoven.

● TRADIȚIONALUL concert pe care ansamblul ieșean „Musica Viva” îl susține anual în București a trecut prea neobservat (din lipsă de publicitate, poate) în raport cu importanța sa. Trebuie să-i recunoaștem lui Vincente Tuscă, dirijorul și animatorul formației, darul de a compune programe interesante. De astă dată evenimentul a fost premiera la noi a **Serenadei op. 24**, operă capitală a lui Arnold Schonberg, piesă asupra căreia s-a concentrat și toată strădania interpretilor. Am ascultat așa, o **Serenadă** foarte îngrijită și încărcată de sensuri poetice amintindu-ne rostul ei singular de liniște în cariera zbuciumată a aceluia ce a fost principalul promotor al expresionismului muzical.

Radu Stan

C. U.
Jan Mukarovsky

„STUDII DE ESTETICĂ”

● Sub acest titlu, Corneliu Barborică (semnat și al traducerii și al studiului introductiv) a alcătuit un masiv volum selectiv apărut în Editura Univers din scrierile lui Jan Mukarovsky — personalitate complexă a vieții literar-științifice pragheze din ultimii 40–50 de ani. Debutînd ca membru al Cercului lingvistic de la Praga alături de Roman Jacobson și René Wellek, Mukarovsky își dedică viața unor studii din diverse domenii — estetică, lingvistică, poetică, teorie literară (dar și studiul aplicat asupra artelor plastice și literare) — domenii ce sint ilustrate în prezenta antologie. Prin ele Mukarovsky devine unul dintre întemeietorii structuralismului.

Partea cea mai importantă a cercetărilor sale o ocupă estetica. Volumul ne revelă o personalitate interesantă, mobilă și deschisă, în chip echilibrat, noutăți în toate domeniile artistico-umaniste. Volumul interesant, bine prezentat și tradus.

N. B.

Vasile NICOLESCU

DRUM SPRE ȚARA

NU ȘTIU dacă un muzeu real sau imaginar reprezintă — așa cum se crede în mod obișnuit — punctul de convergență cel mai înalt al unei spiritualități, dimensiunea interioară a unei istorii, a unei psihologii, alienările cosmice sau terestre ale unui popor, măreția, exaltările, sau luciditatea, leziunile istorice ale acestei lucidități. Pasager prin aerul Spaniei, și încă numai o duzină de ore, pasager prin aerul pe unde a cîntat privighetoarea cu numele Lorca, odată ajuns aici, simți nevoia să pipăi tu însuși temperatura spirituală a acestui univers... Comprîmînd timpul interior, „istoria” se accelerează. El Prado devine pentru mine mai mult decît muzeu: o teribilă cosmogonie de vise. Adevăruri adevărate și minciuni convenționale, esențialități sau numai aparențe dau consistență unei lumi, cel puțin pentru intuiția mea, paralelă lumii reale, paralelă străzii, nu mai puțin enigmatică, nu mai puțin revelatoare. Dar strada, totuși, strada, cu viața, cu cavalcadele ei colorate de mașini, cu vitrinele toledane, cordoveze, sau madrilene cu orice preț, cu suitele de carmelite așteptînd metroul, cu vinzătorii de ziare, cu turiștii avizi de pitoresc hispanic, cu torente de oameni scurgîndu-se ca piesele colorate într-un caleidoscop agitat continuu, dar băncile, misterioasele sanctuare ale finanței interne și internaționale, fîntinile cu arcuiri de mătase mistuită de flăcări din fața Palatului Poștelor, dughenele cu însemne heraldice sau reproduceri himerice, nu-ți spun mai mult decît privirea halucinantă de groază din acel **Tres mayo** al lui Goya? S-ar putea ca geometria arhitecturală a ceea ce se cheamă Plaza Mayor, riguroso delicată și ciudată de intimă — închizînd strigăte care cu greu mai pot răzbate în cuvinte —, asfințitul fără sfîrșit de la Puerta del Sol, tumultul de ghitare din crepusculara Plaza de los Buchilleros (în două cuvinte: **plaza cuțitarilor**, situată la doi metri, la un metru, la un milimetru de regala Plaza Mayor) sau rotirea ritmată drăcește pe o masă a unui **flamenco** sub bolțile umezite de secole ale unei crîșme subterane sau, și mai simplu, un pahar de **sangria** sorbit dintr-o înghitură lingă bocetul ghi-tarelor, toate acestea nu-ți spun mai mult decît surîsul vag metafizic al **Meninelor** lui Velasquez, decît irisii suavi dilatați din ochii copiilor lui Murillo?

ȘI TOTUȘI... El Prado fascinează tainic pe oricine ălță pragul acestui oraș nconjurat de livezi de meri și lămlășuri în floare. Plutesc prin Madrid în compania surizătoare a unui tînăr ecuatorian, E. S. Cárdenas. Inteligent și cu o interioritate sufletească discret fremătătoare, e dornic să revadă El Prado împreună cu un „literat”. Discuția a început în autobuzul cu care plecam din aeroportul Barajas către centru. Ieșim din labirintul stației terminale, străbătem privelistea unei piețe foarte aglomerate, revenim într-o subterană care conduce în cealaltă parte a străzii și ne îndreptăm printr-o oază umbroasă, un fel de Tuilleries madrilene, către Prado. Văzută de la intrare, clădirea muzeului nu impune prin nimic. Totul e la limita obișnuitului: colonade primitive, scări obosite, animale doar de vegetația de blue-jeans a tinerilor și tinerelor care stau ciorchine, fumează, mîncîcă înghețată sau desfac hîrți și ghiduri. O trîndăvie ușor insalubră, ușor insolentă, ușor lascivă planează peste pletele și ochelarii acestor pelerini ai prafului, ai visului și singurătății în doi: portoricani, malgași, japonezi, suedezi, negri, americani etc. Oricum mulți discută, refac itinerarii închipuite, punctează pe ghiduri săli ilustre sau marchează escaladarea unor puncte nestrăbătute încă. Nimic și nimeni nu-mi îngăduie să nu cred că poate măcar unul, sau poate

doi, trei sau treizeci, în contact cu minunile dinlăuntrul muzeului să nu fie scurtcircuitați pe viață, să nu se cutremure, să nu întrerupă o derivă, să nu aibă pentru o secundă sentimentul răscrucii, impulsivitatea unui zbor sau amețea unei mari îndrăzneli, o remușcare violentă, o întoarcere din transcendent asupra lui însuși. Sînt atîtea naturi umane care trăiesc în mod real, fără artificii și sclifoseli senzația plenitudinii, a contemplației uimite și miraculoase, răscolitoare și purificatoare totodată.

Ne speriem uneori de cuvinte, dar cuvintele sînt adesea mai „tari”, mai puternice decît acțiunile noastre. Așa sînt și unele imagini.

CUM EXISTĂ reculegere în doi, există și extazul în doi. Dl. Cárdenas are calitatea extazului tăcut și surizător. Îmi lasă cu eleganță impresia că îmi datorează „descoperirea” lui Bosch. Într-adevăr, într-una din primele săli laterale, din dreapta, marea revelație: Hyeronimus Bosch sau El Bosco, cum i se spune aici. Ilustrul Patinir, cu nimic mai prejos în privința îndrăznelii viziunii coloristice față de marii flamânzi, cu un accent de o frapantă modernitate în compunerea atmosferei peisajelor sale, Patinir și mulți alții nu mai puțin iluștri sînt copleșiți de tripticurile (**Ispiriile Sfîntului Antoniu, Grădina deliciilor, Carul cu fin...**), ca și de unele detalii ale acestora. Sînt viziuni ale unui Homer al visului terifiant, coșmarec, metafore insolite ale condiției tragice, ale morții, ale răului din noi și de dincolo de noi. Densitatea, concentrația guvernează fiecare gest, fiecare mișcare. Nimic nu e supradimensionat, dilatat la modul Dali. Poți descifra semnificații la infinit în suita de metamorfoze în care umanul e asociat delirant șobolanului, liliacului, lăcustei, fluturelui sau e topit în viziuni antropomorfe. Sînt brusc stăpînit de o panică acută, de sentimentul unei ireductibile sfîșieri și năruiri lăuntrice. De unde totuși această stare de teroare surdă? Nu găsesc leacul decît într-o nevoie, nefirească pînă acum, de comunicare continuă, precipitată, convulsivă, automată și într-un fel absentă a impresiilor. Visez, ca să spun așa, cu ochii deschiși, și „ă plaine voix”. Încerc să comunic una din impresii, și anume că pictorul vede realul cu o lupă gigantică, dar care, paradoxal, micșorează enorm, o lupă al cărei focar umezit de lacrimi sporește vizibilitatea, iar ochiul devine un fel de laser în zona infinitezimalului, a alcătuirilor tainice, primordiale. Plutim parcă într-un labirint în care, vorba lui Michaux, „nimic nu duce nicăieri.” Vi-

ziuni paradisiace, reprezentări florale, pastorale sîdefii dinaintea căderii în păcat, grupate în primele planuri ale „tripticurilor” sînt naiv decorative, variații de un manierism științietor pe tema Edenului. Ochiul e însă atras spre hăurile spasmodice din dreapta, spre această **perduta gente**, iremediabil o-sîndită.

Alături atîrnă, parcă pentru a accentua și mai mult senzațiile amintite, **Triumful Morții** de Bruegel. Tabloul e o parabolă la fel de crîncenă și enigmatică a existenței și trebuie privit pe porțiuni restrînse, centimetru pătrat cu centimetru pătrat. Viziunea exhatologică a pictorului transpare nu atît în violența damnațiunii cît mai ales în pluralitatea ipostazelor în care umanul se întoarce împotriva lui însuși, atroce, neimblînzit. Privești uimit și te gîndești prin contrast la **Jocuri de copii** aflat în Kunsthistorisches Museum din Viena. Cîtă ingeniozitate, cîtă fantezie în imaginarea nevoii de joc a omului, cît geniu a pus pictorul flamand în exprimarea acestui **homo ludens** copil, a rădăcinilor lui sufletești, a bucuriei infinite de a exista. Cîtă vervă, cît umor, cît spirit! Cu atît mai absurde și inumane apar celelalte „jocuri” ale morții în care latențele de bestialitate, cinism, cruzime sadică, poltronerie, nevoia de a umili aproapele, adică de a-l nimici moral, apar ca avertisment împotriva crimei de totdeauna și de orice fel.

Ieșim într-un fel de sală rotundă unde se vînd reproduceri — oribile în cea mai mare parte — dar care practic sînt smulse din stativele rotitoare de vinătorii de amintiri. Iată-ne apoi într-o sală rectangulară, somptuoasă, un punct central, din cîte îmi dau seama, al muzeului: sala Murillo. Prietenul meu care a mai trecut de atîtea ori prin fața acestor tablouri lunecă peste ele cu o privire ușor obosită. Rămîn împietrit în fața tabloului **Păstorul cel bun** (El buen pastor), poem în culori al inocenței absolute. Privindu-l, am senzația, pentru o clipă, că toate madonele prerafaeliților sau ale pictorilor Renașterii nu concentrează în privire o atît de tainică, o atît de neverosimil de pură candoare. După asfixia din cotloanele colcăitoare de monștri din pinzele lui Bosch sau Bruegel, lumina de pe chipul acestui copil aduce o dimineată însorită, cu brînduse și mîrgăritare de rouă lingă Virful cu Dor. Mai presus de subiectele tratate, de aluziile mitologice, de multiplele semnificații ale pinzelor expuse (fie că mă gîndesc la **Copiii scoicii** sau **Sfîntul Ioan Botezătorul copil**) stăruie acest sentiment al seninătății în plenitudine, al purității în stare să miște, ca și iubirea, stelele. Am în memorie, prin nu știu ce asociație, acea epavă dume-

zească numită Don Quijote din **Omul din Mancha** în interpretarea lui Peter O'Toole. Actorul englez parcă a luat lecții de vise de la aceste priviri, deși sînt priviri care n-au nimic comun nici cu metafizica cervantescă, nici cu „la locura” idealității hispanice.

După un **Ecce Homo** al lui Tizian, slujit mai mult de adîncimea viziunii, paroxistic dramatice, decît de forța coloristică știută a pictorului italian, intrăm într-un fel de „capelă sextină” a muzeului, în încăperea unde este expusă celebra pinză a lui Velasquez **Las meninas o la corte de Felipe IV**. Grotesc și suav, amestec de psihologie infantilă abisală — aici și cîinele socratizează într-un dialog ambiguu cu invizibilul — și atmosferă de curte ritualizată pînă la irealitate, tabloul fascinează, provoacă, atrage. Mulți vizitatori stau pe jos, tolăniți sau în poziție „acroupie”. Alții, retrași mai în spate, privesc tabloul într-o oglindă, așezată vis-à-vis. Răsfrînt în adîncul oglinzii, tabloul apare micșorat, dar senzația de irealitate și mister sporește. Suita de „caractere”, chiar dacă mă refer numai la cele infantile, e pervers coșmarească, stranie.

Marionetistul magic, ascuns de secole sub pămîntul Spaniei, mișcă și astăzi sforile acestor păpuși-filosofi, schimbîndu-le permanent cadența mișcării, ritmul gîndurilor, fizionomia, întrebările și nu este exclus, într-o zi, să le scoată tipul și să le îndrepte cine știe unde, către catedrala lui Gaudi, spre o kermesă populară sau într-un bistro oarecare, suspendate pe scaune de plastic.

ȘIM cu o ușoară senzație de vertige trecînd în pas mai alert pe lingă **Principele Baltazar Carlos** al aceluiași, pe lingă atîția Velasquez care umplu pereții și întrebăm de Goya. Mai mult decît cordial, ghizii ne introduc dintr-o sală într-alta, nu știu dacă la parter sau subsol, pînă descoperim asasinatul numit **Tres Mayo** de Goya. Într-o sală alăturată descopăr un Goya impresionist avant la lettre în pinza **Cîine pe jumătate acoperit**, o improvizație de un colorism difuz, turnerian aproape, de tip peisagistic, mai puțin comun. Un grup compact de tinere japoneze „bruză” vizibilitatea în direcția celor două **Maje**. Privesc cîteva secunde tablourile dintr-un unghi dificil, înregistrez sentimentul de nesfîrșită tandrețe și forță, de Pygmalion al pensulei, care a condus mina artistului în zămislirea acestui trup de „cremene ușure”, carnați surizătoare și misterioasă a coapselor și sinilor, privirea care spune totul și nu spune nimic, arcuirea tulburătoare a liniilor, broderia în filigran, învîlviitor și transparent, totodată savant și pătimaș distribuită a vestimentelor. Simțul clocotitor al realului, intuiția psihologică a artistului triumfă dincolo de orice discuție în **Lăptăreasa din Burdos** sau **Lectura**, pinze „calme”, dar atît de autentice spaniole, emoționînd prin adîncimea unui spațiu sufletec înfiorat de sentimentul vesniciei vieții.

Halucinația de tip ciclopice se revarsă în pinzele **Saturn devorîndu-și fiul** și **Colosul**. Prima ilustrează mai degrabă o viziune livrescă (în genul acuarelelor sau gravurilor lui Blake) spunînd la modul naturalist totul, ca un afiș de groază. În schimb **Colosul** întrece orice închipuire. Îmi amintesc cum pe la 16 ani, după ce mai înainte cu aproape un an văzusem o reproducere a **Colosului**, l-am visat într-o noapte. Versiunea mea goyescă era parțială: gigantul cuprindea luna și o apropiu de pămînt, iar planeta noastră începea să se dilate, munții se despica, fluviile fierbeau și de pretutindeni amenințau vulcani. Am trăit un sentiment de teroare acută care m-a urmărit mult după vis. Acum îl regăsesc intact. Același halou straniu, același sentiment de teroare surdă. Într-un decor crepuscular sau nocturn, cu o lună care aruncă parcă peste fire mai multă umbră decît lumină, uriașul, căzut din alte lumi, încarnare a terorii cosmice și nevăzutului, amenință apocaliptic.

Goya: IMPUȘCĂȚII DIN 3 MAI 1808

CONDORULUI DE FOC

AU TRECUT pe neobservate aproape cinci ore. Și deși ne-am apropiat de seară, afară soarele arde orbitor. Același soare mă va întîmpina și în Piața Colon și la Puerta del Sol. Trecem pe lângă vitrine colorate exuberant. Săbii de Toledo mari sau numai miniaturale stau lângă Don Quijoti de lemn, borcane cu o geometrie fluidă expun fructe tropicale conservate în sirop de zahăr lângă stive de dropsuri olandeze sau chewing-gum. Apoi vitrine pline de evantaie, sute de evantaie expuse în evantai; pasiunea folosirii lor, îmi dau seama, ține de această atmosferă toridă și nu de cochetăria carmencitelor din loja coridelor. Pentru a ajunge la o librărie universală cu numele Rubiños intrăm într-un metrou. Străbatem în câteva minute 5 sau 6 stații. Un tânăr în salopetă, care probabil ieșea din schimb, cu o jovialitate reținută, fericit de a fi descoperit un român în carne și oase, gesticulează ușor și ne pune tot felul de întrebări. Librăria e înfășată „armonios” cu tot felul de titluri. Mari și mici contestatari **en vogue** umplu masa centrală. Sînt unii autori care apar și dispar. Mai iuți decît efemeridele. E dîtorul burghez pe care îl macină fie formula recentă a vinzării prin „Discount” fie simpla concurență, speculează curiozitatea superficială și pasageră a omului din metrou sau a snobului cucernic în fața insolitului cu orice preț și tipărește rapid cutare **confesiune**, cutare **jurnal**, cutare **manifest**. Contestăția șochează născocind nu incredibile adevăruri absolute, ci mai ușor posibile contraadevăruri. O religie e contestată de alta. Între acestea sînt strecurate studii savante despre **tantrism**, despre **zen**. Tantrismul, de la o interpretare la alta, își dezvăluie rădăcini tot mai apropiate de sexualitate. La fel și arta tantrică. Gnosticii egiptieni, iluminații timpurii, Simon Magul și alții, apoi Basilide, Valentin, Carpocrate și Saturnin, „vrășmași” prin esoterismul lor activ ai sfinților părinți de mai tîrziu, devin pretexte pentru a descifra cauzalitatea și sensul „regresiv” al mișcărilor revoluționare de azi. Eseistul francez care îl prezintă într-o colecție de „buzunar” se contrazice cu voluptate: „a studia gnosticismul cu mijloacele noastre mentale înseamnă într-o anumită privință să-l schimonosești și să-l distrugi”.

Rafturile librăriei sînt pline de clasiștii spanioli și străini. Sînt cîteva ediții bibliofile care mă atrag enorm. Străbat raftul cu poezie: Damaso Alonso, Hernandez, Jiménez, Borges și, spre uimirea mea, vîd o traducere completă a poeziei Sylviei Plath. Uimirea e cu atît mai mare cu cît această poetă (aparținînd deopotrivă poeziei engleze și americane) știam că are o singură plachetă de versuri, **Ariel**. (După aproape 10 zile de drum urma să găsesc în revista mexicană **Plural** o analiză destul de interesantă asupra poetei, iar într-o librărie new-yorkeză să descopăr unul dintre primele ei volume, **The Colosus**). Señor Antonio Rubiños, prieten vechi cu ecuatorianul de lângă mine, își exprimă dorința de a difuza carte românească. Nu are nici o obligație protocolară. E afabil din instinct și rațiune de libră. Discutăm toate posibilitățile. Nu-l părăsesc pînă nu mai răsfoiesc o dată două albume masive Dali. Supracoperțile au o peliculă fină de aur. Structura, prezentarea reproducerilor color, dispunerea titlurilor și a textului reprezintă indiscutabil o performanță grafică. Și totuși, totuși alternanța de ilustrații grave cu o specie haotică de graffiti, cu schițe de afișe de bilci, cu mostre de grafică aleatorie sfîrșesc prin a obosi, și, lucrul cel mai grav, prin a nu mai dori să mai rămîn în intimitatea unui asemenea spectacol grafic. Ieșim din strada Alcala, îndreptîndu-ne pe jos cam către punctul de plecare. Drumul e mai „greu” fiindcă străbatem torrente de oameni ieșind de la lucru. Întreb la un magazin, în fugă, de un disc cu versuri de Lorca. Discul există, vai, dar prețul nu mai îngăduie nici un comentariu. Partea centrală a

Diego Velázquez : MENINELE

orașului, este exclusiv bancară și comercială. Patiseriile, restaurantele își prelungește mesele albe și scaunele brodate din fire de metal vopsit în alb pe trotuar, printre platani și oleandri ornamentali. Iluminația încă sobră se acordă, dînd impresia unei alte lumi, cu pulsațiile colorate ale reclamelor de neon, reclame în roată, în semicerc, în formă de săgeată, agitate, fugitive dar stăruitor atrăgătoare. Un film polițist oarecare e recomandat de un afiș care acoperă înălțimea a zece etaje. Foială, frenezie, indiferență. Ziarele curg ca dintr-un corn al abundenței cu știri contradictorii despre cazul Watergate. Senzația e de „vălmășag miliardar”. Aici nu e loc pentru vorbărie, deși trecătorii sînt vorbăreți, sporovăiesc, dialoghează febril sau amuzat. Aici parcă nu mai e loc pentru un surîs, deși prietenul meu îmi suride, deși trec destul de des pe lângă mine cărucioare roz, cărucioare albastre care poartă în față același surîs al bunului păstor al lui Murillo.

Tăiem în diagonală Plaza Mayor — nu știu de unde, nu mai știu pe unde am intrat — și privesc în amurgul tîrziu jocuri de copii, aceleași jocuri ca în scuarurile din Floreasca sau în amintita pînă a lui Bruegel, privesc colonada uneia din laturi, statuia din mijlocul careului, rătăcesc cu privirea spre ferestrele abia luminate, multiplicîndu-se parcă unele într-altele, ascult pașii, uruiul patinelor pe rotile, rumoarea Madridului și înaintăm grăbiți pe sub niște bolți, de unde coborîm în mica Plaza de los Buchilleros. O lume ușor stilizată, alcătuită din tineri sau foarte tineri, perechi sau în grupuri, siluete de toreadori, de ilustrate, fete cu rochii foarte lungi, cu evantaie și cercei uriași sau alții costumați foarte modest, madrileni sau turiști. din Bilbao sau Cadix, o lume însetată de muzică, de **sangria** sau dor-

tipic spaniolă care dispune la euforie și apoi la melancolie:

ah, gitară,
inimă însîngerată...

O pendulă întrezărită printre funii de ceapă îmi spune că peste o oră trebuie să ajung la aeroport. Mă smulg brusc din reverie și pornesc, acompaniat pentru ultima dată, spre stația de unde trebuia să iau autobuzul. Minutetele se scurg fulgerător. Sărim, pentru orice eventualitate, într-un taxi. În goana acestuia, imensă bucurie, revăd El Prado. Îl vîd acum din alt unghi. Clădirea, iluminată de jos, are o monumentalitate de templu grecesc. Să închid ochii pe această imagine ultimă a Spaniei sau să privesc mai departe strada, fîntinile arteziene, monumentele, fișile de lumină și întretaierile marilor bulevarde? Mă despart de prietenul meu cu o mare stringere de inimă.

EMEZUL nopții. Înainte, în autobuz, spre aeroportul deasupra căruia pînzură din depărtare o lună sîngerie parcă, o lună care luminează nisipul pătat de singele lui Mejias, sau singele lui Lorca, neuscat încă, lămîșurile în floare, livezile de măsline de la Jaen sau turlele Escorialului. E o lună nostalgică, îmbătată de necuprins. E luna care poleiește poate vîrfurile Carpaților și strugurii din vilele de la Podeni.

Mă trezesc cu adevărat abia în forfoata aeroportului. Străbat în viteză coridoare cu vameși. Străbat poarta unde se cer vize, certificat de vaccinare (eu am un certificat de contravaccinare), unde se fac diferite controale, unele discrete de tot, cu ajutorul celei foto-electrice sau alte aparate misterioase. Acest drum gîfuit, agitat, se oprește în punctul unde un megafon anunță dogit: pasageras y pasageres... avionul cu direcția... pleacă cu o întîrziere de două ore și jumătate. Abissus abissum invocat... După o nenorocire, și alta: avionul care, după știința mea, trebuia să treacă oceanul cu o primă escală la Bogota — are un drum infinit mai complicat. După o noapte de zbor urmează să se oprească în aeroportul Isla Verde din orașul porto-rican San Juan și apoi să-și continue cursa către continentul sud-american. Încep să am năluciri. Simt ușoare fibrilații, arsuri, înțepături în inimă. Oboseala pune stăpînire pe mine. Portoricanii care invadează sala de așteptare sînt, caracterologic vorbind, un amestec hilariant de patroni și servitori care se întorc din vacanță. Poartă hainele suplimentare în saci de plastic dar tirăse sacose de alimente aparținînd, după înfățișarea chinuită, altei generații. O „amazoaă” portorică se așează pe banca din spatele meu și adoarme mașinal. O trezește tot atît de rapid un Goe cu cap cirilionat care i se aruncă în poală. Dacă aș avea o eclepsidă în palmă să măsoar timpul, cred că tristețea mea ar împietri firele de nisip. Neclintită, printr-o fereastră a sălii de așteptare, luna privește capetele noastre picotînd, ațîpînd, trezindu-se brusc, apoi iar picotînd. Dacă totuși am greșit avionul? Întreb dacă merge cineva spre Lima. Descopăr un singur **pasager** care se va opri numai la Quito, în Ecuador. Neliniștea mea reală își are însă izvorul nu în această întîrziere și nici în zig-zagul neprevăzut al zborului, ci în spaima, în spaima oarbă, primitivă, absurdă și inexprimabilă de ocean, de vastitatea, de spațiul nemărginit al Atlanticului. Lama acestei neliniști mi-a despiciat fosforescență mii de gînduri, îmi ține trează atenția ca o arsură permanentă, îmi încordează fibră cu fibră toată ființa. Invoc, fără pedanterie, geniul lui Lautréamont, autorul „apostrofelor oceanului”. Invoc tot ceea ce cred că îmi poate reda încrederea, puterea de a fi eu însumi. E lașitate, neputință? Sau numai oboseală? Sau numai conștiința că inima mea... Timpul s-a scurs și indiferent de reflecțiile mele, ne trezim în pîntecele unui uriaș Boeing-707.

„Anul femeii”

● Hotărîrea UNESCO de a proclama 1975 „Anul femeii” a dus pînă la 8 martie la numeroase inițiative, cele mai multe de ordin cultural. Astfel, la sfîrșitul lunii ianuarie, la Paris, în marea sală de la „Mutualité” s-a desfășurat „Săptămîna gîndirii marxiste” avînd ca temă **Femeia, astăzi, miine**. O nouă casă de editură, „Les Editions de la femme”, a luat ființă și încă din toamna trecută a dat pe piață o serie de volume, printre care importante lucrări teoretice. Și la alte edituri au apărut, între timp, eseuri, povestiri, romane, studii istorice. Cîteva din ele: **Fetele de astăzi** de Marthe Riquier (Ed. Casterman) — într-un eseu de 160 pagini, autoarea relatează experiența unei femei medic și pedagog, analizînd tabuurile și fantasmele de care se ciocnesc, în societatea modernă, fetele așa-zis emancipate. Același editor publică o

La Festivalul cărții de la Nisa

● Tot în cadrul **Anului internațional al femeii**, Festivalul internațional al cărții de la Nisa, programat între 3 și 8 mai 1975, va fi consacrat cărții feminine în genere. Astfel se va desfășura primul **Congres mondial al femeilor scriitoare**, care va cuprinde, între altele, un colocvii bazat pe un sondaj de opinie asupra „particularității unei literaturi feminine”, o mare expoziție etalînd cărțile și revistele consacrate femeii.

● În cursul festivalului, va lua ființă prima **Asociație internațională a femeilor scriitoare**.

„Limba și Viață”

● Este titlul articolului lui Roman Jakobson, constituind textul principal din sumarul revistei „Dialectique”, numărul recent apărut și consacrat lingvisticii.

altă carte, **Comerțul femeilor**, avînd ca autoare pe Michèle Noël (tot 160 pagini), cuprinzînd mărturii ale unor femei de diferite vîrste și categorii sociale, în diverse circumstanțe.

La Ed. Hachette a apărut **Mitologiile iubirii** (ceste 300 pagini) în care Evelyn Sullerot analizează, ca sociolog, opt secole de scris feminin privind iubirea, de la Evul Mediu și Renaștere pînă în zilele noastre. În marile secole ale clasicismului, de pildă, gloria femeii e aceea de a se refuza, de unde eleganța limbajului, ca mască a exigenței absolute. Abia în epoca burgheză, raportul între interesul economic și cel afectiv capătă alte nuanțe. În secolul al XIX-lea romantismul feminist începînd a-și face apariția, pentru ca, în secolul XX, nu numai tandrețea, dar și voluptatea iubirii să devină subiecte majore.

Curd Jürgens — memorialist

● După succesul re-purtat de memoriile publicate de unii actori (Lilli Palmer: **Grasa Lilli — copil bun**, de cîteva luni, în fruntea listei de best-seller-uri vest-germane), Curd Jürgens s-a hotărît și el să publice un volum de amintiri, gîdit ca un roman autobiografic. Înainte de a vedea o pagină scrisă, editurile vest-germane au pornit o întrecere pentru a obține dreptul exclusiv de lansare. Actorul, precaut, a umplut, începînd din 1933, 30 de caiete școlare cu relatări ale unor întîmplări trăite, cu portrete ale unor oameni cunoscuți, cu momente ale revelațiilor sale scenice. Acum, pentru a se putea consacra nestingherit elaborării romanului autobiografic, actorul s-a retras departe de lume, în insulele Bahamas.

André Castelot și Pierre Dupont, președintele juriului care a decernat Premiul Ambasadorilor

Premiul Ambasadorilor

● Pentru ultima sa lucrare consacrată lui Napoleon al III-lea și apărută la Librairie académique Perrin și pentru ansamblul operei sale, André Castelot a primit

Scrisori inedite ale lui Michelet

● În colecția Huntington Library din San Marino (California) au fost descoperite trei scrisori inedite ale lui Jules Michelet adresate doamnei Samuel Mary Lowell Putman, traducătoare din suedeză, romancieră și autoare dramatică, luptătoare împotriva sclavagismului și a rasismului. În aceste scrisori Michelet își spune părerea asupra războiului american, simpatizînd cu Nordul, și asupra aventurii mexicane a lui Napoleon al III-lea, despre care se pronunțase și Quinet. Alte două scrisori ale lui Jules Michelet au fost găsite în arhiva lui Charles Alexandre (1821—1890), care a fost secretarul benevol al lui Lamartine între 1849—1852. În aceste scrisori Michelet apreciază călduros unele poeme ale lui Charles Alexandre, publicate într-un volum din 1860, în prima, iar în a doua trei poeme ale poetului care au ca erou chiar pe Lamartine.

„Lem vă propune...”

● La Editura literară din Cracovia va începe, în acest an, publicarea unei noi colecții de literatură științifico-fantastică, de autori polonezi și din alte țări. Titlul colecției — „Lem vă propune...” — se explică prin aceea că selectarea operelor literare ce urmează a fi tipărite este făcută de cunoscutul scriitor de anticipație Stanisław Lem.

Concurenții pentru Oscar 1975

● Juriul Premiului Oscar 1975 a reținut pentru trofeele care vor fi acordate la 8 aprilie mai mulți candidați; **pentru cel mai bun actor**, Art Carney, Albery Finney, Dustin Hoffman, Jack Nicholson și Al Pacino; **pentru cea mai bună actriță**: Ellen Burstyn, Dianah Carroll, Faye Dunaway, Valerie Perrine și Gena Rowlands; **pentru cel mai bun regizor**: Roman Polanski, Francis-Ford Coppola, François Truffaut, Bob Fosse și John Cassavetes. În privința celui mai bun film se pare că laureatul va fi una din peliculele **Chinatown** sau **Nașul** care au obținut fiecare cite 11 voturi, în timp ce alte două filme, **Dezastrul** și **Turnul iadului** au obținut cite 8 voturi.

Aniversare

● Una dintre cele mai vechi edituri din R.D.G. — Kinderbuch Verlag — a sărbătorit 25 de ani de activitate. În această perioadă, aici s-au tipărit 125 de milioane de volume. Editura are un numeros colectiv redacțional care cuprinde 140 de scriitori, 80 de autori de literatură de popularizare științifică și 100 de artiști plastici și graficieni.

Michelangelo — Voznessenski

● „Prima mea întîlnire cu Michelangelo s-a produs pe cînd eram student la Institutul de arhitectură. La lecțiile de desen eram obligat să reproduc pe calc sculptura lui David și liniile îmi fugeau de parcă ar fi fost unse cu săpun”. Astăzi, Andrei Voznessenski (autorul rîndurilor citate) se reîntîlnește cu Michelangelo, de data aceasta ca traducător al versurilor sale. „Sarcina pe care mi-am asumat-o — spune poetul — e dificilă, ținînd seama de imensitatea lui Michelangelo. Îi cunosc sonetele și sînt impresionat de faptul că în strofele sale reușește să transpună formulele tradiționale ale poeziei de salon, realizînd, cu viziunea sa de sculptor, imagini noi, materializînd o întregă gamă de senzații”.

„Risipirea”

● Regretatul Yves Gandon avea sub tipar, la moartea sa, primul roman **Risipirea din ciclul Destinație necunoscută**. Noul roman (290 pag.) a apărut în Ed. Robert Lafont.

Șolohov—70

● La Moscova a fost constituit Comitetul jubiliar unional pentru pregătirea aniversării a 70 de ani de la nașterea lui Mihail Șolohov. În cadrul jubileului se vor organiza: un simpozion despre „Creația lui M. Șolohov și literatura universală”, decade de artă dramatică, expoziții de carte la Moscova și capitalele republicilor unionale, prezentări de filme inspirate din operele scriitorului.

Moore și testamentul lui Turner

● La 200 de ani de la nașterea lui Joseph Mallord William Turner, dorința formulată de artist chiar în testamentul său are șanse abia acum să se realizeze. Se preconizează, pentru acest an, inaugurarea unui muzeu Turner în Anglia, muzeu în care să fie adunate toate operele celui mai mare pictor al țării. Într-o scrisoare trimisă ziarului „Times”, Henry Moore sprijină proiectul, stăruind asupra recunoștinței pe care Anglia ar trebui să i-o poarte etern marelui artist. De altfel, această investiție (muzeu) ar produce și imense beneficii, scrie Moore, căci „Turner poate deveni un capital național, pe care doar Shakespeare l-ar întrece”. Faptele confirmă repede previziunile celebrului sculptor contemporan. O expoziție Turner, deschisă de cîteva luni la Royal Academy din Londra, se bucură de o afluență de vizitatori care depășește toate recordurile.

Castelul Osek, model posibil al romanului lui Kafka

Castele reale și imaginare

● Într-o carte, concepută ca un ghid literar de drumetie, autorul (Dietmar Grieser) preia atribuțiile unui detectiv suigeneris, care caută indiciile marilor opere în locurile frecventate de scriitori. De la castelul Duino celebrat de Rilke, pînă la castelul Osek, presupus model al renumitului roman scris de Kafka, călătorul descoperă mereu urmele unor faimoase pasuri literare. Ce peisaj e invocat de Trakl în ultima sa poezie cutremu-

rătoare? Cum s-a născut nuvela **Grigă** a lui Musil? De ce a rămas neterminat romanul **Cela sau supraviețuitorii** al lui Franz Werfel? La aceste întrebări, tocmai locurile legate de scrierile amintite oferă cele mai sugestive și edificatoare răspunsuri posibile. Cartea, apărută în 1974 în Editura Langen-Müller din München, este o ingenioasă și inspirată confruntare cu tradiția vie a literaturii.

AM CITIT DESPRE...

Băile de lumină

DUPĂ „Johnson, Samuel, 1709—1784, scriitor, critic și lexicograf englez, cunoscut ca dr. Johnson”, urmează în dicționar expresiile „johnsoneză” (1. stilul literar al lui Samuel Johnson; 2. un stil literar ca al lui Johnson, greoi, pompos, erudit etc.; termen peiorativ) și „johnsonian” (adj. 1. ținînd de sau semănînd cu Samuel Johnson și scrierile sale; 2. abundînd în johnsoneză. Subst. 1. imitator sau admirator al lui Johnson; 2. persoană care face un studiu special despre Johnson și despre opera lui). Nu prin scrierile sale (**Dicționarul limbii engleze, Viețile poezilor**, poeme, editarea operei lui Shakespeare) și-a cucerit dr. Johnson o asemenea antipatie din partea generațiilor ulterioare, ci prin legenda de causeur prea caustic, de om avînd totdeauna și dreptate și ultimul cuvînt, creată de admiratorul lui necondiționat, James Boswell, care și-a consacrat viața notării tuturor vorbelor de spirit, sentințelor și micilor răutăți ale prietenului și maestrului său și le-a imortalizat într-o biografie celebră între toate. O carte recentă, **Samuel Johnson** de John Wain, încearcă să umanizeze imaginea de oracol monumental, pedant și infailibil a eruditului contemporan al enciclopediștilor.

Mentionez această reabilitare postumă a unui gînditor compromis de povara unor elogi exagerate, în continuarea pledăriei de săptămîna trecută pentru

cultivarea cunoașterii întîme a sensurilor și valențelor cuvîntului. Atît de mîhnit a fost Samuel Johnson de impropria folosire a unui singur cuvînt, încît și-a consacrat nouă ani din viață alcătuirii unui dicționar. „Scriitorii agramati, afirma el în prefata dicționarului, pot ajunge la un moment dat, din cauza lipsei de discriminare a publicului, să dobîndească faimă, deși, necunoscînd înțelesul prim al cuvîntelor, le folosesc cu neglijența unei conversații oarecare, tratează cu brutalitate nuanțele, nu țin seama de proprietatea termenilor”. Pe vremea aceea, cu două secole deci în urmă, societatea engleză, scrie John Wain, „credea în limbă, în exprimarea verbală sau scrisă, așa cum credem noi în tehnologie”. Și totuși, în pofida acestei tradiții, solidă ca toate tradițiile britanice, cultivarea exprimării fluente, nuanțate, a simțului de orientare printre meandrela și subtilitățile unei limbi fastuoase, a iubirii față de literatura bine scrisă, continuă să reprezinte — după cum o dovedește cercetarea care a stat la baza studiului **O limbă pentru întreaga viață** — o problemă serioasă, departe de a fi fost rezolvată.

Stăruința cu care este menținută în atenția generală, astăzi, cînd cerințele sînt cu totul altele, uneori chiar în contradicție cu cele formulate de dr. Johnson, este exemplară. Îmbăierea în cuvinte, imersiunea

formativ-educativă în cultură, ia forme neasemenea, în funcție de stadiul de dezvoltare, de structura spirituală a societății, de necesitățile ei. În Senegal, de pildă, constatînd că „influența cărții este limitată în condițiile unui analfabetism care cuprinde 80 la sută din populație, în timp ce cinematograful, cu o frecvență anuală de șapte milioane la o populație de patru milioane, se dovedește a fi divertismentul preferat”, scriitorul Ousman Sembène s-a decis să facă „filme-cărți”, „filme-școală”, „un curs de alfabetizare fundamentală” prin intermediul filmului. Transpunîndu-și propriile romane pe ecran, el întemeiază un curs de „alfabetizare” în același timp culturală și socială, denunțînd, de pildă, în ultimul său film, **Kala** („Impotență”), prin intermediul unei parabole de tip bu-nuelian, neputința clasei dominante în fața asediului neocolonialismului. În Franța, Ernest Pignon-Ernest cufundă oraș după oraș într-o baie de desene concepute după îndelungi consultări cu categorii sociale aflate într-o situație critică. Multiplicate în sute de exemplare, ele sînt afișate pe ziduri de partizani ai autorului acestor „poeme agitatorice” care obligă rînd pe rînd populația orașelor Nisa, Havre, Avignon, Calais etc. să se situeze de o parte sau de alta a baricadelor identificate de el (pentru sau contra eliberării femeii, a integrării muncitorului imigrant, a tolerării apartheidului sud-african, a bombei atomice etc.). O manieră de implicare în cultură cît se poate de bălăhoș frantuzească.

Fără a ne mai apleca asupra riscurilor personale (artistice, politice) înfruntate de militanții culturii pentru tot, notăm doar că, fără ei, viața ar fi mai tristă, mai goală. Și iată că, din vorbă în vorbă, discuția despre **Viața între 1870 și 1880 văzută prin mîca publicitate** din „The Times” s-a aminat cu încă o săptămînă.

Felicia Antip

De la Charlot la „sir Charles“

● „Sint născut la 16 octombrie 1880, în Londra lui Dickens. Copilăria mea a fost tristă. Într-o zi, am căzut în Tâmpa. Un ciine de vinătoare m-a scos la mal...“. Printr-un asemenea gag, în spiritul celebrului Kid, începe, sub domnia împărătesei Victoria, legenda

omului pe care regina Elisabeta II l-a înnoobilat, a lui Charlot, Charlie Chaplin, de astăzi înainte „sir Charles“. E ceea ce relatează el însuși într-un prodigios album, *My Life in Pictures* (Viața mea în imagini), Ed. Bodley Head. Ultima imagine care încheie acest album îl a-

rată, la 85 de ani, în locuința din Elveția, lucrind la viitorul film, *Monstrul*: „Este istoria unui inger care coboară pe Pământ. Am scris-o pentru fiica mea Victoria, dar ea m-a părăsit pentru a se căsători. Totuși, voi turna filmul“.

Matta

● Alături de o selecție din picturile sale mai vechi, prezentate la gale-riile Iolas din New York, o importantă expoziție a operelor lui Matta a fost deschisă la Muzeul de artă din Mexico. Ea va fi reluată apoi la Bogota, Caracas, Chicago și în octombrie la Havana. Această expoziție itinerantă a unui mare pictor chilian reunește o serie de tablouri din 1974 sub titlul *El Gran burundrum-Burunda ha muerto*, alături de un ansamblu de formate monumentale: *Cuba aparece* (1958), *La Question Djamilia* (1960), *Le Desastronaut* (1965), *Morir por amor* (1967) și *La Guerilla interieure* (1969) unde puterea imaginației este luată din tragedia timpului nostru.

Caietele Paul Valéry

● Editura Gallimard a pus în circulație primul *Caiet Paul Valéry*, tipărit sub egida Asociației prietenilor lui Paul Valéry și prefăcut de Jean Le Vailant. Subintitulat *Poetică și poezie*, volumul e consacrat în întregime problemelor privind întrepătrunderea poeziei cu poezia în creația poetului Cimpitirului marin. Caietul cuprinde diverse studii aparținând unora din cei mai notorii critici contemporani, numeroase extrase și scrisori ale lui Valéry. Nu lipsesc semnatările unor critici cunoscuți ca admiratori ai lui Valéry: T. Todorov, J. Jallat, Michel Lechan- S. Yoschua, David E. Elder, Schon Pietri, M. Bastet.

Un „nou roman“ american ?

● Sub această întrebare se comentază deocamdată două cărți, *Omul-Soare*, de John Gardner, și *Cimpile de mustar din Afganistan*, de Harry Mathews. Primul, aparținând unui universitar medievalist, născut în 1933, își propune să vorbească despre destinul omului modern, în modernitatea lui. Orasul, hărțuit de automobile, de „obiecte“ tot mai variate, mai ales comerciale, orașul care se întinde neconștient, este locul ales de Gardner pentru vastul proces de metamorfozare a omului zilelor noastre în acest nou mediu, al civilizației industriale, care-l schimbă pe nesimțite, făcându-l să suporte o înfinitate de mutații, într-o nerăbdare fără scop. La porțile orașului („Batavia City“) rămine, ofilindu-se ireversibil, mediul rural, mediu care apare ca singurul — și ultimul — purtător de „valori eterne“, de „permanențe umane“ (gîndul duce la filosofia mitică a satului lui Blaga). Această „nesiguranță a certitudinilor“ se constituie în trama unei povestiri cu Omul-Soare într-o stra-

nie acțiune de foileton metafizic, fără soluție, „lumea fiind o interminabilă defilare de simboluri exact cum le susțineau bătrînii ermetiști“, „nîmic nefiind bun sau rău...“. Cum scrie Hubert Juin (în „Le Monde“, nr. 9345), John Gardner apare mai curînd ca scriitor ce pune în scenă un apocalips al lumii contemporane, scriind, de altfel, o „istorie adevărată“ (acțiunea romanului începe în statul New York, după asasinarea lui Kennedy, după resuscitarea vinăto-rii de vrăjitoare, a segrădării războiului în Vietnam, a problemei negriilor, a indienilor...). Așadar, „noul roman“ american ar fi o proiectie, într-o concepție mai mult sau mai puțin filosofică (de la Dostoievski la Spinoza, de la Faulkner la Marcuse), dar marcat profund de labirintul „non-leșirii“, sub semnul celor mai apăsătoare întrebări asupra viitorului. Cît despre Harry Mathews, acesta, romancier și scenarist, aparține școlii din New York a „anilor 60“. Romanul său este

Robert Neumann

● În ianuarie s-a stins din viață Robert Neumann, unul dintre cei mai multilateralii scriitori de limbă germană. Roman-cier, parodist, dramaturg, autor de scenarii pentru filme și televiziune, s-a născut la Viena în 1897. A devenit cunoscut prin volumul de strălucite parodii *Cu pene străine* (1927). „Atitudinea autorului față de lumea aceea — seria despre sine însuși Neumann — este una satirico-amară, iar principala sa trăsătură de caracter, pornirea militantă. Să nu vă lăsați înșelați de faptul că scrisul său îndeamnă uneori la ris“. În 1933, naștii i-au ars cărțile, după un an s-a văzut silit să emigreze în Anglia. Romanele pe care le-a scris în emigrație, în timpul războiului și în anii următori — *La apa Babilonului*, *Barbara Sanctis*, *Copiii din Viena*, *Libertatea și generalul* — încununează o operă bogată, din care mai trebuie citate cel puțin *Potopul și Puterea*.

Edith Piaf — Alla Osipenko

● Ansamblul de balet „Kirov“ din Leningrad pregătește un spectacol coregrafic despre viața celebrei șansonetiste franceze Edith Piaf. Personajul Edith Piaf va fi interpretat de prim balerina Alla Osipenko. Muzica este bazată pe cele mai cunoscute melodii interpretate de marea cântăreață.

„Enciclopedia Varșoviei“

● Va fi unul din evenimentele editoriale ale acestui an în Polonia. Cele șase mii de articole acoperă perioada de la începutul secolului al XIV-lea pînă în zilele noastre, abordînd teme de geografie, istorie, industrie, arhitectură, urbanism, știință, învățămînt, cultură, artă etc. Volumul va fi bogat ilustrat: circa o mie de fotografii în text și 64 de planșe în alb-negru și policrom.

Marquez în Columbia

● Gabriel Garcia Marquez, scriitorul care-și datorează consacrarea mondială romanului *O sută de ani de singurătate*, revine în Columbia după o ședere de cîțiva ani la Barcelona, pentru a se stabili definitiv în Bogota, unde a acceptat direcția revistei de cultură „Alternativa“. Un nou roman de Marquez, *Toamna patriarhului*, va apărea în luna aprilie din acest an.

„Bărbații“

● Cunoscutul scenarist sovietic Evgheni Gabri-lovici („Ultima noapte“, „Comunistul“, „Fiul comunistului“) lucrează la scenariul unei coproducții sovieto-italiene, cu titlul provizoriu „Bărbații“. Rolul principal va fi interpretat de Claudia Cardinale.

ATLAS

Spuma

CRONOLOGIC, la Niagara, înainte de a descoperi splendoarea apelor căzătoare, trebuie să descoperi orașul apărut pe țărmul lor și pîndind cu infatuare același nume. O faci într-o atmosferă de explicabil suspens, la început cu distrată bunăvoință, apoi cu indiferență grăbită, apoi cu exasperată nerăbdare, și în cele din urmă cu revoltă, ură și dispreț, în timp ce văzduhul saturat de umezeală viește amenințător și tot mai apropiat, ca un acvatic război. Nu e, de fapt, mai mult decît o aglomerare de clădiri cu aer provizoriu — hoteluri și restaurante pentru vizitatori — fără nici o pretenție dincolo de imediata utilitate, împietind doar, prin simpla lor prezență, asupra măreției aceluia loc. Dar asta nu e decît omenesc: cu modestie harnică sau cu negîndit orgoliu, noi n-am făcut decît să pingărim frumusețea pustie a mîrilor sau singurătatea munților imperiali. Și dacă prezența oamenilor acolo este totuși firească și fatală, ceea ce oamenii fac, ceea ce absurdul lor ingeniozitate poate inventa este mai mult decît omenesc, este diabolic, dacă nu cumva aducem o prea mare jignire forței întunecate atribuindu-i o atît de joasă inteligență.

Apocalipsul apelor prăbușite pîrîndu-li-se, probabil, prea puțin, nesocotind îndeajuns de atractivă în sine frumusețea căreia vechii îndieni i se rugau ca unui dumnezeu minios, cei ce și-au făcut o afacere din exploatarea cascadei au îngmădit pe țărmurile ei multe alte atracții mai concrete și mai convingătoare. Au construit străzi întregi cu muzee de ceară, impudice instituții specializate în îngineria în parafină colorată a ființelor vii, cu muzee ale ororii (într-unul dintre ele se găseau în vitrină nici mai mult, nici mai puțin decît, în mărime naturală, Papa și șeful bisericii episcopale!), cu magazine de măști ale spoimei, cranii cu dinți dezgoliți, păpuși cu părul făcut măciucă și ochii ieșiți din orbite de groază, monștri expuși în galantare, un întreg arsenal de bilci confecționat din carton și materiale plastice, derizoriu, ridicol, dezagustător. Au pus să se plimbe pe străzi personaje travestite în Frankenstein care să sperie copiii și să dea senzații ascuțite celor adulți; au așezat la răscruci uriașe gorile, cu ochi de becuri sclipind roșietic, despre care se știe din filme că se hrănesc numai cu femei frumoase; au fabricat godzile din poliester și bandiți din pîslă, fiare din celuloză și coșmaruri din hîrtie presată; au pus să se tragă cu pușca pentru a se crea atmosferă.

În timp ce din cer parcă sau din măruntaiele pămîntului vacarmul naturii dezlănțuite făcea aerul să vibreze purificator și depunea toată această lume ca pe o spumă murdară pe țărmurile de diamant ale minunii.

Ana Blandiana

PREZENȚE ROMÂNEȘTI

New York și Washington

● Scrisă la comanda Fundației Koussewitzky, pentru Chamber Music Society, lucrarea *Timpul memoriei* folosește nouă instrumentiști. Primele audiții mondiale ale operei au avut loc în ultima lună a anului trecut, în Alice Tully Hall, din Lincoln Center (New York) și Marca sală de concerte din Kennedy Center (Washington). Cronicarul ziarului „New York Times“ își intitulează articolul, realizat pe marginea concertului, „Muzică de Tiberiu Olah — cadou românesc pentru Chamber Music Society“, menționînd că „o parte din culoarea ezoterică pe care o degajă lucrarea este dobindită prin folosirea vechilor fluieri românești (fluierașe duble și cavale), alături de instrumentele clasice“. De asemenea, corespondentul ziarului „Washington Post“ notează că *Timpul memoriei*, cea mai interesantă piesă din programul concertului — care a cuprins lucrări de Schubert, Schumann, Chopin și Debussy — este „o operă serioasă, minuțios elaborată și pe cit de măiestrit alcătuită, pe atît de modernă în concepție“.

San Remo

● A fost definitivat sumarul Festivalului filmului de autor de la San Remo (a XVIII-a ediție), care va avea loc între 17 și 23 martie, în sala cinematografului Ariston-Mignon.

Dintre participanții (peste treizeci de țări): regizorii Michael Joyce (Anglia), John Palmer (Statele Unite), Krzysztof Zanussi (Polonia), Imre Mihályfi (Ungaria). România va fi prezentă cu filmul *Dubul surului*, semnat de Dan Pița și Mircea Veroiu.

Londra

● Revista „Agenda“ din Londra a publicat în nr. 3, volumul 12 — 1974, o selecție din lirica românească cuprinzînd versuri ale poezilor Tudor Arghezi, George Bacovia, Cezar Baltag, Maria Banus, Mihai Beniuc, Lucian Blaga, Nina Cassian, Ștefan Aug. Doinaș, Geo Dumitrescu, Grigore Hagiu, Gabriela Melinescu, Gellu Naum, Alexandru Philippide, Nichita Stănescu, Virgil Teodorescu, Gheorghe Tomozei.

Justificarea selecției este semnată de William Cookson, directorul revistei; traduceri sînt asigurate de Andrei Bantas, Rodica Barol, Anne Beresford, Mariela Dămbolau, Dan Duțescu, Peter Jay, Leon Duțescu, Virgil Nemoianu, Petru Popescu.

În același număr al revistei „Agenda“ figurează versiunea engleză (traducător W. D. Snodgrass) a *Miorișei*.

Erevan

● Editura „Hayastan“ din Erevan a publicat recent o antologie de proză românească intitulată *Un om a trecut peste munți*, cuprinzînd un mîncuș de povestiri, schițe, nuvele și reportaje ale unor cunoscuți scriitori clasici și contemporani, printre care Al. Odobescu, I. L. Caragiale, Al. Vlahuță, Al. Brătescu-Voinești, I. A. Bassarabescu, Mihail Sadoveanu, Cezar Petrescu, Geo Bogza (titlul volumului aparține reportajului său din *Tara de pîrîră*), Dumitru Radu Popescu, Petre Sălcudeanu.

● Aceeași editură din Erevan a publicat un nou volum al lui Octav Pănuș care cuprinde douăzeci și patru de povestiri pentru copii. Volumul este bogat ilustrat de Tiberiu Niculescu.

Basel

● Scriitorul Petru Popescu a prezentat în cursul lunii ianuarie, la Universitățile din Basel și Neuchâtel, un ciclu de conferințe privind aspecte ale culturii românești în context universal.

Skoplje

● Ziarul „Nova Makedonia“ a prezentat, recent, într-o cronică elogioasă noua premieră a Teatrului National din Skoplje comedia *O scri-soare pierdută* de I. L. Caragiale, în regia lui Tomcio Stoikov.

Paris

● Apariția în editura pariziană Robert Laffont a volumului lui Vladimir Colin *Les Dents de Chronos* a suscitat numeroase ecouri favorabile în presa franceză (*L'Express*), „Horizont du fantastique“, „Minute“, „Best“, „Tourisme et Travail“, „Dernières nouvelles d'Alsace“, „La Republique“, „Le Provençal“, „Paris Normand“, „Le petit Varois“, „La Liberté“, „L'Echo du Centre“. „La Marseillaise de Chateauroux“, ca și la posturile de radio franceze și belgiene).

Malmö

● Lucian Giurchescu montează pe scena Teatrului Municipal din Malmö (Suedia), cu Dan Nemțeanu ca scenograf, piesa americanului Dale Wasserman, *Zbor deasupra unui cuib de cuc*.

Itinerar cultural

AM părăsit Münchenul în plină atmosferă de fasching, de carnaval adică, un carnaval mai puțin exuberant decît în urmă cu cinci ani, cînd îl trăisem prima dată și cînd mă lăsasem antrenat, între măștile uriașe, împreună cu grupul de scriitori români din care făceam parte, la marea explozie de bucurie și umor pe care o reprezenta. Și acum se face mult haz, dar destul de evident haz de necaz, bavarezii fiind nu numai mari băutori de bere, ci și iuți la limbă și puși pe farsă.

Carnavalul încheia însă pentru mine acel Studienaufenthalt, pe românește, stagiul de studiu, în decursul căruia cunoscusem Republica Federală Germania atît din perspectiva problemelor de estetică ce mă preocupau, cît și a felului în care, ca specialist venit din România, mă aflasem în contact cu colegi profesori, scriitori, artiști, sau pur și simplu în contact cu oamenii. Nu e rolul meu să relatez despre cursurile de limbă română ale profesorului Drimba la Universitatea tehnică din Aachen. Între participanții la expunerile pe care am fost eu însumi invitat să le prezint acolo, la Institutul filosofic, s-au aflat și studenții domniei sale, bine informați asupra țării al cărei grai îl învățau, dornici să-și completeze viziunea asupra României prin orice fel de informații caracteristice. Au relatat alții, la vremea potrivită, și despre săptămîna culturală românească de la Mainz. Conferențiasem și acolo, în zilele premergătoare acestei importante manifestări, constatînd că ea răspunde unui interes autentic în rîndurile universitarilor și ale artiștilor. Prezențe românești am întîlnit destule, expoziții — ca acelea ale lui Ion Nicodim și Friedrich Böhmches, la Köln, a lui Böhmches apoi la Aachen, expoziția dedicată artei lemnului din România, alta a pictorilor naivi (deși selecția a fost cam neinspirată), concerte — și mă refer întîi la filarmnica din Arad, condusă de Eliodor Rău, acompaniînd spectacole de eurythmie. Un atașat cultural activ, profesorul Vasile Curticăpeanu, izbuteste să dea relief acestor prezențe — ceea ce nu este deloc ușor într-o țară în care o veritabilă concurență cultural-artistică aduce zi de zi în actualitate noi evenimente de mare interes.

DAR, nu despre aceste prezențe românești, uneori prea modest consemnate de noi înșine — îmi amintesc și acum de faptul că un superlativ atribuit lui Liviu Ciulei, după o premieră tocmai aici la München (extrasul de presă este și acum încă prezent în vitrina teatrului) a fost tradus de un coleg printr-un adjectiv banal, deși prin Ciulei se omagia teatrul românesc — aș vrea să relatez. Sînt cîteva alte momente pe care am avut privilegiul să le trăiesc, și care mi se par cu deosebire relevante. Așa, de pildă, momentul Congresului scriitorilor, desfășurat la Franckfurt, sub tema: **Fantezie și Răspundere** (Phantasie und Verantwortung). Referatele lui Walter Jens, Helmut Heissenbüttel și Günter Wallraff au reflectat tendința spre radicalizare a scrisului, în condițiile în care s-au reînnoat tradițiile literaturii politice („de la Lessing la Thomas Mann și de la Forster la Brecht“). „A fi radicali în serviciu public“, aceasta ar fi misiunea de astăzi a scriitorilor, susținea Günter Wallraff, idee care, dusă la exces, a stîrnit și voci anarhiste, negînd utilitatea în general a scrisului. Congresul nu s-a putut practic dedica unei linii unitare. Problemelor în domeniul drepturilor de autor, mai ales în condițiile presiunilor pieții și ale inflației, li s-au acordat, cum au susținut unii scriitori, un rol excesiv în raport cu chestiunile de substanță ale scrisului însuși. Citînd-o pe Roza Luxemburg („Socialismul nu este o „Messer-und-Gabel Frage“, adică o chestiune de cuțit și furculiță), Walter Jens a avertizat asupra faptului că manevrarea conștiințelor se face tocmai abordînd scrisul din viziunea revendicărilor mărunte. Este adevărat că taxele de bibliotecă, adică de folosință a cărții prin forme de mare acces public — similare cu taxele pentru disc și înregistrare pe bandă pentru retransmisiile radio și TV — au rezolvat situația unei largi categorii de scriitori vîrstnici, aflați în afara oricărei forme de asistență socială.

Ecourile congresului trecut, adică ale expunerilor lui Hans E. rich Nossack (Das Engagement der Intellektuellen) sau Siegfried

Perspectivă müncheneză

Lenz (Das Dilemma der Aussenseiter) au provocat multe nostalgii. Ceea ce e și firesc. Antrenați în polemici, unele de mare actualitate publică, scriitorii proeminenți au lipsit în fapt de la debaterile Congresului. Nu sînt autorizat să reproduc părerea despre congres a lui Böll sau aceea a lui Lenz — care pleca în Norvegia, la lansarea ultimului său roman tradus de admirabila Lotte Holmboe —, dar presa a consemnat pasivitatea lor, interpretată ca o condamnare a sterilității discuțiilor. Poetul Rolf Böngs — din ale cărui versuri unele s-au tradus și în limba română — mă asigură că literatura țării sale e departe de imaginea întîlnirii de la Franckfurt: „Cărțile noastre se citesc. Deci sînt necesare. Ne justificăm prin scrisul nostru“. Și am convingerea că era departe de a se autoiluziona. Dovadă, succesul cărții sale: **A bis plus minus Zett** (J. G. Bläschke, Verlag).

CONVINGERE pe care, în alte forme, am avut-o văzînd coada imensă la expoziția retrospectivă Caspar David Friedrich (Kunsthalle, Hamburg, în cadrul ciclului „Arta la 1800“), sau în sălile de teatru, intens frecventate, fie că era vorba de reprezentarea dramaturgiei clasice, fie că era vorba de piese de actualitate ale unor autori contemporani. Firește, cronică unui spectacol sau a altuia nu și-ar avea rostul pentru spectatori ce nu le pot vedea. Sînt însă de semnalat cîteva direcții interesante, împlinite în cîteva realizări de vîrf.

Se știe, de pildă, că de cîteva ani de zile teatrul numit „Schaubühne am Halleschen Ufer“ este în centrul interesului public. Aici s-a prezentat acel miraculos **Peer Gynt** de Ibsen în regia lui Peter Stein — considerat acum doi ani spectacolul anului. Tot aici s-a inițiat ciclul „anticilor“, așa-numitul „Antikenprojekt“, și s-a produs extraordinara reprezentare cu **Bacantele** în regia lui Peter Zadek, și acum, foarte de curînd, un spectacol al lui Peter Stein cu **Micii burghezi** de Gorki (după ce, tot el, realizase pentru televiziune **Tragedia optimistă** a lui V. Vișnevski). Am participat, după un spectacol relativ obișnuit, prilejuit de textul lui Brecht, **Regula și excepția**, la o discuție inițiată cu publicul (în paranteză fie spus, se discută foarte mult, după spectacole, în expoziții, după prelegeri, după concerte, foarte deschis, se confruntă păreri, într-o admirabilă atmosferă de dialog). Actorii doreau să afle în ce măsură intenția lor de spectacol politic — termenul le aparține! — se realizase, și cum anume se plasau, prin reprezentația lor, în actualitatea dezbaterilor politice. Nu știu dacă cineva a realizat stenograma discuțiilor. Aș fi vrut să dețin un asemenea document... Sincerității interpreților i-a corespuns sinceritatea publicului, discuția însăși reevocînd momente din spectacol, devenind — nu exagerez cu nimic! — un fascinant spectacol. Menit, mărturisesc, să pună pe gînduri. Și din toate aceste gînduri îl rețin pe acela legat de ideea **socializării** actului de creație.

Simptomele tendinței spre elaborarea colectivă nu sînt noi. Texte dramatice s-au alcătuit în echipele conduse de Peter Brook, Giorgio Strehler sau Efron, de mai mult timp. Dar spectacole, pe care ne obișnuisem să le considerăm sinteze realizate sub semnul unei personalități unificatoare (uneori tiranică, vezi Grotowski, Bergmann sau Barba), încă nu la Franckfurt, în teatrul atît de precis condus de acel regizor-animator care este Peter Palitzch, echipa distribuită în **Urfaust** de Goethe a făcut premiera fără regizor (insuși Palitzch era cel ce-și asumase, inițial, regia reprezentației) aducînd în discuție un concept teatral nou, chiar dacă spectacolul nu a fost un mare succes de critică (de public însă da). Și chiar dacă scriitorii au vorbit, în Congresul lor, despre etapa realizărilor în comun — prin reportaje, roman-documentar, dramaturgie-document, nu cred, totuși, că momentul, anticipat cîndva de Marx și apoi descris atît de impresionant de Eluard („La poésie sera faite par tous“), a și sosit. E vorba, poate, doar de o disimulare a orgoliului. De criza personalității în esență. Subiect la zi în filosofia țării de unde am plecat spre Brașov — unde mă simțeam atît de așteptat — în plină atmosferă de carnaval.

Mihai Nadin

München, 1975

Un deal cu liliac

● AM VĂZUT o mîerlă scoțînd vrăbii pe nas, apoi vrăbiile scoțînd libelule și libelulele umplînd cerul deasupra Giuleștiului. Toate acestea pentru că noi, Rapidul, după cum s-a văzut din presa de dimineață și după amiaza aceleiași zile, jucăm acum în campionatul italian. În prima etapă am învins pe A.S. Roma, apoi pe Bologna. Coborîm spre mezzogiorno, la început la Napoli, unde orice fiu al Grantului se simte ca-n Slobozia, iar mai tîrziu, cu arma-n mîină, drept în inima Siciliei. Dar pe 16 ale lunii, cînd se urcă floriile în sălcii, iar ștevia dă-n clocot pe sub garduri și ies paracaducele-n poartă ca să le vadă lumea ce narcise negre sînt ele, vom fi din nou în Giulești ca să dăm cu amurg violet pe fața Drobetei-Turnu Severin. Facem buclă Dunării, căci și ea ne dă nouă ciini de negură, arici de mare (ehei, cînd om pune mina pe Farul Constanța!) și sardelele Roberto. Noi, Rapidul, dăm culoare, ca să nu zic pigment, raiului de duminică — pentru că există și raiul de miercuri. La capătul săptămîinii vom înțepa plopul la subțioară cu două săgeți de azur. Vreau să spun că jucăm în deschidere (la ora cînd omul muncii aruncă-n cerul gurii aburul livezilor din Argeș), pe 23 August, și după noi, în pas de defilare, vor intra pe iarbă Dinamo și Steaua, cele mai puternice echipe românești, dacă ne luăm după ce spun specialiștii. Noi vom sta și a

privi cum se umezește ziua de sînge, cu toate că, la drept vorbind, nu mai avem de la cine învăța. Se lustruiește, se șlefuește numai partea nobilă a brațului, adică echipa națională. Marți, lotul A s-a bătut în spăngi cu lotul tineret-speranțe pe fundul mării de la Râmnicu-Vilcea. A fost ceva minunat. În special șprițul final. De ce s-a jucat la Râmnicu-Vilcea și nu la Pitești sau Galați? La această întrebare naivă nu pot da răspuns decît niște cavaleri bine înfiți în șezlonguri. Dar nu contează locul, important e să le dăm spanioliilor ceea ce ei ne așteaptă de la noi: o ghiulea într-un ghiveci de mușcate.

Mă plouă în suflet și pe mîini cu întoarcerea păsărilor. Mai am puțin și-mi voi clădi un deal cu liliac. Numai tufe de Veneția. Pe care mi le-a adus din cetatea dogilor Tamango. Duminică se cuvine să fim frumoși și cu talanga-n mîină.

Fănuș Neagu

„România literară“

Săptămînal de literatură și artă editat de Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România
Director GEORGE IVAȘCU